

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 21. JULIJA 1983

ŠTEVILKA 26 • XXXII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev RUD, je kot predhodnik Železarnja začel izhajati 26. januarja 1937. Železarnja izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajst-dnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik: Joža Varl - Naslov: Uredništvo Železarnja, SZ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometa davka po pristojnem mnenju Stev: 42/1-72

KJE SO VZROKI ZA IZPAD PROIZVODNJE IN IZVOZA V TOZD ŽEHLJARNA?

V Železarnji 14. julija v članku Občuten izpad proizvodnje in izvoza v TOZD Žehlarna beremo ugotovitve vodje TOZD Žehlarna, da je vzrok izpada proizvodnje predvsem in kot kaže tudi zgolj slaba poslovna politika Železarnje in napačna usmeritev vložka.

TEŽKO GOSPODARSKO STANJE NE MOREMO PRESEČI BREZ KORENITE SPREMEMBE ODNOSA DO DELA IN GOSPODARJENJA

Ne bi se smeli sprenevedati pred očitno resnico, da kljub temu, da že dalj časa govorimo in naglašamo, da moramo spremeniti svoj odnos do dela, do našega ravnanja in obnašanja, da še vsi premalo delamo in da je med nami namesto večje delavnosti, prisotne vedno več inertnosti, lenobnosti, ki je pri nekaterih postala že kar navada. To smo poskušali preseči s številnimi sklepi samoupravnih organov in apeli družbenopolitičnih organizacij, vendar so bili rezultati kratkotrajni, ker smo o temeljnih vzrokih slabe učinkovitosti v izrabi razpoložljivega materialnega in človeškega potenciala le govorili, bore malo pa naredili v pogledu z ustavo opredeljenih socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov.

Seveda bi bilo neobjektivno in neznanstveno vse vzroke za sedanje težko gospodarsko stanje zvaliti na nedoslednost in prepočasnost pri uresničevanju socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, ker smo se in se soočamo tudi z drugimi vzroki, ki so izven nas, pa tudi zapirati oči pred resnico, da so odnosi v odločanju o razširjeni reprodukciji in sredstvih za njeno financiranje izpostavljeni kot eden od osnovnih vzrokov tako neusklajenih odnosov kot slabe učinkovitosti v izrabi gospodarskih potencialov. Tako tudi ugotavlja komisija zveznih družbenih svetov za vprašanja ekonomske stabilizacije v svojem dokumentu Prilaganje gospodarskega sistema zahtevam stabilizacije, ki ga je poslala sodelavcem zveznih družbenih svetov in v presojo najširši jugoslovanski javnosti za uporabo v aktivnostih, ki jih je pričakovati v procesu prilagajanja gospodarskega sistema zahtevam stabilizacije.

To z drugimi besedami pomeni, da so in žal mnogokje še vedno, o razširjeni reprodukciji in sredstvih za njeno financiranje odločali v ožjih krogih, večkrat tudi s politično podporo, mimo delavcev v združenem delu, čeprav sta jim ustava pred devetimi leti in zakon o združenem delu pred sedmimi leti to opredelila kot njihovo neodtujljivo pravico. Tako se je o številnih naložbah, ki so tudi podvajale kapacitete, ali bile politične ambicije posameznih območij ali bile že v naprej proglašene kot neekonomske, vendar pa nemalokrat vezane na drage tuje kredite, odločalo v ozkih krogih, čeprav je zveza komunistov na vse to že leta in leta opozarjala. V tem je v bistvu tudi širša družbena odgovornost za sedanje težke gospodarske in družbene razmere, kajti niti delavci v združenem delu, kljub orožju, ki so ga imeli v ustavi in zakonu o združenem delu, niti družbenopolitične organizacije, predvsem zveza sindikatov na čelu z zvezo komunistov, niso uspeli prelomiti s to negativno prakso, ki jo danes drago plačujemo.

Med vzroke, ki so in pogosto tudi sedanjih razmer, sodi tudi vprašanje sistema cen in družbene kontrole cen in v zvezi s tem odnosi pri pridobivanju dohodka, pri čemer smo prav tako odstopali od ustave in drugih zakonskih predpisov. Med najbolj občutljiva vprašanja pa prav gotovo sodi področje ugotavljanja, razporejanja in delitve dohodka in še prav posebno razporejanje čistega dohodka in delitve sredstev za osebne dohodke, kar je bistvenega pomena za stimulacijo boljšega in kvalitetnejšega dela, pa vendarle smo prav tako še v mnogih pogledih nedorečeni. Tako nedorečeni, da imamo primere pridobivanja dohodka brez pravih osnov in meril, pri delitvi sredstev za osebne dohodke pa smo celo tako razglašeni, da dobro plačujemo slabo delo, ali celo nedelo, kar seveda vpliva destimulativno tudi na tiste, ki se trudijo, da bi delali dobro in vestno.

Na zadnjem obisku na Jesenicah je podpredsednik zveznega izvršnega sveta Zvone Dragan med drugim poudaril, da moramo v zaostrenih pogojih gospodarjenja in ob vseh nakopičenih gospodarskih problemih potegniti ostro ločnico med delom in nedelom, med družbeno potrebnim in koristnim delom na eni, in nedelom ter neracionalno izrabo delovnega časa in proizvodnih sredstev na drugi strani. Seveda je to ločnico mogoče potegniti samo z ustreznimi osnovami in merili za delitve sredstev za osebne dohodke, oziroma za določanje osebnega dohodka glede rezultatov dela delavca in njegovega osebnega prispevka, ki ga je dal s svojim živim delom in z upravljanjem in gospodarjenjem z družbenimi sredstvi, kot svojim in družbenim minulim delom k povečanju dohodka temeljne organizacije, kakor naveda zakon o združenem delu.

Se mnogo, mnogo odprtih vprašanj imamo v tem pogledu, pa tudi nasprotij, ki delavce destimulirajo in jim ne omogočajo, da bi upravljali in gospodarili z družbenimi sredstvi. Vsi pričakujemo, da bomo del teh problemov rešili z opisom delovnih nalog in opravil, kar pa dejansko ni res, ker se bodo pri istih delih in opravilih še vedno pojavljali delavci z različnimi delovnimi rezultati, oziroma bolj pridni, manj pridni in lenuhi. V zvezi z osebnimi dohodki je tudi vprašanje gospodarjenja delavcev s tistim delom osebnega dohodka, ki ga dajejo za skupne in splošne, oziroma družbene potrebe.

O vseh teh in drugih vprašanjih zelo konkretno in obvezujoče govori omenjeni dokument komisije zveznih družbenih svetov za vprašanja ekonomske stabilizacije, ki bi nam moral biti resnično izhodišče za spreminjanje razmer, odnosov in ravnanja.

Da bi po eni strani preprečili nadaljevanje izpada proizvodnje tudi v TOZD Žehlarna, po drugi strani pa dali delavcem jasen odgovor, je poslovodni odbor Železarnje zbral podatke o oskrbljenosti z žico v mesecu maju in juniju. V nobenem primeru ne gre za spreminjanje poslovne politike Železarnje, v kateri je ena izmed glavnih aktivnosti tudi izpolnjevanje izvoznih obveznosti. Ker je prek 90 % proizvodnje Žehlarnje namenjene izvozu, je tudi dana stalna zahteva za oskrbo te TOZD z osnovnim vložkom, kljub temu, da proizvod kot tak, v izvozu, v primerjavi z drugimi izdelki, ne doseže primerne vrednosti.

Res je, da je izvozna cena žebeljev višja od trenutno veljavne domače

(Nadaljevanje na 2. strani)

Popravilo merilnega kopja za martinarno v delavnici RTA (foto S. Kokalj)

URESNIČEVANJE DRUŽBENEGA PLANA OBČINE NA SEJAH VSEH TREH ZBOROV SKUPŠČINE OBČINE

V torek, 28. julija, se bodo na ločenih sejah sestali zbor združenega dela, zbor krajevnih skupnosti in družbenopolitični zbor Skupščine občine Jesenice. Delegatom so v razpravo in odločanje oziroma opredeljevanje predložena naslednja vprašanja:

URESNIČEVANJE DRUŽBENEGA PLANA OBČINE OD LETA 1981 DO KONCA MAJA 1983

Odsek za plan v svojem poročilu ugotavlja, da je uresničevanje družbenega plana od leta 1981 do konca maja 1983 potekalo v bistveno težjih razmerah, kot so bile predvidene z družbenim planom razvoja občine Jesenice 1981-1985. Dosežena je bila občutno manjša realna stopnja rasti družbenega proizvoda od planirane, manjši obseg industrijske proiz-

vodnje in manjša investicijska vlaganja. Družbeni proizvod se je v letu 1981 realno povečal za 1,7 %, v letu 1982 pa je po oceni ostal na isti ravni (obe leti je bilo planirano 4 % povečanje), pa tudi letos, kljub temu, da je bila stopnja rasti znižana na 2,5 %, se le-ta ne uresničuje.

Fizični obseg industrijske proizvodnje prav tako zaostaja za planiranim in je bil leta 1982 celo za 2,8 % manjši od doseženega obsega v letu 1981, ob koncu letošnjega maja pa je

bil v primerjavi z istim obdobjem lani kar za 2,2 % manjši. Proizvodnja v letošnjem maju je za lansko majsko zaostala za 5,9 %, pa tudi sicer je iz meseca v mesec slabša, v primerjavi z enakim obdobjem lani. Vse to, ugotavlja poročilo, bo negativno vplivalo na polletne finančne rezultate in ogrozilo realizacijo resolucije za leto 1983.

Tudi cilji na področju zaposlovanja se ne uresničujejo, saj se je število zaposlenih v letu 1981 zmanjšalo za 0,4 % (v gospodarstvu za 0,7 %, v negospodarstvu pa povečalo za 2,3 %), v letu 1982 pa se je zaposlenost zmanjšala še za 1,7 % (v gospodarstvu za 2,1 %, v negospodarstvu pa povečalo za 1,9 %). Tudi konec letošnjega aprila je bilo število zapos-

(Nadaljevanje na 6. strani)

ZDRUŽEVANJE DEVIZNIH SREDSTEV V SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE V PRVIH PETIH MESECIH

Informacija, ki jo daje delovna skupnost skupnih služb komerciala SOZD Slovenske železarnje izvršilnemu odboru delavskega sveta SOZD SZ, ki se bo sestel v torek, 26. julija, navaja, da združevanje deviznih sredstev v letu 1983 poteka v večjem obsegu, kot v prejšnjih letih.

Kupci naši izdelkov, navaja informacija, združujejo devizna sredstva na več načinov, kot:

- združujejo konvertibilna devizna sredstva po 65. in 66. členu zakona o deviznem poslovanju,
- uvažajo surovine za proizvodnjo jekla,
- najemajo inozemske blagovne kredite za uvoz reprovromaterialov,
- oskrbujejo železarnje z dodatnimi količinami jeklenega odpadka (kompenzacije) in podobno.

V prvih petih mesecih letos so kupci izdelkov naših delovnih orga-

nizacij združili za uvoz surovin za proizvodnjo jekla 17.075.632 dolarjev, medtem ko so leta 1981 združili 13.299.328 in leta 1982 19.159.459 dolarjev.

Slovenske železarnje so namreč konec leta 1982 obvestile vse kupce, da je pogoj za dobavo jekla v letu 1983 združevanje konvertibilnih deviznih sredstev za uvoz surovin za proizvodnjo jekla. Kupci so prejeli v podpis sporazum, oziroma dopolnilo, v katerem je podan prodajni načrt in potreben obseg deviznih sredstev.

(Nadaljevanje na 2. strani)

STALIŠČA IN USMERITVE PROBLEMSKE KONFERENCE ZVEZE KOMUNISTOV SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE

Delegati osnovnih organizacij zveze komunistov TOZD, zbrani na 1. PROBLEMSKI KONFERENCI V SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE, na osnovi sprejetih stališč in usmeritev 5. seje CK ZKS in 3. seje CK ZKJ, predhodne razprave in sprejetih tez v osnovnih organizacijah ZK ter razprave na konferenci, predlagamo vsem osnovnim organizacijam, da sprejmejo naslednja stališča in usmeritve:

1. Učinkovito uresničevanje vsebine in določil samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev v SOZD Slovenske železarnje, zlasti skupno dogovorjenih ciljev in nalog, uveljavljanje učinkovite samoupravne organizacije in krepitev vloge in položaja delavcev v TOZD terja večjo idejno in akcijsko enotnost komunistov, organiziranih v OO ZK v SOZD SZ.

Komunisti v OO ZK sprejemamo obvezo, da bomo v primerih, ko gre za skupne potrebe in interese delavcev, oziroma za skupna vprašanja

uveljavljanja samoupravnih odnosov, dohodkovnega povezovanja, združevanja dela in sredstev, oblikovanja, sprejemanja in izvajanja skupnih razvojnih programov in drugih skupno dogovorjenih nalog, z organiziranjem problemske konference najmanj enkrat letno poenotili svoja stališča in usmeritve ter predlagali OO ZK konkretne naloge za aktivnost komunistov.

ROK: stalna naloga.
NOSILEC: OO ZK, predsedstvo konference.

(Nadaljevanje na 8. strani)

V PRVEM POLLETJU LE ZA MALENKOST ZAOSTALI ZA PLANOM SKUPNE PROIZVODNJE

V prvem polletju letošnjega leta smo dosegli pri skupni proizvodnji, ob upoštevanju gospodarskega načrta in operativnega programa, naslednje rezultate:

(Nadaljevanje na 4. strani)

PLAVŽARJI IN JEKLARJI ŠE DRŽIJO KORAK S PLANOM

V letošnjem izredno vročem valu, ki običajno vpliva v vročih obratih tudi na delovne dosežke, plavžarji in jeklarji demantirajo tudi to, saj oboji še trdno držijo korak z mesečnim družbenim planom.

Po podatkih, ki jih zbira statistična služba na sektorju za ekonomiko, so delavci v TOZD Plavž do vključno 18. julija izdelali 9.255,8 tone groblja, s čimer za 2,5 % presegajo idealno izvrševanje mesečnega družbenega plana.

V istem času so delavci v TOZD Jeklarja izdelali 22.577 ton surovega jekla ali 0,2 % več, kot znaša idealno izvrševanje družbenega plana.

Po osemnajstih dneh znaša skupna proizvodnja 69 tisoč 322,6 tone in za dobra dva odstotka zaostaja za idealnim izvrševanjem mesečnega družbenega plana. Za prodajo pa je bilo v tem času izdelanih 14.906,9 tone izdelkov, s čimer za idealnim izvrševanjem družbenega načrta zaostajamo za skoraj 15 %, za precej zmanjšanim operativnim programom pa za dobrih 8 %.

KJE SO VZROKI ZA IZPAD PROIZVODNJE IN IZVOZA V TOZD ŽEBLJARNA?

(Nadaljevanje s 1. strani)

redne cene, res pa je tudi, da po tej ceni, ki je nižja od surovega jekla, tega proizvoda enostavno ekonomsko ne bi mogli proizvajati.

V mesecu maju so se težave pri oskrbi z žico stopnjevale, tako v Železarni, kot pri drugih porabnikih. Znano je, da v Železarni ne moremo v celoti zadostiti potrebam po tople valjani žici za lastno predelavo in pokrivanje obvez iz sklenjenih pogodb in dogovorov v skupnem delu. Zato smo pristopili k samoupravnemu sporazumu z RMK Zenico, po katerem naj bi v okviru medsebojnih menjav pridobili tudi tople valjane in hladno vlečeno žico za pokrivanje teh potreb. Lastna proizvodnja tople valjane in vlečene žice bistveno ne odstopa od planiranih količin, medtem ko dotoka tople valjane žice iz drugih virov praktično ni. Vzrok za to so nekateri nesprejemljivi pogoji za dobavo te žice, po drugi strani pa tudi SOZD Slovenske železarne in Železarna nista v celoti izpolnili svojih obvez do RMK Zenice. Dogovori o realizaciji obveznosti po samoupravnem sporazumu bi morali na osnovi tekočih aktivnosti že biti obsejstransko realizirani.

Kot osnovni problem se v vseh poročilih TOZD Žebljarna za mesec maj in junij postavlja odločitev o izselavi in dobavi 200 ton tople valjane žice za Elektrodo Zagreb, za realizacijo skupnega programa izvoza v Sovjetsko zvezo. Predstavniki Elektrode Zagreb so 18. maja obiskali našo Železarno in obvestili, da proizvodnja v celoti stoji in ne morejo izpolnjevati tudi skupaj dogovorjenih nalog. V tem času so imeli v RMK Zenica še proste količine žic, primerne za izdelavo žebelj, ki jih je Elektroda Zagreb zagotovila kot zamenjavo za elektrodo žico. Sprejeli smo dogovor, da se v valjarni žice izvalja 200 ton EO žice, ki je primerna tako za proizvodnjo v Elektrodi Zagreb kakor tudi za izdelavo žebelj in v primeru, da dobav iz Zenice ne bi bilo, se ta žica porabi za potrebe žebeljarn. Takšen dogovor smo sprejeli na osnovi poročila, da v naši Železarni ni na razpolago žice za elektrode, ker je bila zaloga večja zaradi predvidenega remonta valjarne žice.

Toplo valjana žica, ki je prispela kot menjava za elektrodo žico, je potovala na Jesenice prek Konjščine in ne direktno, tako da je na Jesenice prišla šele 30. maja. Pred tem je nabava v Železarni, da bi preostala nekajdnevni zamik v dobavi, iskala žico v Verigi Lesce, katera pa je bila po kvaliteti manj primerna.

Ob vseh teh ukrepih smo 31. maja razpolagali v Železarni s 384 tonami tople valjane žice, primerne za izdelavo žebelj. Od tega je bilo 35 ton rezerviranih za pocinkovalnico.

Če bi uspeli zadnji dan maja in prve dni junija to žico v žičarni prevleči na ustrezno dimenzijo, bi žebljarna sicer bila nekaj slabše oskrbljena v mesecu maju, v nobenem primeru pa ne bi smelo biti vzroka za slabo oskrbljenost v prvih dneh junija. Razpoložljive žice nismo uspeli prevleči zaradi prevelike odsotnosti v TOZD Žičarna.

Druga, sicer manj kritična situacija pri preskrbi vložka za Žebljarno, je bila v prvi polovici julija. V času od 1. do 11. julija je bilo izvaljano v valjarni žice in profilov 285 ton žice za potrebe žebeljarn, kar zadostuje za sedem delovnih dni. Zaradi pomanjkanja patentirane žice so v žičarni porabili 87 ton valjane žice, namenjene za potrebe žebeljarn, za svojo prodajo. To je imelo za posledico, da je prišlo v žebljarno do manjšega pomanjkanja vlečene žice. Glede na sedanje pogoje in tudi bodoče pomanjkanje vložka je takšno odločitev o spremembi proizvodnega programa mogoče sprejeti samo po predhodnem dogovoru s komercialno.

Vsi ti dogodki so gotovo vplivali na vzdušje v TOZD Žebljarna, pa vendar je težje razumljivo, da so vplivali tudi na to, da je pozneje, ob veliki pripravljenosti za delo in ob normalni oskrbljenosti, kot pozitivni posledici teh dogovorov, po mnenju vodstva Žebeljarn, še naprej padala produktivnost in se občutno povečala bolezenska odsotnost.

Pomanjkanje vložnega materiala je ena izmed največjih težav Železarne v tem trenutku. Ob tem, ko uspejo držati lastno proizvodnjo jekla v planiranih količinah in po posameznih mesecih to celo presežejo, pa nam nikakor ne uspe dobiti zadostnih količin tujih polproizvodov, tako žice in profilov, kakor tudi tople valjanih trakov in slabov. Posledica tega je slabša oskrbljenost predvsem finalnih TOZD HVJ in

HVB, Profilarne, Žebljarne in Elektrode. Večje dobave polproizvodov so namreč pogojene z občutno devizno udeležbo, ki jo pa v sedanjih pogojih gospodarjenja Železarna ne more zagotoviti, zato je tudi v letu 1983 vse več tujega polproizvoda v Železarni le prevajanega, kar tudi predstavlja motnjo v proizvodnji in vpliva na ekonomski položaj.

Da bi ob tem pomanjkanju polproizvodov razpoložljive količine jekla čimbolj optimalno izkoristili, tako da bi v največji meri zagotavljali realizacijo osnovnih obvez, dobavo kupcem, ki izpolnjujejo dogovore in samoupravni sporazum o združevanju dinarskih in deviznih sredstev ter

istočasno dosegli optimalne ekonomske učinke, smo se odločili za akcijo združevanja operativnih priprav proizvodnje, ki bi na osnovi analize komercialnega sektorja tedensko pripravljala in spremljala program proizvodnje in porabe surovin in polproizvodov. Na ta način bi prišlo do različnih oskrbljenosti v TOZD, vendar po vnaprejšnjem dogovorjenem planu, ki bo moral biti 100 % realiziran. Tak način dela naj bi preprečil neopravičeno ustvarjanje zalog v posameznih TOZD, kakor tudi usmerjanje proizvodnje v končne faze predelave na pobudo delavcev posamezne TOZD, mimo dogovorjenih ciljev.

Poslovodni odbor Železarne

UVELJAVLJANJE DELEGATSKEGA SKUPŠČINSKEGA SISTEMA IN VLOGA ZVEZE SINDIKATOV

Letošnje razprave o delovanju delegatskega skupščinskega sistema, tako tiste na regijskih posvetih, kot razprava na predsedstvu republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije in v zborih slovenske skupščine, so med drugim opozorile, da vloga družbenopolitičnih organizacij v delegatskem sistemu praktično ni izpeljana tako, kot je ustavno in politično zastavljena.

Načeloma je jasno, da se vloga družbenopolitičnih organizacij začne in potrjuje prav v temeljnih organizacijah in skupnostih oziroma v sodelovanju z njihovimi delegacijami. V praksi pa se neredko dogaja, da imajo na primer delegati občinskega sindikalnega sveta v družbenopolitičnem zboru drugačna mnenja in stališča o konkretnih zadevah, ki so na dnevnem redu, kot delegati v zboru združenega dela o istih stvareh. Seveda v tem primeru ne gre samo za vprašanje, koliko so mnenja sindikalnih predstavnikov tudi mnenja večine delavcev v občini. Problem je tudi v tem, koliko so sindikalne organizacije oziroma njihovi izvršni odbori sodelovali pri obravnavi gradiva za sejo skupščine. Prav gotovo je tu še cela vrsta vprašanj — od tega, koliko časa je bilo na razpolago za obravnavo gradiv in za razpravo, pa do tega, ali osnovna organizacija ali konferenca osnovnih organizacij Zveze sindikatov, sploh zmore obravnavati skupščinska gradiva, recimo vsaj za občinsko skupščino in interesne skupnosti, kaj šele za republiko.

Gotovo je, da o vsaki točki dnevnega reda seje občinske skupščine ali interesne skupnosti sindikalna organizacija ali njen izvršni odbor ne bo mogla razpravljati in s stališči seznaniti delegacijo. Drži pa tudi, da ni sprejemljivo, da sindikat pri svojem delu enostavno obide stvari, ki so na dnevnih redih delavskih svetov in delegatskih skupščin. Najmanj, kar je mogoče zahtevati, je dolžnost sindikalne organizacije, da razčleni pogoje za delo delegacij in delegatov, da zahteva od strokovnih služb, da nudijo vsi potrebno pomoč delegacijam in da spodbudi usklajevanje dela samoupravnih organov, delegacij in družbenopolitičnih organizacij.

Nepovezanost delegacij s širšim okoljem, ki jih je delegiralo, se kaže tudi v pomanjkljivem povratnem informiranju. Se pravi, da delegacije oziroma delegati delegacij, samoupravnih organov ter sindikalnih organizacij ne obveščajo o usodi predlogov in pobud, ki so jih posredovali, pa tudi ne o sklepih. Pri tem se velikokrat pokaže, da v številnih okoljih delegata razumejo zgolj kot prenašalca stališč, ne pa tudi tega, da morajo tako delegacije kot delegati svoje interese in stališča soočiti s usklajevanjem z drugimi delegati.

Na drugi strani pa formalen odnos do delegatov in delegacij neredko kažejo tudi izvršni organi in strokovne službe v skupščinah in interesnih skupnostih. To se posebej vidi

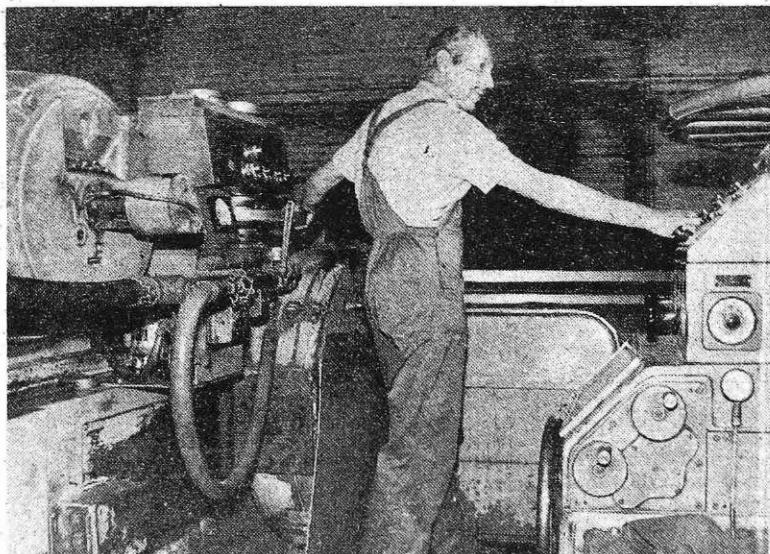
pri obravnavi delegatskih pobud, predlogov in vprašanj, ki nimajo take veljave in pomena, kot gradivo in predlogi predlagateljev — strokovnih služb in izvršnih organov.

Republiška skupščina obravnava zelo pomembne stvari, ki velikokrat neposredno zadevajo delavce v OZD. O gradivih za republiško skupščino pa razpravljajo skupine delegatov v posebnih okoliših. Temeljne delegacije pa o teh stvareh ponavadi ne vedo, kaj šele razpravljajo. Če bi obravnavali pomembnejše zadeve iz dela republiške skupščine na zborih občinskih skupščin, bi o tem razpravljale tudi temeljne delegacije. Tudi v zvezi sindikatov si s tako imenovanim dvofaznim postopkom prizadevamo, da bi z razpravo v osnovnih organizacijah spodbudili bolj kakovostno obravnavo pomembnih zadev v zboru združenega dela republiške skupščine, pa tudi v družbenopolitičnem zboru. Take teme so na primer zaposlovanje, stanovanjska politika, socialna politika, zakon o invalidskem in pokojninskem zavarovanju itd.

Kar zadeva usposabljanje delegatov, pa se je pokazalo, da zgolj splošno znanje o delovanju družbenopolitičnega sistema in o vlogi delegatskih skupščin ne zadošča. Veliko več bo potrebnega konkretnega usposabljanja (na primer, tekoča ekonomska politika, planiranje itd.), pa ne samo delegatov. Takorekto ničesar nismo napravili pri usposabljanju strokovnih služb in delavcev, ki pripravljajo gradiva za skupščine in interesne skupnosti, saj je še vedno veliko negotovanja zaradi predolgih in preveč strokovnih oziroma težko razumljivih gradiv. Seveda pa ne gre zgolj za strokovnost pripravljalcev gradiv, bolj gre za odnos do delegacij in delegatov, za politično pripravljenost, da probleme oziroma zadeve rešujemo po delegatski poti.

Sliši se nenavadno, je pa res, da so ljudje o delu skupščin, predvsem republiške in zvezne, bolj obveščeni prek sredstev javnega obveščanja, kot pa z delegatskimi povezavami. Glasila in druga sredstva obveščanja v organizacijah združenega dela o delu svojih delegacij za skupščine namenajo sicer vedno več pozornosti, vendar povsod še ni prevladalo načelo, da so informacije za odločanje v občinskih skupščinah in skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti prav tako pomembne kot informacije za odločanje v organizacijah združenega dela.

(Informacije RS ZSS 4/VII)

Sodelavec v Strugarji valjev na Beli (foto I. Kučina)

VISOKO PRIZNANJE NAŠIM NOVATORJEM

Naši novatorji Peter FRELJH, Janez ARH in Janez ROZMAN iz TOZD Valjarna bluming štel so 6. julija prejeli prvo nagrado in diplomu ter denarno nagrado sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, kot avtorji novega postopka »mehanično odstranjevanje kablov pri zamenjavi valjev na štelu ogordju«. Glede na to, da je bilo to timsko delo, je bila denarna nagrada povečana od 30.000 din na 60.000 din.

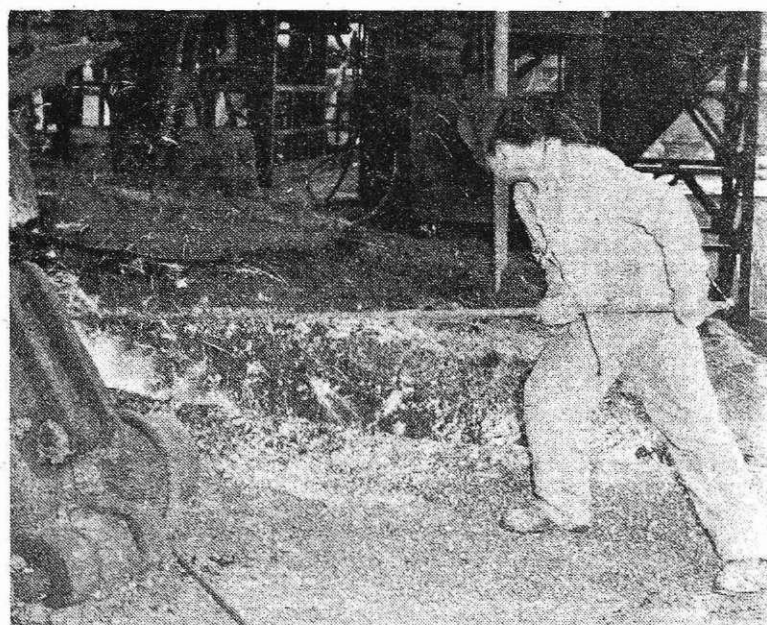
Svet Zveze sindikatov Jugoslavije že več let vsako leto razpisuje natečaj za najuspešnejše inovacije in humanizacijo delovnih pogojev. Nagradjeni avtorji, o čemer smo v Železarni že pisali, so s svojo inovacijo omogočili menjavo valjev na transportnih trakovih valjarne štel v znatno boljših pogojih. Pred tem sta pri menjavi valjev poseben problem predstavljala odstranjevanje kablov in pristop na prostor za zamenjavo valjev, ker se je delo opravljalo na višini od treh do štirih metrov nad kanalom z vodo za odplakovanje okujine. Zaradi delovnega procesa so bili kabli topli in je tudi to oteževalo delo delavcev. Tudi uporaba varnostnih pasov je bila otežkočena in zaradi tega so se dogodile tudi nesreče s trajnimi posledicami.

Z novim postopkom pa so avtorji omogočili odstranjevanje kablov s hidravlično napravo in s tem odpravili fizično delo in olajšali delo pri menjavi valjev, s čimer so ustvarili tudi velike preventivne možnosti, da delavci zanesljivo, brez nevarnosti za poškodbe, opravljajo svoje delo.

Ta novi postopek je bil za praktično uporabo zelo dobro sprejet in obstoji možnost njegove uporabe v vseh podobnih proizvodnih procesih.

Tako je utemljal nagrado v svojem sklepu koordinacijski odbor sveta Zveze sindikatov Jugoslavije za inovacije.

Našim sodelavcem — novatorjem iskreno čestitamo k visokemu priznanju.

Naš plavžar (foto S. Kokalj)

ZDRUŽEVANJE DEVIZNIH SREDSTEV V SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE V PRVIH PETIH MESECIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

Do 30. junija letos so kupci podpisali naslednji obseg združevanja deviznih sredstev (v ameriških dolarjih) in do 31. maja združili:

Železarna	podpisani obseg združevanja I—VI	realizirano I—V
Jesenice	29.580.659	8.107.011
Ravne	10.532.224	4.759.121
Store	2.979.250	4.209.500
Skupaj	43.092.133	17.075.632

K podpisanim sporazumom (43 milij. 92.133 amer. dolarjev) pa je treba prišteti še obveze kupcev v SR Bosni in Hercegovini (3.643.274 amer. dolarjev), AP Vojvodini (1.466.300 amer. dolarjev) in namenske proizvodnje (3.846.866 amer. dolarjev, skupaj 8.956.440 amer. dolarjev), ki še niso podpisane, kar daje zagotovilo, da bodo kupci v letu 1983 združili 80 % zneska, predvidenega v preliminarne prodajnem načrtu za leto 1983. Prodajni načrt zajema 486.470 ton in predvideva potrebna devizna sredstva v višini 64.994.533 amer. dolarjev. Od preliminarne načrta pa je seveda treba odšteti okrog deset odstotkov vrednosti, oziroma količin, za katere iz raznih razlogov od kupcev železarne ne morejo zahtevati združevanje deviznih sredstev. Po vsem tem informacija akcijo za sprejemanje obvez kupcev ocenjuje kot uspešno.

Skupne obveznosti kupcev, s katerimi železarne lahko računajo, bi tako dale devizno vrednost 52 milij. amer. dolarjev, kar pa še vedno ne pokriva vseh potreb. Zato so službe v letošnjem letu uvedle spremembo v načinu vodenja obveznosti kupcev na finančnem principu. Z novim sporazumom se kupce bremenijo kvartalno za devizni dolg na podlagi dejanskih dobav v predhodnem kvartalu, še posebej pa se zahteva izpolnitev dolgov iz leta 1982.

Glede na to, navaja informacija, da nov devizni režim in organizira-

nje repro celot še nista zaživela in spričo najnovejših omejitev zaradi vračila inozemskih dolgov lahko ocenjujemo, da bo realizacija sprejetih obveznosti kupcev v drugem polletju bolj problematična. V takšni situaciji bodo službe medsebojne odnose s kupci temeljito in tekoče razčiščevale.

Seveda pa ob vsem tem moramo še enkrat poudariti, čeprav smo o tem že veliko pisali, da je uspeh združevanja pogojev tudi z doslednim, količinskim in kvalitativnim polnjenjem naših obvez do kupcev, ki za naše izdelke združujejo devizna sredstva.

Na že omenjeni seji izvršilnega odbora delavskega sveta SOZD Slovenske železarne bodo obravnavali še:

— informacijo o sklepih prve problemske konference zveze komunistov v SOZD Slovenske železarne in predlagali tudi delovno skupino za pripravo osnutka samoupravnega sporazuma o enotnih merilih in kriterijih za oblikovanje in razporejanje dohodka in čistega dohodka v SOZD Slovenske železarne, kar opredeljuje tudi eden od sprejetih stališč te konference,

— izvajanje samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev črne metalurgije v SOZD Slovenske železarne (realizacijo samoupravnega sporazuma s strani kupcev in realizacijo dobav jekla s strani SOZD Slovenske železarne) ter preje obravnavano informacijo o združevanju deviznih sredstev. Naj omenimo, da je samoupravni sporazum podpisalo 125 organizacij združenega dela iz vse Jugoslavije in da je bilo do 30. junija zaračunano združevanje v višini 220.188.684 dolarjev, do istega datuma pa realizirano združevanje v višini 85.067.553,20 dolarjev.

Vse tri slovenske železarne so v prvem polletju v okviru skupnosti za izdelavo in predelavo jekla realizirale svoje obveznosti 42,6 %, jesenska železarna pa 36,8 %.

Razen tega bo na dnevnem redu tudi uresničevanje gospodarskega načrta v povezavi z devizno problematiko.

URESNIČEVANJE ZAKONA O DRUŽBENEM SISTEMU INFORMIRANJA

Marca letos so zbori slovenske skupščine sprejeli zakon o družbenem sistemu informiranja, hkrati pa so potrdili tudi obsežen program uresničevanja zakona, ki ga je pripravil republiški komite za informiranje. Zakon daje pravno podlago za izgradnjo smotrne in na sodobni tehnologiji zasnovanega ter usklajenega družbenega sistema informiranja. S tem zakonom so dobile tudi informacijske službe, samoupravni in poslovni organi ter sindikalne organizacije v OZD številne naloge in obveznosti.

Uresničevanje zakona ter vlogo informacijskih služb in sindikalnih organizacij pri tem je obravnaval tudi odbor republiškega sveta ZSS za obveščanje in politično propagando. Med drugim je odbor sklenil, da bo predsedstvu republiškega sveta ZSS predlagal, da na eni jesenskih sej obravnava informiranje v OZD z vidika dosedanjih sindikalnih stališč in z vidika uresničevanja zakona o družbenem sistemu informiranja. Pri slednjem nikakor ne gre zgolj ali predvsem za formalno normativno usklajevanje samoupravnih splošnih aktov v OZD z zakonom. To je sicer treba opraviti do konca marca prihodnjega leta. Zaradi smotrnosti pa bi se veljalo dogovoriti, da se tako usklajevanje opravi ob siceršnjem dopolnjevanju oziroma spreminjanju samoupravnih aktov, vendar ne pred sprejemom osnutka republiškega zakona o javnem obveščanju (ki naj bi prinesel nekaj novosti tudi za obveščanje v OZD). Tako bi se izognili dvakratnemu usklajevanju, kar pa ne pomeni, da v zvezi z uresničevanjem zakona o družbenem sistemu informiranja zdaj ni treba nič napraviti. Nasprotno, le temeljite priprave, obravnave predlogov za izboljšave in spremembe, ki jih bodo pripravile informacijske službe in poslovni organi, in sindikalnih organizacijah in na samoupravnih organih lahko prispevajo k spreminjanju odnosov na tem področju, k boljšemu delovanju sistema informiranja v OZD in tudi k boljšim pravilnikom o informiranju, kjer se bodo zanje odločili.

Več pomembnih tem je, o katerih bi morali v OZD v okviru uresničevanja zakona o družbenem sistemu informiranja spregovoriti in predlagati izboljšave:

1. Da bi odpravili podvajanje pri zajemanju in izkazovanju podatkov ter si zagotovili vse potrebne podatke in informacije, je treba v OZD oceniti stanje pri zajemanju in izkazovanju podatkov za lastne in širše družbene potrebe ter predlagati ukrepe za racionalizacijo.

Hkrati bi veljalo spregovoriti tudi o načinu zagotavljanja javnosti in dostopnosti podatkov in informacij. O tem naj bi v OZD razpravljali delavski sveti in sprejeli ustrezne sklepe (še prej pa odbori za informiranje, kjer jih imajo) na podlagi strokovnih gradiv, ki jih morajo pripraviti informacijske službe (te pa so v glavnem knjigovodstvo, računovodstvo, plansko-analitični sektor, sekretariji delovnih organizacij in TOZD, tajništva samoupravnih organov in organizatorji obveščanja). Osnovne organizacije sindikata ter konference oziroma njihovi izvršilni organi pa naj politično ocenijo stanje, predlagane ukrepe strokovnih služb in poslovnih organov ter spodbudijo razpravo o tem na samoupravnih organih.

2. Za uveljavitev smotrnega sistema informiranja v OZD bo treba proučiti ustreznost obstoječe organiziranosti informacijskih služb in hitreje uvajati sodobno poslovanje (računalniška tehnologija). Pri tem bodo morale informacijske službe zagotoviti preglednost svojih podatkov ter za to oblikovati kataloge podatkov na podlagi predpisane metodologije.

Sodobna informacijska tehnologija sama po sebi še ne zagotavlja tudi hitre obdelave in izkazovanja pomembnih podatkov. Danes so v OZD računalniki še vse premalo izkoriščeni, oziroma računalniški programi ne uporabljajo tudi za načrtovanje, predvidevanje poslovnih procesov, organizacijo in podobno. Za to so potrebni tudi bolj poenoteni programi in metodologija. Ob večji izrabi računalnikov pa vedno bolj izstopa problem zaščite in varnosti podatkov in računalniške opreme, zato bodo morale informacijske službe in poslovni organi tudi temu nameniti ustrezno pozornost.

Tudi pri tem naj bodo sindikalne organizacije spodbujevalce razprave. Obravnave devetmesečnih rezultatov gospodarjenja so primerna priložnost za razpravo o vseh vidikih sistema informiranja v OZD.

3. Sindikat kot politično organizacijo zanima predvsem vsebina, dostopnost in razumljivost informacij, ki jih delavci s posrednim ali neposrednim obveščanjem dobijo za svoje delo in samoupravno odločanje. Temeljna lista informacij kot minimalen fond najbolj pomembnih informacij (usmerjevalnih, odločeval-

skih in kontrolnih) v OZD se ni uveljavljala. Res je, da je lista iz leta 1980 ostala v praksi poizkus, zato jo bo treba dopolniti (informativna služba RS ZSS), jo vnesti v pravilnike o informiranju v OZD ter temu prilagoditi sistem zbiranja, obdelave in izkazovanja podatkov. Uveljavitev poglavitnih kazalcev gospodarjenja in drugih potrebnih podatkov in informacij pa terja tudi razmejitev in usklajevanje dela med informacijskimi službami. To pa istočasno pomeni, da je za celovit sistem informiranja v OZD treba opredeliti podatke, ki jih (konkretno) morajo dajati posamezne informacijske službe. Hkrati pa bi morali vse službe, ki zbirajo, obdelujejo, »ustvarjajo« in posredujejo podatke, vsebinsko in organizacijsko povezati oziroma združiti (tudi službe za avtomatsko obdelavo podatkov).

V večjih OZD se bodo verjetno odločili za pravilnike o informiranju. Opomnik, kaj vse sodi v tak pravilnik, bo pripravila informativna služba republiškega sveta ZSS — seveda pa ga bo treba v OZD konkretizirati ter prilagoditi lastni organiziranosti.

Zakon o družbenem sistemu informiranja v posameznih členih prinaša načela, ki so pomembna za delovanje sistema informiranja v OZD in jih bo treba upoštevati oziroma razdelati:

a) vsak dajalec podatkov je odgovoren za njihovo resničnost, celovitost, pravočasnost in dostopnost,

uporabnik pa pri uporabi podatkov navede vir podatkov in je odgovoren za njihovo celovitost ter dosledno in pravilno uporabo;

b) s samoupravnim splošnim aktom na podlagi zakona se določijo tudi načini in oblike zagotavljanja podatkov in informacij javnosti;

c) zakon in samoupravni splošni akti določajo vrste podatkov, ki so predmet posebne zaščite in ravnanja, način njihove zaščite ter ukrepe in postopke, s katerimi se preprečuje njihova nepravilna, zlonamerna ali nepooblaščen uporaba, prikrivanje in spreminjanje;

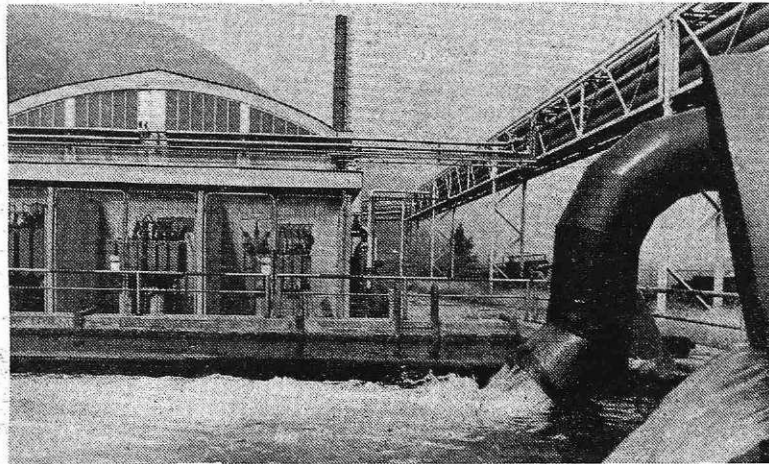
d) javnost in dostopnost podatkov se zagotavlja z izkazovanjem podatkov na enostaven in razumljiv način, z izmenjavo podatkov in informacij z objavljanjem v sredstvih javnega obveščanja in z neposrednim obveščanjem;

e) vse informacijske službe so v mejah svojega delovnega področja odgovorne za resničnost, celovitost, pravočasnost, razumljivost in dostopnost podatkov, ki jih zbirajo, obdelujejo in izkazujejo;

f) informacijske službe v okviru svojih pravic in obveznosti evidentirajo, zbirajo, obdelujejo, hranijo, izkazujejo podatke in informacije, zagotavljajo javnost in dostopnost podatkov, pripravljajo in posredujejo gradivo za samoupravno delegatsko odločanje, na zahtevo delavcev, njihovih delegatov in organov upravljanja pa morajo informacijske službe pravočasno zagotoviti tudi podatke iz drugih informacijskih služb;

g) za vzpostavljajanje in delovanje informacijskih služb je odgovoren poslovni organ oziroma tudi drug organ, določen z zakonom in samoupravnim splošnim aktom.

M. K.
(Informacije RS ZSS 4/VII)

Energetska postaja na Beli (foto I. Kučina)

XI. SREČANJE BORCEV NOV IN MLADINE DELOVNIH ORGANIZACIJ SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE

V soboto, 23. julija, bo na Teharjih pri Celju XI. srečanje borcev NOV in mladine — delavcev delovnih organizacij SOZD Slovenske železarnice. V zvezi s pripravi mi bil v sredo, 13. julija, v domu železarjev pri Mlinarjevem Janezu na Teharjih sestanek, katerega so se udeležili predstavniki vseh delovnih organizacij, odkoder pridejo udeleženci.

Med drugim so se dogovorili, da se bo osrednja prireditelja začela ob 10.30 na lepo urejenem prireditvenem prostoru, kjer so že pripravili vse potrebno. Prireditve bo pričel pihalni orkester Štorskijh železarjev, zbrane pa bo pozdravil Milko Starc. Slavnostna govora bosta imela Dušan Burnik, predsednik poslovnega odbora železarnice Store in Srečo Kavčič, predsednik sveta ZSMS SOZD Slovenske železarnice. Navzoče bo pozdravil in se zahvalil za pokroviteljstvo Igor Javor Žane, prvi komandant Prešernove brigade. V kulturnem programu bodo nastopili recitatorska skupina amaterskega gledališča, pihalni orkester in pevski zbor železarnice Store. Po tem 55 minut trajajočem slavnostnem delu bo kosilo, nato pa športno tekmovanje in rekreacija v raznih športnih disciplinah.

Iz železarnice Jesenice se bo srečanja udeležilo 200 aktivnih delavcev in njihovih družinskih članov, 40 mladincev, 50 upokojujencev železarjev iz jeseniške in radovljiške občine in približno 50 gostov. Vsi udeleženci se bodo zbrali ob 6.45 na parkirnem prostoru pred železarno, razen tistih

mladincev, ki delajo na Beli v nočni izmeni in bodo vstopili na avtobusni postaji Železarnice na Koroški Beli. Odhod avtobusov bo natančno ob 7. uri, zaradi pravočasnega prihoda ne bo vmesnih postankov. Prireditve bo zaradi toplega vremena namreč precej zgodaj. Vlak avtobus (oštevilčeni bodo od 1. do 7.) bo imel svojega vođa, ki bo vsakemu izročil bone za hrano in značko. Malice v avtobusu ne bo, pač pa šele v Teharjih.

Jeseničani bodo na prireditveni prostor prišli skupaj. Pred njimi bodo partizanski harmonikar Lovro Pretnar in zastavonoše.

Uradni konec srečanja je predviden okrog 18. ure. Če bo vreme slabo, bo povratek prej. Tja bodo vsi avtobusi vozili čez Trojane, nazaj pa po dva in dva tudi po Tuhinjski dolini čez Gornji grad ter Černivec. O povratku se bodo udeleženci dogovorili z vodjem avtobusa.

Srečanje bo vsekakor še bolj povežalo nekdanje borce NOV in mladino SOZD Slovenskih železarj, hkrati pa je to najlepša oblika prenašanja revolucionarnih tradicij na mladino.

B. B.

OPOZORILO SODELAVCEM

TOZD Energetika opozarja, da imajo lastni rezervoarji in rezervoarji Vodovoda Jesenice minimalno gladino in da v tem sušnem obdobju moramo skrajno varčevati s pitno vodo. Predvsem opozarja in prosi sodelavce v vseh TOZD in delovnih skupnostih, da zapirajo vodovodne pipe in ne hladijo naprav in streh s pitno vodo.

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE

OD 25. DO 31. JULIJA

25. julija, MARIN GABROVŠEK, član poslovod. odbora, Bled, Ribenska 8/c, št. tel. 78-157.
26. julija, FRANC GASSER, vodja TOZD Profilarna, Žirovnica, Moste 22/b.
27. julija, VITO GRICAR, vodja TOZD Valj. deb. ploč., Jesenice, Titova 2, št. tel. 81-279.
28. julija, TINA MARKEŽ, vodja TOZD Vzdrževanje, Jesenice, Cesta talcev 4/a, št. tel. 83-345.
29. julija, JERNEJ HOČEVAR, vodja prodaje, Jesenice, Kejžarjeva 38, št. tel. 82-118.
30. julija, STANKO ČOP, vodja invest. razvoja, Žirovnica 90/a, št. tel. 80-036.
31. julija, JOŽE ŠLIBAR, vodja TOZD Transport, Jesenice, C. 1. maja 58.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 15. ure do 7. ure zjutraj naslednjega dne in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 7. ure do 7. ure naslednjega dne.

V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po železarni, svoje vtise vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovodnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 25. 7.	DUŠAN POLAJNAR	MIROSLAV ZUPAN
TOREK — 26. 7.	MARJAN ENDLIHER	IVAN SLAMNIK
SREDA — 27. 7.	KLAVDIJ MLEKUŽ	JANEZ VEHAR
ČETRTEK — 28. 7.	IVO LEBAN	IVAN MEŽIK
PETEK — 29. 7.	MARJAN ERMAN	BRANE CEPIČ
SOBOTA — 30. 7.	JOŽE RAVNIK	STANE MENCINGER
NEDELJA — 31. 7.	ANTON KAVČIČ	JANEZ KOVAČ

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

Od 25. do 30. julija bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Marija Može Kovačič.

POPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel.
SOBOTA — 30. julija, samo dopoldne: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel.

ZOBNE AMBULANTE:
DOPOLDNE: III. zobna ambulanta — dr. Bela Gazafi in
POPOLDNE: II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej
SOBOTA — 30. julija, samo dopoldne: II. zobna ambulanta dr. Alojz Smolej.

KADROVSKA GIBANJA V JUNIJU

	SKLONILI DEL. RAZMEPJE				PREKINILI DEL. RAZMEPJE				Fovpril. št. v letu 1983	dejunsko stanje 30. 6.
	iz JLA	skupn. št.	ostali	SKUPAJ	iz JLA	skupn. št.	ostali	SKUPAJ		
FLAVČ										
JEVLARNA	3		2	5	1	2	3	6	705	702
LIVARNA	1			1					86	81
VALJ. 9L. ST.	2		2	4	1	10		11	390	364
VALJ. 11CE	2		2	4	2			2	172	165
VALJ. 11B. FL.	1		1	2	1			2	173	165
HL. VALJ. 3ELA	4	2		6	3	3		6	280	272
HL. VALJ. 1JES.	1			1				4	225	217
ŽIČARNA	1	2	1	4				1	265	253
PROFILARNA	1		1	2					71	67
VRAT. FODR.									48	54
JEKICVLEK	1		2	3				1	155	149
ELEKTRODE	3		1	4	4		2	6	255	248
ŽEBLJARNA					1		1	2	88	87
STROJ. DEL.			2	2	1	3	2	6	340	320
REMONTNE D.	2			2			3	1	505	487
VZDRŽEVANJE	8		1	9	1	1	1	3	554	544
ENERGETIKA	1	1	1	3		2	2	4	247	245
TRANSFORT	5		1	6	1	2	1	4	375	372
DS KO-FI						1	2	3	277	280
DS K S I	3	3	7	13	1	1	3	5	350	379
DS E T N	1		1	2			3	1	480	480
DRUŽB. FREHR.			3	3				1	170	169
SKUPAJ	40	8	24	72	4	29	19	34	6439	6322

STAROSTNO SO BILI UPOKOJENI: LIZA BEGUŠ, 1927, SEO — 35 let v ŽJ; SLAVAN BERLISK, 1920, FRS — 39 let v ŽJ; ANTON BURJA, 1926, Strojne delavnice — 37 let v ŽJ; VALENTINA ČRV, 1932, FRS — 35 let v ŽJ; JANKO GROHAR, 1922, Valjarna žice — 37 let v ŽJ; KAREL JEREB, 1925, Hladna valjarna Jesenice — 35 let v ŽJ; IVANKA JESI, 1929, Valjarna bluming štekel — 33 let v ŽJ; TEODOR KIRN, 1929, Splošna varnostna služba — 27 let v ŽJ; FRANC KLINAR, 1929, Vzdrževanje — 33 let v ŽJ; PETER KLOBUČAR, 1922, Elektrode — 25 let v ŽJ; CVETKA KOBLAR, 1932, OTK — 35 let v ŽJ; IVAN KODRIČ, 1923, Vzdrževanje — 40 let v ŽJ; FRANCKA KOFLER, 1928, Hladna valjarna Jesenice — 34 let v ŽJ; REGINA KOREN, 1927, Transport — 29 let v ŽJ; FRANCKA KUNŠIČ, 1930, Elektrode — 33 let v ŽJ; JOŽE LAVTIČAR, 1926, Jeklovlek — 35 let v ŽJ; ANTON MIKELJ, 1926, Valjarna bluming štekel — 35 let v ŽJ; ANICA OBID, 1928, Valjarna debele pločevine — 35 let v ŽJ; FRANC OLAH, 1920, Splošni sektor — 29 let v ŽJ; ANGELCA PIRŠ, 1931, SEO — 35 let v ŽJ; RAJKO REPE, 1923, Energetika — 31 let v ŽJ; ALOJZ RIHTARŠIČ, 1927, Hladna valjarna Jesenice — 35 let v ŽJ; FRANC SVETINA, 1924, Kadroviski sektor — 37 let v ŽJ; BENE-DIKT ŠKVARČ, 1928, Jeklarina — 31 let v ŽJ; BRANKO ŠMID, 1929, Strojne delavnice — 37 let v ŽJ; ANTON TANCAR, 1925, Žebljarna — 26 let v ŽJ; JOŽE ZUPAN, 1927, Remontne delavnice — 34 let v ŽJ in MARIJA ŽAGAR, 1931, Energetika — 33 let v ŽJ.

INVALIDSKO UPOKOJENI: MIROSLAV DERLINK, 1947, Hladna valjarna Jesenice — 9 let v ŽJ; STANISLAV DOBNIK, 1934, Remontne delavnice — 28 let v ŽJ; FRANC MULEJ, 1931, Remontne delavnice — 30 let v ŽJ; FRANC PIŠOTEK, 1947, Valjarna debele pločevine — 15 let v ŽJ; JANEZ SMOLEJ, 1929, Livarna — 34 let v ŽJ in ROMAN ŠVAB, 1930, Valjarna žice — 30 let v ŽJ.

Upokojenim sodelavcem želimo, da bi dolgo uživali težko zaslužen pokoj!

UMRLI: JANEZ DEBEVC, 1924, Žičarna — 26 let v ŽJ; NIKOLA GUČANAC, 1929, Livarna — 26 let v ŽJ; RUPERT KRAMAR, 1927, Livarna — 35 let v ŽJ; IVAN MARKIČ, 1937, Remontne delavnice — 24 let v ŽJ; EMIL STRAŽIŠAR, 1936, OTK — 26 let v ŽJ in MARTIN VERGINČ, 1943, Transport — 23 let v ŽJ.

Svojcem naše iskreno sožalje!

V PRVEM POLLETJU LE ZA MALENKOST ZAOSTALI ZA PLANOM SKUPNE PROIZVODNJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

Mesec	Načrt, ton	Program, ton	Izpolnitev, ton	%	%
1	2	3	4	4/2	4/3
Januar	127.870	127.870	122.519	95,8	95,8
Februar	122.220	122.220	124.554	101,9	101,9
Marec	133.470	133.470	132.608	99,4	99,4
April	127.770	127.580	124.542	97,4	97,5
Maj	124.490	122.050	120.115	96,4	98,3
Junij	128.980	127.285	132.189	102,5	103,8
Skupaj:	764.800	760.475	756.527	98,9	99,5

Izpolnjevanje gospodarskega načrta in operativnega programa gotove proizvodnje za prodajo:

1	2	3	4	4/2	4/3
Januar	34.140	33.860	30.258	88,6	89,4
Februar	33.680	33.800	32.865	97,6	97,2
Marec	36.680	36.710	33.874	92,4	92,3
April	35.620	32.580	29.269	82,2	89,8
Maj	32.460	24.875	25.096	77,3	100,9
Junij	36.160	32.335	32.436	89,7	100,3
Skupaj:	208.740	194.160	183.798	88,1	94,7

Izpolnjevanje gospodarskega načrta in operativnega programa uslug prevajanja tujega materiala:

1	2	3	4	4/2	4/3
Januar	1.200	1.200	3.876	323,0	323,0
Februar	1.200	1.200	3.644	303,6	303,6
Marec	1.100	1.100	3.242	294,8	294,8
April	1.210	2.870	2.907	240,3	101,3
Maj	1.200	2.415	2.779	231,6	115,1
Junij	1.210	3.355	4.095	338,3	122,0
Skupaj:	7.120	12.140	20.543	288,5	169,2

Izpolnjevanje gospodarskega načrta in operativnega programa skupaj z gotovo proizvodnjo za prodajo

1	2	3	4	4/2	4/3
Januar	35.340	35.060	34.122	96,6	97,3
Februar	34.880	35.000	36.495	104,6	104,3
Marec	37.780	37.810	37.116	98,2	98,1
April	36.830	35.450	32.176	88,8	90,8
Maj	33.680	27.290	27.875	82,8	102,1
Junij	37.370	35.690	36.531	97,7	102,3
Skupaj:	215.860	206.300	204.315	94,6	99,0

OPOMBA: V podatkih ni upoštevana proizvodnja TOZD Monter iz Dravograda.

Med proizvodnimi TOZD so v prvem polletju dosegli oziroma presegle z gospodarskim načrtom predvideno skupno proizvodnjo Jeklarne, Livarna in Jeklovlek. Zelo blizu so bile TOZD Plavž (99,1 %), Valjarna žice in profilov (99,5 %), Valjarna debele pločevine (98,5 %) in Hladna valjarna Bela (99,3 %).

Pri skupni proizvodnji smo samo v februarju in juniju dosegli oziroma presegle načrtovano količino, medtem ko nam pri gotovi proizvodnji ni uspelo niti v enem mesecu. Pri skupni proizvodnji je bil najslabši mesec januar s 95,8 % zaradi okvar v elektro jeklarni ter Valjarni žice in profilov in pri gotovi proizvodnji maj s 77,3 % zaradi okvare valjavskega ogrodka štekel.

V letošnjem letu smo načrtovali dobavo 82.550 ton polproizvodov iz tujih virov ali v polletju 41.275 ton, dobili pa smo jih 23.529 ton. Ker je bila ta količina znatno premajhna, smo v tem obdobju prevzeli v uslužnostno prevajanje slabe in toplo valjane trakove v skupni količini 24.740 ton.

Zelo negativen vpliv na potek proizvodnje je v tem obdobju imela okvara pogonskega motorja valjavskega ogrodka štekel, ki je bil v popravilu od 21. aprila do 19. maja. V tem času ni bilo mogoče valjati trakov in smo proizvodnjo iz valjavskega ogrodka bluming preusmerili na valjanje slabov za TOZD Valjarna debele pločevine, blumov za TOZD Valjarna žice in profilov ter na zalogo slabe za valjanje prek potisne peči. Seveda je ta nepričakovani in dolgi obratovni zastoj v valjarni štekel močno vplival na pomanjkanje vložka v TOZD Hladna valjarna Bela, Hladna valjarna Jesenice in Profilarna, pa tudi na proizvodnjo pločevine v sami valjarni štekel.

Težave so bile tudi zaradi občasne pomanjkanja nekaterih zlitin, posebno še ferokroma v marcu, aprilu in maju ter metal-silicija v januarju. V februarju in marcu je primanjkovalo tudi grodja, kar je slabo vplivalo na proizvodnjo in izpolnjevanje kvaliteta asortimenta v TOZD Jeklarne. V prvih šestih mesecih so bili izvedeni letni remont na Lectromelt električni peči; v TOZD Valjarna žice in profilov in v TOZD Jeklarne pa na napravi za kontinuirno vli-vanje jekla.

TOZD PLAVŽ

V obeh plavžih so zaradi pogostih krajših zastojev zaradi okvar v prvih

treh mesecih precej zaostali za načrtovano proizvodnjo. V obdobju april-junij pa so znatno popravili situacijo in v juniju celo dosegli do-slej največjo poprečno dnevno proiz-vodnjo 523 ton. S tem so zagotovili dobro preskrbo TOZD Jeklarne z grodjem, načrtovano proizvodnjo pa so dosegli 99,1 %.

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA IN PROGRAMA SKUPNE IN GOTOVE PROIZVODNJE ZA PRODAJO TER ODPREME JANUAR—JUNIJ

TOZD	SKUPNA PROIZVODNJA					GOTOVA PROIZVODNJA					ODPREMA	
	Družbeni plan	Program	Izvršitev	% 4/2	% 4/3	Družbeni plan	Program	Izvršitev	% 9/7	% 9/8	za prodajo	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
PLAVŽ	89.200	89.200	88.389,5	99,1	99,1	—	—	—	—	—	—	—
JEKLARNA	248.100	248.750	250.563,1	101,0	100,7	—	—	—	—	—	—	—
— SM	160.300	160.300	163.436,6	102,0	102,0	—	—	—	—	—	—	—
— EL	87.800	88.450	87.126,5	99,2	98,5	—	—	—	—	—	—	—
— ASEA	37.300	37.950	38.909,3	104,3	102,5	—	—	—	—	—	—	—
— LM	49.500	49.500	47.002,7	95,0	95,0	—	—	—	—	—	—	—
— BBC	1.000	1.000	1.214,5	121,5	121,5	—	—	—	—	—	—	—
LIVARNA	920	930	994,0	108,0	106,9	300	300	289,4	96,5	96,5	289,4	—
— jeklo	894	904	979,0	109,5	108,3	300	300	288,0	96,0	96,0	288,0	—
— kovino	26	26	15,0	57,7	57,7	—	—	1,4	—	—	1,4	—
VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL	200.300	200.300	195.265,5	97,5	97,5	42.790	39.120	35.527,6	83,0	90,8	35.164,1	—
— Bluming	96.800	105.400	110.462,8	114,1	104,8	2.500	2.580	3.568,8	142,7	138,3	3.674,9	—
— Štekel razrezov.	88.260	80.220	64.521,2	73,1	80,4	25.050	21.860	16.878,5	67,4	77,2	16.887,8	—
— Štekel razrezov. storitve	—	—	5.198,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— Termična obdelava	15.240	14.680	15.082,8	99,0	102,7	15.240	14.680	15.082,3	99,0	102,7	14.601,6	—
VALJARNA ŽICE IN PROFILOV	52.180	50.840	51.891,6	99,5	102,1	9.590	7.690	7.983,6	83,3	103,8	8.135,4	—
— Valjarna žice	52.160	50.840	51.891,6	99,5	102,1	—	—	—	—	—	—	—
— Valjarna žice storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VALJARNA DEBELE PLOČEVINE	38.700	38.700	38.136,6	98,5	98,5	33.430	33.430	33.489,0	100,2	100,2	31.847,0	—
— Valjarna debele pločevine	34.500	34.500	33.718,1	97,7	97,7	—	—	—	—	—	—	—
— Valjarna debele pločevine storitve	4.200	4.200	4.418,5	105,2	105,2	—	—	—	—	—	—	—
HLADNA VALJARNA BELA	49.900	48.700	49.568,9	99,3	101,8	46.990	41.790	35.667,0	75,9	85,4	35.116,9	—
— Hladna valjarna Bela	47.300	42.100	36.111,1	76,3	85,8	—	—	—	—	—	—	—
— Hladna valjarna Bela storitve	2.600	6.600	13.455,8	517,5	203,9	—	—	—	—	—	—	—
HLADNA VALJARNA JESENICE	15.220	14.300	13.669,9	89,8	95,6	13.980	12.040	12.109,8	86,6	100,6	12.090,5	—
— Hladna valjarna Jesenice	15.220	13.200	12.894,8	84,7	97,7	—	—	—	—	—	—	—
— Hladna valjarna Jesenice storitve	—	1.100	775,1	—	70,5	—	—	—	—	—	—	—
ŽIČARNA	28.300	27.845	27.121,3	95,8	97,4	21.070	19.990	19.354,6	91,9	96,8	19.194,1	—
— Žičarna	28.300	27.845	27.081,7	95,7	97,3	—	—	—	—	—	—	—
— Žičarna storitve	—	—	39,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
PROFILARNA	11.000	9.990	9.607,0	110,1	98,2	9.370	8.860	8.264,1	88,2	95,4	7.762,9	—
— HOP	9.815	8.930	8.747,0	89,1	98,0	9.000	8.295	7.861,8	87,4	94,8	7.412,9	—
— HOP storitve	210	95	73,2	34,9	77,1	—	—	—	—	—	—	—
— rončele	280	260	121,9	46,9	46,9	260	260	121,9	46,9	46,9	72,2	—
— rončele storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— diski storitve	410	400	449,5	109,6	112,4	—	—	—	—	—	—	—
— deli za cestno ograjo	305	305	215,4	70,6	70,6	110	105	280,4	254,9	267,1	277,8	—
SKLADIŠČE 38	840	840	6,1	0,7	0,7	840	840	6,1	0,7	0,7	6,1	—
VRATNI PODBOJI	750	670	684,4	91,3	102,2	750	670	684,4	91,3	102,2	674,7	—
JEKLOVLEK	11.760	11.760	11.957,8	101,7	101,7	11.670	11.670	11.798,7	101,1	101,1	11.586,2	—
ELEKTRODE	10.160	10.160	9.424,8	92,8	92,8	10.120	10.120	9.395,2	92,8	92,8	9.148,2	—
— elektrode + varilna žica	9.320	9.320	8.600,2	92,3	92,3	9.280	9.280	8.579,4	92,5	92,5	8.337,8	—
— varilna žica storitve	—	—	2,8	—	—	—	—	—	—	—	—	—
— varilni prašek	520	520	505,0	97,1	97,1	520	520	499,0	96,0	96,0	493,6	—
— suha el. masa	320	320	316,8	99,0	99,0	320	320	316,8	99,0	99,0	316,8	—
OGNJEVZDRŽNI MATERIAL	1.540	1.540	3.813,7	234,7	234,7	350	350	2.288,4	653,8	653,8	2.288,4	—
ŽEKLARNA	5.950	5.950	5.835,5	94,7	94,7	5.940	5.940	5.631,8	94,8	94,8	5.518,5	—
MONTER DRAVOGRAD	6.560	6.560	5.510,0	84,0	84,0	6.360	6.360	5.510,0	86,6	86,6	5.510,0	—
SKUPAJ:	771.360	767.035	762.037,7	98,8	99,4	213.550	198.970	187.999,7	88,0	94,5	184.332,4	—
ELEKTRODE ZAGREB	—	—	—	—	—	800	800	722,3	90,3	90,3	722,3	—
VAC NEGOTIN	—	—	—	—	—	750	750	586,6	78,2	78,2	586,6	—
SKUPAJ:	771.360	767.035	762.037,7	98,8	99,4	215.100	200.520	189.308,6	88,0	94,4	185.641,3	—

Železarni izdelan stroj za brušenje blumov BSG 4000.

TOZD VALJARNE ŽICE IN PROFILOV

V tej valjarni so v prvem polletju dosegli 99,5 % gospodarskega načrta skupne proizvodnje. Rezultat bi lahko bil še precej boljši, če ne bi bilo nekaj večjih okvar na valjavskem ogrodju Jumping in na ogrevni peči za blume. Zaradi okvare v valjarni štekel je bilo treba prestaviti glavni letni remont z načrtovanega termina 1. maj na 24. maj, kar je zaradi izra-bljenosti naprav tudi negativno vplivalo na potek proizvodnje v tem obdobju. Letni remont je bil zaključen 4. junija in je bil za tri dni krajši kot je predvideval načrt. Ker je bilo do-bavljeno premalo valjane žice iz tu-jih virov, je bila zaradi preskrbe ostalih temeljnih organizacij z vlož-ko iz te valjarne znižana prodaja valjane žice pod načrtovano.

TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE

V tej temeljni organizaciji so načrtovano skupno proizvodnjo dosegli 98,5 %. Glede na dobro preskrbo z vložkom, posebno se v času med in po okvari v valjarni štekel, bi lahko bil rezultat še boljši. Vendar so imeli težave predvsem pri zahtevnejših naročilih, ki zahtevajo več poskusov in pregledov, toplotne obdelave in prevzemov. Občasne probleme so imeli tudi z dimenzijskim asortimen-tom, ker je bilo več debele pločevine za rezanje na sekatorju in manj tanjše za rezanje na škarjah. Zato je valjavka proga lažje dosegala načrtovano proizvodnjo, medtem ko je delo v adjustaži nekoliko zaostajalo.

TOZD HLADNA VALJARNA BELA

V prvem polletju so dosegli 98,3 % načrtovane skupne proizvodnje. Vendar je takšen proizvodni rezultat v precejšnji meri nastal zaradi uslužnostnega prevajanja tujih tra-kov, saj smo imeli lastnega vložka zaradi okvare na valjavskem ogrodju štekel in premajhnih dobav iz tu-jih virov znatno premalo.

Zaradi takšne situacije so bile tudi težave s proizvodnjo zahtevnejšega kvaliteta asortimenta. Pri dina-mu in nerjavnem jeklu so bile še do-datne težave zaradi že omenjenega občasne pomanjkanja potrebnih zlitin, pri prvem v januarju in pri drugem v marcu, aprilu in maju.

TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE

Zaradi že omenjenih vzrokov in premajhnih dobav trakov iz tujih virov je bilo pomanjkanje vložka glavnega vzroka, da so skupno proizvodnjo dosegli samo 89,8 %. Pri tej količini

je upoštevano 775 ton uslužnostnega valjanja. Nekaj dodatnih problemov pa je bilo tudi zaradi pogostih okvar na posameznih valjavskih ogrodjih.

TOZD ŽIČARNA

Glavni vzrok, da so v TOZD Žičar-na dosegli samo 95,8 % v prvem polletju načrtovane skupne proizvod-nje, je pomanjkanje in odsotnost de-lavcev. Pri izpolnjevanju kvaliteta-nega asortimenta so občasno imeli ne-kaj težav s patentirano žico, ker v SM Jeklarni iz raznih vzrokov niso vedno uspeli proizvesti te kvalitete v zadostni količini.

TOZD PROFILARNA

V Profilarni so v januarju in fe-bruarju, ko so imeli dovolj vložka, delali dobro in načrtovano skupno in gotovo proizvodnjo presegli. Kasne-je se je situacija zaradi premajhnih dobav iz tujih virov in nato zaradi okvare v valjarni štekel znatno po-slabšala. Rezultat tega je bil, da so skupaj z uslužnostno predelavo do-segli v prvem polletju samo 87,3 % načrtovane skupne proizvodnje.

TOZD VRATNI PODBOJI

V tej temeljni organizaciji so bili zaradi bolj razdrobljenih in zahtev-nejših naročil za izvoz prisiljeni več-krat znižati mesečne operativne pro-grame. Zato so gospodarski načrt do-segli le 91,3 %.

ŽELEZARSKA INDUSTRIJA V ZDA V LETU 1982 IN RAZVOJ NAPRAV IN TEHNOLOGIJE V SVETU

Pretežni del tega, o čemer pišem, sem povzel iz članka o razvoju industrije železa in jekla v ZDA in Kanadi v letu 1982, ki je izšel v februarški številki strokovne revije »Iron and Steel Engineer« — 1983. Iz njega sem povzel tisto, kar bo zanimalo širši krog sodelavcev v SOZD Slovenske železarnice.

V mojih člankih, v katerih sem večkrat obravnaval proizvodne in druge poslovne rezultate v slovenski jeklarski industriji, predvsem pa uspehe pri izvozu, sem omenjal tudi težave, s katerimi se bori jeklarska industrija v svetu. Sedanja svetovna kriza v železarstvu je najprej prizadela ZDA in šele kako leto kasneje tudi dežele Evropske gospodarske skupnosti. Tokrat navajam povzetke o tem, kako Amerikanci pišejo o stanju v svojem železarstvu in svoji najbolj avtoritativni strokovni reviji. Treba pa je vedeti, da v zahodnoevropskih deželah ni dosti bolje. Vprašanje pa je, če je že bilo najhujše, ali najhujše šele prihaja nad Evropo. Ta prispevek pišem tudi z namenom, da bi dobili predstavlo, s kakšnimi težavami se srečujejo tisti naši sodelavci, ki se bore za povečanje izvoza na konvertibilno tržišče. Dežele konvertibilnega trga so v sedanjih krizi v železarstvu ravno najbolj prizadete.

LETO 1982 V ZDA

Pravijo, da je bilo leto 1982 v ameriški železarski industriji tako, da bi bilo najbolje, da se ga ne bi bilo treba spominjati. Doseženih je bilo več rekordov, na nesrečo pa so bili to sami negativni rekordi. Pred in ob pričetku leta 1982 so se še nekateri tolažili, da bo to prelomno leto in da se bo obrnilo na bolje. Bilo pa je ravno obratno, vse se je zasukalo na slabše. Proizvodnja in prodaja sta se zmanjševali iz meseca v mesec.

Že januarja je bila odpredaja iz železarn najnižja po 24 letih, da bi bila v februarju še nižja in menda najnižja, kar jih pomni. Skupaj z marčno prodajo je bila za prvo četrtletje odpredaja 26,7 % nižja kot v enakem obdobju leta 1981 in že takrat je bila slaba. Ko so prišli še drugo četrtletje, so znašale dobave 30 % manj kot v prvem polletju 1981. Leto so zaključili daleč slabše kot več desetletij nazaj.

Slabim možnostim prodaje je botroval še izreden pritisk za uvoz jeklarskih izdelkov, ki je dosegel po devetih mesecih 22,3 % porabe tržišča ZDA.

Takemu stanju na tržišču jeklarskih izdelkov je bila prilagojena tudi proizvodnja jekla. Ta je znašala v letu 1982 vsega 72,9 milijonov ton in je bila najnižja po letu 1946. Izkoriščenost razpoložljivih zmogljivosti naprav za proizvodnjo jekla je znašala vsega 47,3 %. Enako, kot se je znižala prodaja iz meseca v mesec, se je tako znižala tudi proizvodnja jekla in je bila na primer v avgustu 37 % nižja kot v istem mesecu leta 1981. Tako nizke mesečne proizvodnje niso zabeležili več kot deset let nazaj. Razumljivo, da se je takšno stanje odražalo tudi na zaposlovanju, ali se bolj jasno rečeno, na brezposelnosti v železarski industriji.

Ob takem stanju in pogojih, kot so jih imeli v železarstvu ZDA leta 1982, res ni mogoče pričakovati pomembnih gibanj in sprememb v razvoju. Širjenje proizvodnje je bilo samo ponekod, in še to minimalno in vezano na modernizacijo in rekonstrukcijo obstoječih obratov. Zapirali so zastarele železarnice in obrate, menjali operativno proizvodno politiko, reorganizirali in preusmerjali ter odpuščali zaposlene.

Veliko je bilo uganj in napovedovanj, kaj se bo dogajalo v železarski industriji ZDA in v svetu. Kakšne so realne potrebne zmogljivosti? Veliko uganj, vendar z gotovim zaključkom, da bodo nastopile spremembe in da se bo moral vsakdo, kdor se bo hotel v tej tekmi obdržati, prilagoditi pogojem in spremembam, ki jih zahteva svetovno tržišče in napredek v tehnologiji.

Na področju investicij so že sledili tem zahtevam in so bile te namenjene predvsem zniževanju porabe energije, izboljšanju kvalitete proizvodov in zniževanju stroškov proizvodnje. Posebno pozornost, ki pa je vezana tudi na velike stroške, so namenili povečanju humanizacije dela in zaščiti okolja.

Nekaj je jasno. Dežele v razvoju, tiste, ki imajo za to naravne pogoje, in tiste, ki imajo denar, grade svojo železarsko industrijo. Te dežele bodo v bodoče pokrivala še večji del potreb jeklarskih proizvodov, kot jih pokrivala že sedaj, zase in za sosede. Ta mlada železarska industrija pa še nekaj časa ne bo obvladala najsodobnejše tehnologije in večji del potreb po kvalitetnih oziroma plemenitih jeklih bodo morali uvažati. Samo

kdor bo obvladal kvaliteto proizvodov, in to s ceneno proizvodnjo, bo lahko konkurenčen na svetovnem trgu. Tega se v ameriški železarski industriji vse bolj zavedajo in prav bi bilo, da bi na to mislili tudi pri nas.

RAZVOJ

V enem letu se v železarski industriji le redko pojavi nekaj izjemno pomembnega in novega. Zaenkrat ni znano, da bi se kaj izrednega zgodilo v letu 1982 na področju tehnologije in gradnje proizvodnih naprav. Vemo le to, da je bilo to leto mogoče v sedanjih svetovni krizi najtežje leto in vendar tudi tako obdobje stremi za napredkom.

Proizvodnja koksja je za SOZD Slovenske železarnice manj zanimiva in koksarne omenjam le zato, da lahko gibanja primerjate z dogajanjem v jugoslovanski črni metalurgiji. Najsodobnejše koksne baterije grade po svetu za zmogljivost od 500.000 ton letno do največ 850.000 ton. Vse proizvodni proces je docela avtomatiziran in voden računalniško. Kar ni možno zjeti z enim sistemom, zame pač dodatni sistem, ki je z osrednjim docela sinhroniziran. Odsesavanje prahu in plinov na vstopni strani polnjenja, med procesom in pri praznjenju, je redno uveden sestavni del opreme in gradnje sodobnih koksniških baterij.

Za ves del proizvodnih naprav v železarstvu, od koksarn, priprave vložka za proizvodnjo surovega železa, plavžev in jeklarskih proizvodnih agregatov lahko velja, da v zadnjih letih ne zasledimo več izjemno velikih dimenzij in proizvodnih zmogljivosti. Tudi pri Japoncih ne. Izjema je mogoče plavž v ZSSR v Čerepovcu, ki je še v gradnji in bo dajala dnevno proizvodnjo 12.600 ton surovega železa. V primerjavi s celokupno mesečno proizvodnjo surovega železa v SOZD Slovenske železarnice je to približno 61 %. Dvodnevna proizvodnja je torej večja kot celomesečna v slovenskih železarnah.

Plavžariji se po svetu zadnje čase in tako tudi leta 1982 veliko ukvarja s prihranki koksja, ki ga skušajo nadomestiti z vpihovanjem premogovega prahu. Doslej so že uspeli do injiciranja 50 do 60 kg na tono izdelanega surovega železa. Ponekod se kombinirajo premog z nafto, kjer jo pač imajo. Upajo, da bodo v prihodnje povečali količino premogovega prahu do 100 kg na tono grodila, za kar so poskusili že v teku. Posebno tam, kjer izdelujejo surovo železo za konvertorski postopek, skušajo doseči višjo temperaturo surovega železa ob prebodu, tako, da bi v konvertorju lahko dodajali večje količine jeklenih odpadkov, kar pomeni proizvodnjo. To, da so povsod pri proizvodnji surovega železa vedno prisotna prizadevanja za zniževanje zvepla in drugih škodljivih spremljevalcev, to že vemo in ta prizadevanja so še v teku.

Pri direktni redukciji je stanje več ali manj nespremenjeno. Svetovne proizvodne zmogljivosti so približno petkrat večje kot proizvodnja in vendar grade še naprej nove naprave in uvajajo tudi nove postopke.

Dva nova prijavljena postopka sta na osnovi premoga kot reducenta. Posebno zanimiv je Korf-Vöest postopek, ki je prek direktne redukcije namenjen neposredni proizvodnji surovega železa — po cenejši poti. Prva industrijska naprava naj bi dala letno 60.000 ton. Sklepam, da je postopek namenjen deželam v razvoju.

Plazma še vedno buri duhove v železarstvu. Vemo, da gradi Vöest večjo proizvodno enoto za proizvodnjo jekla. Švedi imajo v Hoforsu napravo na osnovi plazme za proizvodnjo železove gobe. SKF na osnovi plazme pridobiva iz prahu filtrov električnih obločnih peči Zn, Cr, Ni ter Mo in železove zlitine.

Za konvertorje sem že napisal, da naprav ne večajo in da si prizadevajo, da bi porabili kar največ jeklenih odpadkov. Kjer to ob izgradnji niso ugradili, so v teku dopolnitve za kar najbolj kontrolirano vodenje procesa s procesnim računalnikom.

O Siemens Martinovih pečeh in procesu druge ne pišejo ali zelo malo. Menda še največ pišejo pri nas, ker si prizadevamo, da bi se SM peči znebili, kot so se jih zvečine že v industrijsko razvitih deželah. Ob tem sem se nehoti spomnil na že dokaj

prileten ameriški avto »Buick«, ki so ga imeli leta 1946 na ministrstvu za industrijo in rudarstvo v Ljubljani. O njem mi je pravil njegov sofer, da še kar imenitno pelje, težava je le v tem, da porabi nekaj nad 30 litrov bencina na 100 km in da se rezervnih delov ne da lahko dobiti. No ja, saj imajo avtomobilisti vsako leto tudi pri nas še tekmo »veteranov«. — In še vedno vozijo...

Oglejmo si še, kaj je novega pri električnih obločnih pečeh, ker pri drugih ni posebnih novosti. Saj tudi pri teh ne, ker smo o vodohladjenih stenah in oblokih že veliko čitali in slišali, prizadevanja, da bi ob izlivu zadržali žlindro, so pripeljala do preboda na dnu peči. Dodatni gorilci za znižanje porabe električne energije so znani. Vse pa kaže (sklepam namreč po podatkih o novih pečeh), da ne grade več ekstremno velikih in za nad 200 tonske v zadnjem obdobju ne vem in jih tudi ne navajajo. Podatki tudi govorijo, da ne pretiravajo več z močjo transformatorja, npr. za 90 tonsko peč uporabijo transformator 60 MVA, kar smatrajo za UHP in enako velja tudi za 90 MVA transformator pri 166 tonski peči.

Ponvična metalurgija ima vse širšo uporabo in so v rabi vsi znani in tudi že kombinirani sistemi. Za velik del kvalitete velja, da jih je možno oditi na napravah za neprekinjeno vlivanje samo po predhodni obdelavi v ponvi. Med kvalitetnimi jekli nastopa nov pojem — posebno čista jekla. Sicer nova opredelitev, vendar že kar močno razširjena, zahteva naročnikov. Brez ponvične metalurgije oziroma vakumiranja je tako jeklo nedosegljivo cilj.

Pri neprekinjenem vlivanju se sedaj večina znanih, pomembnih proizvodilcev ukvarja z gradnjo in uvajanjem horizontalnega vlivanja. Nekaj zgrajenih naprav je že vključeni v redno proizvodnjo. Menda so skoraj vse naprave namenjene za vlivanje močno legiranih jekel in predvsem nerjavnih kvalitete. Elektromagnetno mešanje med neprekinjenim vlivanjem ima vse širšo uporabo, saj izdatno vpliva na kvaliteto izdelkov. Avtomatizacija uravnava vseh vplivnih dejavnikov med vlivanjem je postala že običajna zahteva investitorjev, kar je seveda vezano na pogoje za možnost kontrole v vseh fazah vlivanja in delovanja naprave.

V valjarnah, kot sem omenil že prej, tudi za toplinske naprave ni več prisotna težnja za čim večje zmogljivosti in le malo za gradnjo novih obratov. Investicije so namenjene predvsem modernizaciji obstoječih naprav. Te usposabljaajo za vodenje proizvodnje s procesnimi računalniki. Obstoječe proge modernizirajo, da bi dale kvalitetnejše izdelke. Sorazmerno veliko vlagajo za kontrolo in čiščenje vložka ter za adjustiranje izdelkov. Pod tem pojmom so vključene tudi naprave za ravnanje, luščenje, brušenje in vlečenje valjarskih izdelkov, ki morajo biti pred odpremo tako toplotno obdelani, da so že pripravljene neposredno za nadaljnjo predelavo oziroma obdelavo. Prihranek energije je tudi v valjarnah aktualno vprašanje, ki daje povod za marsikatero koristno naložbo.

ZAKLJUČEK

V Ameriki imajo imenitno informativno službo. V okviru te zbirajo tudi podatke o vseh dogajanjih v železarski industriji po celem svetu. Vsako leto opišejo v svoji strokovni reviji vse, za kar menijo, da bo za njihove strokovnjake v železarstvu zanimivo in kar ocenjujejo, da je vredno vedeti. Mogoče niso vsi podatki zajeti prav iz zadnjega, pretečenega leta. Stari podatki pa to prav gotovo niso. Vse tudi ni uporabno za vsakogar. Mogoče tudi nisem povzel vsega, kar bi se koga zanimalo, zato sem že v uvodu zapisal, kje sem dobil glavni vir, iz katerega sem črpal. Skoraj prepričan pa sem, da ni napisano skoraj nič takega, kar ne bi bilo vredno prebrati. Iz tega, kar je napisano o razvoju, se pa da zaključiti, da pri nas v glavnem sledimo sodobnim dogajanjem v tehnologiji proizvodnje jekla. V opremljenosti, to je pri proizvodnih napravah, avtomatizaciji in računalniškem vodenju tehnoloških procesov, je treba še veliko modernizirati, da bi lahko rekli, da držimo korak s sodobno železarsko industrijo, razen v nekaj primerih v posameznih železarnah.

Milan Marolt

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

OSNOVNE KARAKTERISTIKE KEMIJSKIH IN BAKTERIOLOŠKIH BOJNIH STRUPOV

Vakcinacija (cepljenje) je pravzaprav edina zaščita prebivalstva pred bakteriološkimi sredstvi. Toda celotno prebivalstvo neke države ne moremo cepiti proti vsem do danes znanimi nalezljivimi obolenji. V zadnjem času je znanost dosegla uspeh pri zmanjševanju virusnih bolezni, toda niti eno od teh izboljšav zaenkrat ni mogoče uporabiti za masovno zaščito prebivalstva v primeru bakteriološke vojne.

Zatorej se vnaprej velja pravilo, da pri vsakem značnem napadu namestimo zaščitno masko v zaščitni položaj, ker ne vemo nikdar, ali je napadalec istočasno z eksplozivnimi sredstvi uporabil še kemijska (vojne strupe) in bakteriološka sredstva. Najboljša preventiva in zaščita je in bo zaščitna maska ter zaščitni komplet.

POSLEDICE BAKTERIOLOŠKEGA NAPADA NA PREBIVALSTVO

Človeštvo do danes še ni doživelo sodobne bakteriološke vojne, zato bo ta razprava osnovana na doseženem epidemiološkem znanju in laboratorijskih izsledkih.

Prizadete žrtve bakteriološkega napada bi obbolele za infekcijskimi boleznimi. Oglejmo si le nekatere.

ANTRAKS. To je živalska bolezen, izvor infekcije za človeka so goveda in ovce. Antraks je pravzaprav bolezen »proizvajalcev volne«. Odvisno od mehanizma prenosa se bolezen razvije kot kožna bolezen (kontaktna infekcija), intestinalna bolezen (okužba preko hrane) in respiratorna oblika (infekcija preko zračnih poti — z vdihavanjem). Respiratorna oblika antraksa je najresnejše obolenje in v kolikor ne prevzamemo takojšnjega zdravljenja z antibiotiki nastopi smrt v večini primerov v 2–3 dneh. Inkubacija pri antraksu traja 1–5 dni (t. j. čas okužbe do izbruha bolezni).

KOKCIDIOIDOMIKOZA. Ta infekcijska bolezen se imenuje »puštinjska mrzlica«. Povzroča jo glivica odkrita v puštinjskih predelih ZDA, Južne Amerike in ZSSR. Inkubacija traja 7–21 dni. Znaki obolenja so vnetje pljuč, spremljano z mrzlico, kašelj, močno drhtenje, močno znojenje in bolečine v mišičnem sklopu. Zdravljenje je razmeroma kompleksno in je vezano na zdravstveno ustanovo.

KUGA. Pri naravnih izbruhih kuge se bolezen prenaša od malih glodalcev preko bovh. Taka oblika bolezni se imenuje žlezna kuga. Če pa umetno razpršimo mikrobo kuge traja inkubacija 3–5 dni in razvije se pljučna kuga s splošnimi znaki v najostrejši obliki. Če bolezen ne zdravimo, nastopi smrt po 3 dneh. Oboleni za pljučno kugo je močan vir okužbe za okolico. Preventivno cepljenje je uspešno samo v primeru žlezne kuge, pri pljučni kugi pa odpade. Za zdravljenje pljučne kuge je uspešen predvsem streptomycin s širokim spektrom delovanja.

Kugo prenašajo tudi hišni in poljski glodalci ter na ta način ustvarjajo naravna žarišča okužbe.

KJU-MRZLICA. V naravnih pogojih je bolezen živali, toda glavni vir okužbe za človeka so ovce, koze in govedo. Infekcija se prenaša po zračnih poteh. Inkubacijska doba traja od 10–21 dni. Obolenje je podobno influenci, spremljano z visoko temperaturo, splošno slabostjo, bolečinami v sklepih in mišicah. Po 5–6 dneh nastopi vnetje pljuč. Bolnik je popolnoma izčrpan. Bolezen kju-mrzlice uspešno zdravijo z antibiotiki — tetraciklini širokega spektra delovanja.

Povzročitelj kju-mrzlice je riketecija, ki je izjemno kužna za človeški organizem. Riketecije kju-mrzlice so izjemno odporne na temperaturo in vlago.

TULAREMIJA. Je bolezen divjadi, infekcija se prenaša preko glodalcev (zajcev in divjih zajcev). Pulmonalna (pljučna) tularemija je spremljana s splošnimi bolečinami, dražljivim kašljem in splošno pobitostjo. Zdravljenje je uspešno s streptomycinom in tetraciklinom. Povzročitelj tularemije je mikrob, ki je zelo občutljiv na običajna dezinfekcijska sredstva. Inkubacija traja 10 dni.

RUMENA MRZLICA. V naravi je rumena mrzlica primarna bolezen opic. Na človeka jo prenesejo s pikom različni komarji (Aedes aegypti, Aedes simpsoni, Hemagogus). Inkubacija traja 3–6 dni. Znaki obolenja so podobni influenci, spremljani z visoko temperaturo, vzemirjenostjo in izgubo apetita. Pozneje nastopijo resne okvare jeter in ledvic z nastopom rumenice in zmanjšane izločanja urina. Težke oblike bolezni spremlja bruhanje krvi in končno smrt. Umrljivost je 40 % na.

Nadaljevanje

PREGLED ODSOTNOSTI V JUNJU IN PRVEM POLLETJU

	% bolov.	% red. let. dopust.	% ost. ods.	% skup. odsot.	% bolov.	% red. let. dopust.	% ost. ods.	% skup. odsot.
PLAVŽ	9.66	7.43	0.53	17.62	8.10	6.76	0.67	15.53
JEKLARNA	9.52	8.34	1.32	19.18	8.66	7.96	1.09	17.71
LIVARNA	6.67	10.71	0.77	18.15	7.90	8.72	0.49	17.11
VALJ. BL. ŠT.	5.75	8.08	0.66	14.49	6.78	8.52	0.72	16.02
VALJ. ŽICE	6.47	4.74	0.89	12.10	7.35	7.28	0.95	15.58
VALJ. DEB. PL.	8.91	6.99	0.97	16.87	7.04	6.03	0.69	13.76
HL. VALJ. BELA	7.76	8.54	2.18	18.48	6.23	7.96	1.59	15.78
HL. VALJ. JES.	7.92	8.34	0.87	17.13	7.45	8.39	0.99	16.83
ŽICARNA	10.37	8.08	1.52	19.97	9.66	8.34	0.82	18.82
PROFILARNA	13.22	7.46	1.92	22.60	9.88	7.47	1.04	18.39
VRAT. POBE.	10.58	4.75	0.16	15.49	11.83	5.06	0.39	17.28
JEKLOVLEK	9.17	9.24	1.06	19.47	7.38	7.70	0.50	15.58
ELEKTRODE	11.05	8.81	0.55	20.41	11.89	6.93	0.45	19.27
ŽEBLJARNA	14.50	12.45	1.77	28.72	12.48	8.91	1.10	22.49
STROJNE D.	9.48	8.13	1.27	18.88	6.72	7.62	0.77	15.11
REMONTNE D.	7.02	7.77	0.65	15.44	6.92	7.17	0.54	14.63
VZDRŽEVANJE	8.63	7.81	0.85	17.29	6.92	6.96	0.66	14.54
ENERGETIK	4.93	10.02	1.31	16.26	5.21	7.37	1.20	13.78
TR. NSPORT	12.51	6.55	0.97	20.03	8.44	7.65	0.99	17.08
DS KO-FI	6.63	10.37	0.61	17.61	6.95	6.56	0.48	13.99
DS K S I	8.42	7.11	0.78	16.31	8.40	6.30	0.79	15.49
DS B T N	4.22	8.48	1.06	13.76	4.37	6.63	0.94	11.94
DRUŽB. PREH.	8.39	6.57	0.12	15.08	8.83	6.83	0.21	15.87
S K U P A J	8.35	8.09	0.99	17.43	7.59	7.37	0.81	15.77

URESNIČEVANJE DRUŽBENEGA PLANA OBČINE NA SEJAH VSEH TREH ZBOROV SKUPŠČINE OBČINE

(Nadaljevanje s 1. strani)

slenih, v primerjavi s poprečjem leta 1982, manjše za 1,5 % (v gospodarstvu za 1,6 %, v negospodarstvu za 0,4 %), od 31. decembra 1982 pa se je zmanjšalo za 0,8 % (v gospodarstvu za 0,8 %, v negospodarstvu za 1,3 %).

Poprečni osebni dohodek zaposlenih se je v letu 1981 realno zmanjšal za 8,6 %, v letu 1982 pa še za 5,76 %. V prvih štirih mesecih letošnjega leta pa je v primerjavi s istim obdobjem lani za 13,6 % nižji, kar je dvakrat večji padec od predvidenega za celo leto 1983 (7,1 %), kar je resno ogrozilo življenjski standard, predvsem delavcev z najnižjimi osebnimi dohodki.

Finančni kazalci o poslovanju v prvem četrtletju kažejo, da že v tem obdobju zaostajamo za resolucijskimi predvidevanji. Dohodek je nominalno večji samo za 13 % od dohodka v I. četrtletju 1982 in manjši od povprečnega kvartalnega dohodka v letu 1982. Čisti dohodek je nominalno za 1 % manjši od lanskoletnega v istem obdobju, bruto osebni dohodki pa so za 19 % večji, kar pomeni, da je gospodarstvo v občini v globalu v prvem četrtletju kršitelj družbenega dogovora o razporejanju dohodka. Sredstva za akumulacijo so bila večja za 13 %, kar je daleč pod planiranim celotnim povečanjem (34 %).

Investicijska dejavnost v občini, tako kot na celotnem gorenjskem območju, v obdobju od 30. septembra 1982 do 31. maja 1983 upada. Število investicij se je zmanjšalo za 20 na 18, število objektov za 41 na 34, predračunska vrednost pa se je povečala za 2.473 milij. na 2.521 milij. din. To je v zadnjih treh letih in pol najmanjše število objektov v gradnji (31. marca 1980 jih je bilo 63, istega dne 1981 65, 1982 pa 43).

Izgube v gospodarstvu hitro naraščajo in so v prvem tromesečju 1983 znašale že 260.685 milij. din (v letu 1981 so znašale izgube 23.479 milij. din, v prvem tromesečju 1982 87.892 milij. din, ob koncu leta 1982 pa 139.179 milij. din). Od izkazane izgube več kot 84 % odpade na TOZD železarne Jesenice (13 TOZD) ostalo pa na OZD prometa in energetske infrastrukture.

Skupna in splošna poraba sta bili v letu 1981 in 1982 v dogovorjenih okvirih in sta se realno zmanjšali. Tudi letos sta v dogovorjenih okvirih, čeprav se sredstva zaradi hitrejšega

sega naraščanja osebnih dohodkov od dogovorjenih, glede na rast dohodka v občini, natekajo hitreje.

Na zunanjetrgovinskem področju je jeseniško gospodarstvo doseglo v letih 1981 in 1982 izredno visoko povečanje pokritja uvoza z izvozom. Skupni uvoz je bil z izvozom v letu 1980 pokrit 43,2 %, v letu 1981 68 % in v letu 1982 77,4 %. Z resolucijo za leto 1983 je bila predvidena 28 % rast izvoza (konvertibilnega 14 %) uvoza pa 19 % (konvertibilnega 47 %).

V prvih petih mesecih letos je bil izvoz 8,6 % manjši od lanskoletnega v istem obdobju, uvoz pa zaradi ukrepov na zunanjetrgovinskem področju kar za 22,5 %. Konvertibilni izvoz je manjši za 28 %, uvoz pa za 36,2 %. Delež konvertibilnega v skupnem izvozu pa se je poslabšal z 72,1 % na 56,8 %. Pokrivanje uvoza z izvozom se je izboljšalo in je 80,2 %, na konvertibilnem trgu pa 88 %. Večino izvoza in uvoza v občini realizira jeseniška železarna.

V svojih ugotovitvah in stališčih izvršni svet Skupščine občine Jesenice ugotavlja, da so v tem času najresnejši problemi:

- zmanjšuje se devizni priliv, s čimer se pojavljajo problemi odplačevanja kreditov,
- problemi notranje likvidnosti,
- zmanjšanje fizičnega obsega proizvodnje,
- izvajanje investicijske politike,
- rast cen in inflacijski pritiski,
- izvajanje kadrovske politike.

O vseh teh vprašanjih delegatom vseh treh zborov predlaga tudi svoja stališča.

UGOTOVITVENI SKLEPI O USKLADITVI DRUŽBENEGA PLANA RAZVOJA OBČINE

Izvršni svet Skupščine občine Jesenice daje delegatom v razpravo in sprejem predlog ugotovitvenega sklepa o uskladitvi družbenega plana razvoja občine v obdobju 1981—1985 z določili zakona o varstvu kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namembnosti. V zvezi s tem predlaga, da se iz družbenega plana črta dodatna raziskava območja Ledine v zvezi z določitvijo prednostne rabe (KS Rateče), izdelava investicijskega programa, projektov in zazidalnega načrta za ureditev industrijskega območja ob železnici — na območju predvidene razširitve industrijske cone (KS Blejska Dobrava) in izdelava investicijskega programa in projektov ter pridobitev zemljišča za družbeno stanovanjsko gradnjo na Selu — po zazidalnem načrtu »Selo — PS1« (v KS Žirovnica).

Razen tega je predlagano delegatom, da se v planu stanovanjske gradnje (priloga družbenega plana) črta objekt »Selo — petnajstorka«, v VII. poglavju »stanovanjsko gospodarstvo« pa se v KS Žirovnica črta gradnja 46 družbenih stanovanj (ZN Selo).

PREDLOG ZA PODELEITEV OBČINSKIH PRIZNANJ 1. AVGUST ZA LETO 1983

Odbor za izbor nagradencev in podelitev občinskih priznanj predlaga delegatom vseh treh zborov, na pod-

lagi razpisa in prispelih predlogov, za letošnje prejemnike občinskega priznanja »1. avgust« eno organizacijo in tri posameznike. Hkrati odbor predlaga, da se poleg umetniške skulpture in diplome podeli nagrada v višini 15.000,00 din.

PROGRAM VARSTVA, UREJANJA IN VZDRŽEVANJA GROBIŠČ IN GROBOV BORCEV NOV NA OBMOČJU OBČINE

Delegati bodo na sejah zborov obravnavali in sprejemali program varstva, urejanja in vzdrževanja grobišč in grobov borcev NOV na območju občine, ki temelji na določilih zakona.

Program zajema način in obseg varovanja, urejanja in vzdrževanja grobišč in grobov, da se padlim in v vojni umrlim borcem izkazuje spoštovanje in da se nanje ohrani viden in trajen spomin ter da se vzdrževalna in obnovitvena dela sproti izvajajo v skladu s potrebami in sprejetim programom. Program zajema tudi seznam evidentiranih grobišč in grobov borcev NOV, borcev bivše jugoslovanske vojske, padlih v boju s sovražnikom, jugoslovanskih vojnih ujetnikov, internirancev in drugih žrtev sovražnikovega nasilja iz druge svetovne vojne in iz prejšnjih vojn, kakor tudi predvojnih revolucionarjev — žrtev političnega nasilja ter žrtev sovražnega delovanja zoper varnost države oziroma ustavno določeno ureditev SFRJ, na območju občine Jesenice. Za grobišča in grobove se štejejo tudi kostnice, grobnice in kenofati.

INFORMACIJA O DOSEDANJEM DELU KOMISIJE ZA DRUŽBENI NADZOR

Komisija, za družbeni nadzor Skupščine občine Jesenice je bila v novem mandatu imenovana v lanskem letu, konstituantno sejo pa je imela marca letos. Vloga komisije v prejšnjih dveh mandatih ni bila posebno zapazena, sedanja komisija pa je na svoji konstituantni seji sprejela poslovnik o delu in program dela, ki ga je dopolnila in dokončno sprejela na drugi seji, na kateri si je začrtala tudi vsebino dela. Program in vsebino dela so oblikovali v sodelovanju z občinskimi družbenopolitičnimi organizacijami, postajo milice, Temeljnim javnim tožilstvom Kranj in upravo inšpekcijskih služb za Gorenjsko.

Na prvi seji je komisija obravnavala tudi zaključni račun Skupščine občine za leto 1982 in ugotavljala smotnost in zakonitost porabe proračunskih sredstev, pri čemer ni ugotovila nepravilnosti. Na drugi seji pa je na predlog občinskega sveta zveze sindikatov obravnavala problematiko neplačevanja stanovanjskega prispevka zasebnih obrtnikov in problematiko v zvezi z začasno prijavljenih v občini Jesenice.

Komisija je v zvezi neplačevanja stanovanjskega prispevka zasebnih obrtnikov in delavcev, zaposlenih pri njih, ugotovila, da zaradi tega delavci v združenem delu in obrtniki niso v izenačenem položaju in da to pome-

ni tudi izpad dohodka, kar slabi možnosti ustrezne stanovanjske politike na področju zasebnega obrtništva. Zaradi tega se lahko zmanjša socialna varnost obrtnikov, lahko pa ima tudi negativne posledice pri nadaljnjem razvoju malega gospodarstva. V zvezi s tem so predlagali pristojni komisiji pri Skupščini občine, da imenuje poseben odbor, ki bo proučil to vprašanje in predložil ustrezne rešitve.

Drugo vprašanje zajema občan, ki so na začasnem delu v tujini, in sicer okrog 200 občanov, ki se vsako dnevno vozijo na delo v Avstrijo in Italijo. Ti občani in njihove družine živijo v občini, kjer so uporabniki vseh dobrin na področju kulture, telesne kulture, izobraževanja, otroškega varstva in podobno. Kot porabniki so izenačeni z drugimi delavci in občani, ne pa tudi kot plačniki prispevkov za te namene, saj svoje obveznosti iz osebnega dohodka plačujejo v državi, kjer so zaposleni. Podobne primere imajo tudi v občinah, v katerih imajo veliko svojih občanov na začasnem delu v tujini, njihove družine pa živijo pri nas. To vprašanje so predložili v proučitev republiškemu sekretariatu za finance, glede morebitne spremembe obstoječega zakonodajstva.

V okvir te problematike sodijo tudi začasno prijavljeni občani, ki jih je v občini zelo veliko. Leti povzročajo vrsto težav v politiki zaposlovanja in stanovanjski politiki, izobraževanju in podobno, poleg problema socialne varnosti teh občanov. Komisija je ugotovila, da je za tako stanje več vzrokov, eden najpomembnejših pa je, da organizacije združenega dela ne spoštujejo v letu 1977 sprejete samoupravnega sporazuma o minimalnih standardih za življenje in delo, ki opredeljuje materialne pogoje, katere morajo OZD izpolniti, da lahko zaposlijo delavce. V zvezi s tem je komisija tudi opozorila na primere neprijavljenih delavcev, zlasti pri zasebnih obrtnikih.

Komisija je obravnavala tudi problematiko začasno prijavljenih oseb v zasebnih turističnih stanovanjih in sobah. Na tem področju se pojavlja vrsta prekrškov, ki lahko neposredno vplivajo na varnost države, nena- zadnje pa tudi na izpad ustreznega proračunskega dohodka.

V zvezi z vsemi temi vprašanji je komisija pristojnim organom predlaga ustrezno ukrepanje.

RAZGLASITEV SPLOŠNEGA DRUŽBENEGA INTERESA ZA ZEMLIŠČA, PREDVIDENA ZA GRADNJO SMUČARSKEGA POLIGONA V KR. GORI

Skupnost za izgradnjo infrastrukture v Kranjski gori predlaga v imenu HTDO Gorenjka TOZD Žičnice razglasitev splošnega interesa za zemljišča, predvidena za izgradnjo smučišča, oziroma smučarskega centra (poligona) v Kranjski gori, v skladu s sprejetim programom izgradnje smučišča v Gornjesavski dolini, kar je tudi v skladu z družbenim planom razvoja občine v obdobju 1981—1985. V takem primeru mora izdati odločbo o ugotovitvi splošnega družbenega interesa skupščina občine, kar ustvarja pogoje, da bo iz-

gradnja smučarskega poligona lahko nemoteno potekala, hkrati pa je to osnova za ureditev medsebojnih odnosov med investitorjem in lastniki zemljišč, ki bodo z gradnjo prizadeti. V primerih, da z lastniki zemljišč ne bo mogoče dobiti soglasja glede posegov na zemljišče, bo možna na osnovi izdane odločbe razglasitev zemljišč ali pa ustanovitev prisilne služnosti, seveda ob upoštevanju zakonskih določil glede pravične odškodnine.

Izvršni svet predlaga delegatom vseh treh zborov, da dajo soglasje k razglasitvi.

ZBOR ZDRUŽENEGA DELA IN ZBOR KRAJEVNIH SKUPNOSTI BOSTA POLEG TEH VPRASANJ OBRAVNAVALA SE:

— Osnutek odloka o objektih, ki štejejo za pomožne objekte in o objektih za gradnjo, katerih ni potrebno lokacijsko dovoljenje. Osnutek odloka v svoji vsebini razrešuje precejšnje število vprašanj, ki v sedaj veljavnem predpisu niso rešena. Predvsem zajema večjo natančnost pri določanju pomožnih objektov in definicijo pogojev, ko se pomožni objekti lahko gradijo brez lokacijskega dovoljenja z namenom, da se odpravi osnovni razlogi za nedovoljene gradnje, ki izhajajo večinoma iz prekoračitve izdanih urbanističnih pogojev po sedaj veljavnem odloku, katerega določila so preveč ohlapna. Z določili osnutka odloka pa bo mogoče tudi hitreje reševanje vlog pri pristojnem upravnem organu.

— Predlog odloka o komunalnih dejavnostih na območju občine sta zbora kot osnutek obravnavala v mesecu marcu in nanj dala pripombe, nanj pa so dale pripombe tudi pristojne službe in organi. Predlog odloka opredeljuje komunalne dejavnosti v občini, ki so posebnega družbenega pomena, objekte in naprave, ki služijo za opravljanje komunalnih dejavnosti in upravljanje z njimi.

— Informacija o pripravi predloga odloka o potrditvi zazidalnega načrta hotelskega območja H—13 Kranjska gora. Informacija navaja, da je sprejem odloka vezan na javno razgrnitev zazidalnega načrta, ki je bila zaključena konec junija in na uskladitev pripomb in predlogov občanov, organizacij in skupnosti, ki jo opravi izvršni svet. Zaradi obsežnih pripomb in predlogov je izvršni svet že predložil ustreznim organizacijam, da to uskladijo, delegatom pa predlaga, da sprejem odloka, katerega sprejem je bil po programu predviden v juliju, preložijo.

ZBOR ZDRUŽENEGA DELA BO OBRAVNAVAL SE:

— predlog odloka o spremembah in dopolnitvah odloka o določitvi delegatskih mest, oblikovanju delegacij, konferenc delegacij in skupnih delegacij za zbor združenega dela Skupščine občine in

— v skladu z zakonom sprejemal soglasje k samoupravnemu sporazumu o ustanovitvi Samoupravne interesne skupnosti za ceste občine Jesenice.

PRĖGLED SESTANKOV SDS

Zaradi zmanjšane obsega Železarja »Pregleda sestankov samoupravnih delovnih skupin« v nekaj zadnjih številkah nismo objavili. Pa tudi sicer so se delovne skupine, z izjemo posameznih temeljnih organizacij (Jeklovlek, Elektrode, Žičarna), v zadnjem mesecu dni bolj poredkoma sestajale. Vendar pa do konca meseca lahko pričakujemo bolj intenzivno samoupravno aktivnost, saj je treba po delovnih skupinah izpeljati razpravo o opisu del in nalog ter o spremembah in dopolnitvah sporazuma in aneksa k sporazumu o temeljih plana SIS elektrogospodarstva SRS za obdobje 1981—1985 in kontinuiteto do leta 1990. Obravnati bo treba tudi poslovna poročila. Pri povzemanju zapisnikov se bomo omejili predvsem na ožjo obratno problematiko iz zapisnikov, ki smo jih prejeli v juliju.

SDS plavž 4 (TOZD PLAVŽ) se zdi pomanjkljiv opis del v fazi, »kadar gre železo na livno polje«.

SDS adjustaža bluming (TOZD VALIARNA BLUMING STEKEL) se strinja s predlaganimi spremembami in dopolnitvami temeljev plana energetske skupnosti Slovenije.

Iz TOZD ŽICARNA smo prejeli zapisnike vseh samoupravnih delovnih skupin. Sestale so se v zadnjih dneh junija, obravnavale pa so opis del in nalog (brez vrednotenja), kvaliteto problematiko, proizvodnjo v maju ter način izračunavanja doseženih premij. Podprle so tudi akcijo sindikata za šolidarnostno pomoč sodelavcu (na večini skupin so se odločili, da mu za zdravljenje otrok odstopijo enodnevni osebni dohodek). V zvezi s kvaliteto problematiko so se na sestanku SDS vodstvo TOZD dogovorili za kontrolo ukrepov, s katerimi naj bi zmanjšali zamešnjave in dimenzijska odstopanja. SDS žičarna I-2 v zvezi z reklamacijami meni, da je zanj po eni strani kriva žična valjarna, po drugi pa tudi malomarno delo v samem obratu. Reklamacije bi lahko zmanjšali z večjo samokontrolo. Glede premij pa ta SDS meni, da je delavec, ki dela v žičarni

pri stroju, v neenakem položaju v primerjavi z delavcem v pocinkovalnici ali patentirnici. Ta dva oddelka imata običajno zagotovljen ustrezen vložek, medtem ko se v žičarni nenehno pojavljajo problemi v zvezi z vložkom in luženjem ter zastoji. SDS žičarna I-3 meni, da obstajata dva bistvena razloga, zaradi katerih niso dosegli s sanacijskim programom predvidenega znižanja reklamacij: iz ŽVB dobivajo material iste dimenzije, toda različnih kvalitete, naložen na enem sidru, krivpa je tudi premajhna pozornost in samokontrola posameznih žičarjev. Tudi ta SDS ugotavlja, da je glede premij v neenakem položaju »napram oddelkom, kjer je kontinuirani proizvodni proces«. SDS žičarna II-1 vprašuje, zakaj je skladišče rezervnih delov popoldan zaprto in zakaj gre do popoldne vsi skladiščni delavci naenkrat na malico. Podobne težave imajo tudi z vzdrževalci. SDS žičarna II-2 opozarja na pomanjkljiv opis del na stroju »Deco mali«. Žičarje na HVZ linijah je zanimalo, kdaj bodo narejeni odvijalci za te linije, predlagali pa so tudi, da bi poleg omari v garderobi žičarne II namestili klopi. SDS patentirnica 1 in 3 opozarjata na pomanjkljiv opis del in nalog za progo B. Predlagali so tudi, da bi ob sobotah, in kadar čistijo svinec, dobivali mleko. Zanimalo jih je tudi, kaj je z denarjem od prodane škafe in kdaj bo izdelan normativ delavcev za proge A, B in C. SDS patentirnica 2 k »opisu« pripominja, da ne zaobsega del in nalog na novi progi B, ampak na stari, tako da prihaja do nekaterih bistvenih razlik, ki jih bo pri nadaljnjem razdelavi treba upoštevati. Člani SDS pocinkovalnica opozarjajo, da »opis« ne navaja odnašanja naloženih postlic, namestitve praznih postlic ter dovoza balonov in trikotarskega tedenskega zalivanja HC I. Vprašujejo tudi, kdaj se bo dvignila vrednost bonov za malico. Člani SDS votličarna se »glede na direktni vpliv na proizvodnjo v žičarni« čutijo pri prepiranju precej prikrivajši. SDS adjustaža je sprejela več ukrepov, ki naj bi prispevali k zmanjšanju števila reklamacij. Predlagala je, naj v žičarni I večje etikete na žico, s katero vežejo kolobarje. Pri delu je treba obvezno uporabljati mikrometer ter v večji meri sodelovati z OTK. Kolobarjev, ki so brez etiket, se brez vednosti delavstva ali iskrilca ne sme rezati, ampak jih je treba zbirati na posebnem, za to določenem mestu. Planerji naj planirajo žico za razrez v palice bolj tekoče, da ne bi prihajalo do prevelike

količine žice na zalogi. Predlagala je tudi, da bi proti določenim delavcem uvedli sankcije v primeru, da ti ukrepi ne bi dali zaželenih učinkov. V zvezi s predlaganimi spremembami »pravilnika za dvig produktivnosti« je SDS predlagala, da se ponovno preveri višina startne osnove za doseganje stimulacije. Po njenem mnenju jo je treba znižati, kajti »tudi ta startna osnova vpliva na kvaliteto žice«. Kritično je komentirala tudi nekatere navedbe iz pritožbe enega izmed članov SDS na sodišče združenega dela.

Iz TOZD JEKLOVLEK smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, hladna predelava 1, 2 in 3, adjustaža 1 in 2 ter brusilnica 1 in 3. Vse so obravnavale spremembe SaS o temeljih srednjeročnega plana SIS za elektrogospodarstvo SRS in se brez pripomb zanj izrekle. SDS brusilnica 1 pa je izrazila tudi željo, da bi se rešilo kronično pomanjkanje sanitarne vode ob koncu dne. Zaradi premajhne kapacitete dotoka vode je delavcem umivanje ob odhodu z dela skorajda onemogočeno.

SDS vodstvo TOZD, oplaševalnica 2, rezalnica 2, izdelava ognjevarnega materiala, priprava praškov ter skladiščenje — transport (TOZD ELEKTRODE) so na skupnem zboru obravnavale polletno poslovno poročilo, spremembe temeljev plana energetske skupnosti ter opis del in nalog. Priporočila niso bila. Seznanile so se tudi s selitvijo L3 v staro delavnico.

Iz TOZD ENERGETIKA smo prejeli zapisnike SDS parne naprave 2 in 3, delavnica toplotne energije ter delavnica elektroenergije. Člane SDS delavnica toplotne energije ter parne naprave 3 zanima, kako bo z delovnim časom v zimskem obdobju. SDS delavnica elektroenergije pa od CPSI ponovno zahteva odgovor na vprašanje, ki ga je postavila že v maju in aprilu, ki se glasi: »Kako je v slučaju premaknitve začetka delovnega časa v ZJ upoštevano načelo samoupravljanja, ko je v glasu?« Železar prej pisalo, kdaj bomo začeli delati, preden se o tem razpravljali samoupravni organi TOZD?« in dodaja: »V kolikor do 14. avgusta ne bomo dobili odgovora, bomo primerne iskati odgovor po drugi poti.« (Vprašanje smo posredovali na SEO in pravno službo.)

NAVODILA ZA ZBIranJE IN PRODAJO ODPADNIH OLJ TER SEŽIG OLJNIH GOŠČ

ODPADNA OLJA

Uresničevanje določb novospregajetega NAVODILA ZA ZBIranJE IN ODPRODAJO ODPADNIH OLJ TER SEŽIG OLJNIH GOŠČ od aprila letos se ni povsem utečeno. Zato naj seznanimo vse odgovorne v TOZD in delovnih skupnostih o smotnem ravnanju s tovrstnimi materiali in zadolžene za manipuliranje z njimi o ugotovitvah in sklepih ter poročilih, ki smo jih sprejeli na sestanku 14. junija 1983.

1. Zbiranje odpadnih olj po vrstah A, B, C v tipičnih kontejnerjih, namenskih rezervoarjih in izjemoma v sodih po posameznih oddelkih TOZD in delovnih skupnostih je razmeroma dobro uvedeno.

2. Centralno zbiranje olj v vagonih cisternah je kot začasna rešitev kar učinkovito.

Centralna evidenca je uvedena, uskladiti jo bo potrebno z obrazcem OL-2.

3. V skladu z navodilom je bilo v letošnjem letu do 20. maja zbrano 55.370 kg olj v centralnem skladišču na Beli in 7.650 kg na transportu.

4. Evidenca zbiranja odpadnih olj v posameznih TOZD in delovnih skupnostih (porabnih olj) še ni uvedena.

Od 14. junija 1983 so v centralnem skladišču na Jesenicah tiskane kartice po obrazcu OL-1, po katerih naj vsi zadolženi (v poglavju 5 navodila) čimprej uvedejo enotno evidenco.

5. Stimulacija v skladu z določbami v pogl. 7. navodila še ni bila odvedena zaradi nekaterih nedorečenosti pri fakturah.

Po dogovorih na sestanku so te pomanjkljivosti odpravljene in bo stimulacija posameznim organizacijam za vse letos že zbrane količine odvedena 15. julija.

6. Vse zbrane količine odpadnih olj, namenjene v centralno zbiralnico na Beli, pošiljajo zadolženi s spremnim »dobavnim listom« (mali format, IS 009032) v dveh izvodi in navedenimi podatki o vrsti in količini olja, kar je potrebno za interni obračun stimulacije zbiranja.

7. Za obračun s kupcem odpadnega olja (Petrolium) izstavi skladiščnik na Beli »dobavni list« z navedbo vrste olja in odstotkom deleža olja iz posameznih TOZD, oziroma delovne skupnosti (obrazec IS 009021). Na podlagi tega dobavnega lista in dobropisa kupca izstavi fakturirni oddelek račun obratovnemu knjigovodstvu FRS in na oddelek za nagajevanje SEO.

8. Odgovoren za kvaliteto odpadnega olja je tisti, ki odpadno olje pošilja centralnemu skladišču na Beli. Če je kvaliteta sporna, se prevzem ne izvede, dokler OTK ne izda laboratorijskega izvida o ustreznosti.

9. Dopustna je vsebnost do 3 % vode. Prebitno teže vode Petrol pri prevzemu odšteje od celotne teže. Teže vode se procentno porazdeli vsem zbirateljem določenih količin.

10. SEO bo do septembra letos glede na nabavljena in zbrana odpadna olja izdelal analizo stanja po posameznih TOZD in delovnih skupnostih.

11. Embalaža za oljne gošče in ostale mastne odpadke, ki so za sežig, po naročilu dobavitelja posameznih TOZD in delovnih skupnosti dostavlja nabavni odd. — referent za olja (tel. 2156), ki tudi povezuje način transporta zbranih količin po posameznih TOZD in delovnih skupnostih do sežigalnice.

12. Višina stimulacije za zbiranje odpadnih olj je odvisna od vloženega dela pri zbiranju. Osnova stimulacije je bila v nekaterih TOZD sprejeta že v začetku leta skupaj z višino stimulacije za zbiranje drugih odpadnih materialov. Z navodilom se spremeni le delež stimulacije na TOZD (delovne skupnosti) — lastnika odpadnega olja, na izvajalca vzdrževalnih del, ki olje odvzema in nabavo, ki zbira, prelija, sortira in prodaja odpadna olja iz vse železarne ter skrbi za pravilnost in dopolnjevanje celotnega postopka reciklaže. Po tem navodilu bo konkretni obračun stimulacije za zbrano odpadno olje izglejal, na primer za 1.000 kg zbranega odpadnega olja v TOZD Jeklovlek takole:

— iz specifikacije računa bo razviden delež prodanega (priznanega) odpadnega olja, ki je bilo zbrano v TOZD Jeklovlek (npr. 1.000 kg),

— iz navodila za zbiranje in prodajo odpadnih olj ter sežig oljnih gošč izhaja, da od stimulacije za zbrano olje pripada: 50 % TOZD Jeklovlek

20 % TOZD Vzdrževanje

15 % TOZD Remontne delavnice

15 % del. skup. KO-FI (nabava)

— odbor za gospodarstvo je sprejel za leto 1983 stimulacijo v višini 0,81 din za kg, ki se v primeru zbranih 1.000 kg olja deli:

a) za osnovno organizacijo sindikata TOZD Jeklovlek 1.000 kg x 0,81 din/kg x 50 % = 405 din;

b) za osnovno organizacijo sindikata TOZD Vzdrževanje 1.000 kg x 0,81 din/kg x 20 % = 162 din

c) za osnovno organizacijo sindikata TOZD Remont. del. 1.000 kg x 0,81 din/kg x 15 % = 121,50 din

d) za osnovno organizacijo sindikata del. skup. KO-FI (nabava) 1.000 kg x 0,81 din/kg x 15 % = 121,50 din

Če bi na primer, prodali enake količine odpadnega olja v TOZD Transport, kjer delovna sredstva vzdržujejo delavci lastne temeljne organizacije, je izračun stimulacije naslednji:

Sprejeta stimulacija za leto 1983 znaša 0,49 din/kg odpadnega olja. Za 1.000 kg prodanega olja se prizna stimulacija:

a) osnovni organizaciji sindikata TOZD Transport v višini 441 din, to je:

1.000 kg x 0,49 din/kg x 90 % = 441 din

b) osnovni organizaciji sindikata del. skup. KO-FI (nabava) pa: 1.000 kg x 0,49 din/kg x 10 % = 49 din

Odbori za gospodarstvo v TOZD, kjer doslej odpadnih olj niso zbirali in nimajo določenih stimulacij, bodo višino stimulacije, skladno s sprejetimi izhodišči, določili naknadno, ko bo ugotovljena poraba časa na enoto zbrane količine olja.

NAVODILO

ZA ZBIranJE IN PRODAJO ODPADNIH OLJ TER SEŽIG OLJNIH GOŠČ

1. UVOD

1.1. Za mazanje strojev in naprav v železarni Jesenice rabimo velike količine raznih olj. Glede na to, da iz odpadnih olj z rafinacijo lahko pridobimo koristne produkte, je smotno, da se odpadna olja zbirajo. Obvezno zbiranje odpadnih olj predpisuje tudi pravilnik o ravnanju z odpadnimi olji (Ur. list SRS št. 4 z dne 14. februarja 1980). Zbrana odpadna olja pošiljamo v prečiščenje. Zbiranje odpadnih olj in sežig oljnih gošč pa je obvezno tudi zato, da se z njimi ne onesnažuje okolja.

1.2. Glede na to, da je predpisano obvezno zbiranje, je s tem mala prodaja odpadnih olj ukinjena.

1.3. Zaradi koristne porabe odpadnih olj in preprečevanja onesnaževanja okolja z njimi, sprejemamo in izdajamo to navodilo, v katerem je predpisan način zbiranja in prodaje odpadnih olj ter sežig oljnih gošč.

2. VRSTE ODPADNIH OLJ

2.1. Glede na kvaliteto oziroma vrsto olj, način uporabe, in iz tega pogojenih lastnosti odpadnih olj, delimo olja v dve skupini, in sicer na:

- olja za reciklažo in
- olja za sežig.

2.2. Olja, ločena na vrste in način njihovega zbiranja s faktorjem vračanja, so v pravilniku določena v naslednji tabeli:

Vrsta

Naziv	Faktor vračanja (F)	Način neškodljive odstranitve
A motorna, kompresorska, hipoidna	0,40 0,80	reciklaža reciklaža
B industrijska olja, cirkulacijska hidravlična, turbinska olja za prenos toplote	0,75 0,80 0,75	reciklaža reciklaža reciklaža
C transformatorska, vazelinska, strojna	0,90 0,75	reciklaža reciklaža
D olja za površinsko obdelavo olja za termično obdelavo kovin	nedefiniran nedefiniran	sežig sežig

Emulzije niso predmet tega navodila.

3. ZBIranJE ODPADNIH OLJ

3.1. Odpadna olja je treba zbirati čim bližje izvoru, in sicer ločeno po vrstah, ki so navedene v tabli pod 2.2.

3.2. Zbiralne posode so treh vrst. Tam, kjer je na leto manj kot 1000 l ene vrste odpadnega olja, se to zbira v sodih. Tam, kjer je več kot 1000 l ene vrste odpadnih olj, se ta zbirajo v za to urejenih tipičnih kontejnerjih.

V TOZD Transport in TOZD Valjarna debele pločevine imajo posebne zbiralnike, ki so jih uredili že pred izdajo tega navodila. Po dosedaj ugotovljenih količinah in vrstah odpadnih olj imajo v TOZD naslednje vrste zbiralnih posod:

Vrsta olja	A	B	C	D
plavž		3 kontejnerji		
Jeklarna	sodi	sodi		kontejn.
Elektrode	sodi	sodi		
Željalna		sod		
Stroj. del.		4 kontejnerji strug. Jes. težka obd. Javk. strug. v. Javk. strug. v. Bela		sod
Rem. del.		sod		
Vzdrževanje	sod	2 kontejn. po eden na Jeseniceh in Beli		sodi
ENERGETIKA	PIV TE EE	kontejn.	kontejner	sodi sodi
Transport		poseben zbiralnik		
Bluming-štelci		5 kontejner.		
Valj. žice in profilov		2 kontejner.		
HV Bela		5 kontejner.		
Jeklovlek		sodi		
TKR	RO OTK	sod	sod sod	
Novograd.		sod		
Valj. deb. pločev.		sodi	poseben zbiral.	
Profilarna		sodi	kontejner	sodi- vreče
Vratni podboji		sod	sod	
HV Jesenice		sodi	sodi	
Žičarna		sodi	sodi	

Za nabavo in postavitev omenjenih posod poskrbe vodstva TOZD in vodstva sektorjev.

Zbiralne posode in okolica morajo biti požarno varni in zavarovani pred dostopom tretje osebe.

3.3 Na sode, kontejnerje in specialno izdelane zbiralnike, je treba napisati:

- tekočo številko kontejnerja, katero da referent nabave,
- TOZD, oziroma sektor delovne skupnosti,
- šifro skladišča,
- vrsto odpadnega olja (črka).

3.4 Odpadno olje ne sme biti razredčeno s topili, sredstvi za čiščenje, tekočinami in gorivi ter sme vsebovati največ:

- 2 % bencina,
- 15 % plinskega olja,
- 10 % vode,
- 3 % mehaničnih nečistoč.

Ostala odpadna olja, razen oljnih emulzij in ostankov, ki nastanejo pri čiščenju rezervoarjev, pa smejo vsebovati največ 3 % vode in 3 % finih mehaničnih primesi.

3.5 V spornih primerih opredeli kvaliteto odpadnega olja OTK.

3.6 V planih remontov mora biti obvezno vključen tudi plan menjave olja in način zbiranja odpadnega olja.

4. POŠILJANJE ZBRANIH KOLIČIN ODPADNIH OLJ V CENTRALNO ZBIranNICO IN NAPREJ V PREČIŠČENJE

4.1 Vse zbrane količine odpadnih olj pošiljajo zadolženi v TOZD in delovnih skupnostih v sodih in kontejnerjih centralni zbiralnici odpadnih olj v centralnem skladišču na Beli.

4.2 V projektu novega centralnega skladišča na Beli so v okviru izgradnje jeklarne 2 predvideni trije zbiralniki odpadnih olj ustrezne velikosti.

Dokler ta projekt ne bo uresničen, bo potekalo osrednje zbiranje A in B vrste odpadnih olj v dveh vagonih cisternah na Beli.

4.3 Odpadno olje iz omenjenih dveh vagonih cistern odvažajo pooblaščen organizacija z lastnimi cisternami. Odvoz naroča vodja centralnega skladišča Bela prek referenta za nabavo surovin (tel. 2156) oddelka nabave.

4.4 Pri menjavi večjih enkratnih količin nekaterih olj (npr. v Jeklarni) pa odgovorni prek nabavnega sektorja (tel. 2156) pri pooblaščen organizaciji naroči cisterno, ki na kraju samem prečrpa odpadno olje.

4.5 Motorna olja vrste A v TOZD Transport in vrste B v TOZD Valjarna debele pločevine zbirajo tako kot doslej, in sicer v lastnih zbiralnikih, odprodaja pa poteka prek sektorja nabave, kot je navedeno pod 4.3.

5. ODGOVORNI ZA RAVNANJE Z OLJI IN EVIDENCO

5.1 V skladu z določili pravilnika so za smotno ravnanje z olji odgovorni asistenti za delovne naprave (ali vodje odd. na EE, RO, OTK, PIV, TE).

Za sortiranje, zbiranje, evidenco in obveščanje o zbranih vrstah in količinah odpadnih olj so praviloma zadolženi mazilni tehniki, vodje skladišč in drugi.

5.2 Konkretno so za ta dela in opravlja zadolženi po TOZD in delovnih skupnostih naslednji:

TOZD — DS	Odgovorni za smotno ravnanje z olji	Zadolženi za sortiranje zbiranje, evidenco in obveščanje
1	2	3
Plavž	asistent za del. naprave	mazilni tehnik
Jeklarna Elektrode	asistent za del. naprave asistent za del. naprave	mazilni tehnik vodilni skladiščnik
Željalna	asistent za del. naprave	skladiščnik
Stroj. del.	— vodja strugarne Jes. — asistent strugarne valjev Javornik	vodja strug. Jesenice asistent strugarne valjev Javornik
Remontne del.	— vodja odd. HIP — asistent žerj. odd. — vodja remonta	asistent HIP, asistent žerj. odd.
Vzdrževanje	asistent za strojno vzdrževanje	mazilni tehnik
Energetika	vodja oddelkov PIV, TE, EE	skladiščniki po oddelkih
Transport	tehnolog priprave dela	tehnolog priprave dela
Novogradnje	referent za strojno opremo	vodja investic. sklad. Jesenice vodja inv. sklad. Dobrava
TKR	RO OTK	vodja laborat. RO delovodja meh. delavn. delov. mehan. delavnice
1	2	3
Bluming-štelci	asistent za del. naprave	mazilni tehnik
Valj. žice in prof.	asistent za del. naprave	mazilni tehnik
Hladna valj. Bela	asistent za del. naprave	mazilni tehnik
Jeklovlek	obratni tehnik	obratni tehnik
Valj. deb. ploč.	asistent za del. naprave	maz. tehnik za vzdrževanje na Javorniku
Profilarna	asistent za del. naprave	maz. tehnik za vzdrževanje na Javorniku
Vratni podboji	asistent za del. naprave	maz. tehnik za vzdrževanje na Javorniku
Hladna valj. Jesenice	asistent za del. naprave	mazilni tehnik
Žičarna		

5.3 Zadolžene osebe za sortiranje in zbiranje odpadnih olj po TOZD in sektorjih vodijo na osnovi določil 11. člena pravilnika evidenco o dobavi olj in o nastajanju ter oddaji odpadnih olj. Zato uvajamo posebno kartico, v katero vpisujemo ločeno za vsako vrsto olja podatke, ki jih zahtevajo rubrike v obrazcu pod 5.4.

5.4. Kartica z oznako OL-1 za evidenco odpadnih olj ima naslednje rubrike:

Kartica za odpadna olja	Trgovski naziv olja	Vrsta odpad. olja	Zap. št. kartice
TOZD, DS	F teoret.:		
Nabava	Uporaba (a)	Povratek (b)	Oddano
Datum kg	Datum kg	Mesto uporabe	Datum kg
		Datum kg	F (a/b) Datum kg

Za tisk kartic, ki so za vse-enake, poskrbi sektor nabave, na zalogi pa jih ima centralno skladišče na Jesenicah.

5.5 Evidenco o oddaji odpadnega olja pooblaščen organizaciji vodi skladiščnik centralnega skladišča na Beli. Za to mora prirediti ustrezno knjigo z oznako OL-2, ki ima naslednje rubrike:

CENTRALNA EVIDENCA ODPADNIH OLJ ŽJ	Zap. št.
TOZD DS	
Vrsta odpadnega olja	Vrtno dne
kg	kg
1	2
3	4
5	

5.6 Glede na to, da mora Železarna po določilih 18. člena pravilnika vsake tri mesece poročati o zbranih in oddanih količinah odpadnih olj odboru za racionalnejše gospodarjenje z energijo in sekundarnimi surovinami pri Gospodarski zbornici Slovenije, zbira te podatke referent za olja pri nabavi in pri tem vodi obrazec OL-2. Podatke za OL-2 mu sproti sporočajo pod 5.2 za evidenco zadolženi v TOZD in sektorjih ter skladiščnik centralnega skladišča na Beli.

5.7 Referent za nabavo surovin pri nabavnem sektorju izdela kvartalno (na osnovi podatkov v obrazcu OL-2) pisno poročilo o zbranih in oddanih količinah odpadnih olj.

Poročilo pošlje oddelku za ekologijo in varstvo okolja. Ta po določilih pod 5.6 vsake tri mesece poroča o zbranih in oddanih količinah Gospodarski zbornici Slovenije.

6. DOKUMENTACIJA IN OBRACUN

6.1 Odpadno olje pošlje za to zadolženi v TOZD in delovnih skupnostih centralni zbiralnici na Beli z dobavnico, ki ne služi za obračun. Dobavnica se vodi v dveh izvodi. Na podlagi sprejetih (specificiranih) dobavnic vodi skladiščnik centralnega skladišča na Beli knjigo OL-2 kot je povedano pod 5.5.

6.2 Prodajo odpadnega olja pooblaščen organizaciji (Petroli) opravi centralno skladišče na Beli po sedaj veljavnem postopku za prodajo izdelkov.

Na podlagi ugotovljene teže na cestni tehnici na Beli ali na tirni tehnici v Fuzinah in pri tem dobljenega tehtalnega lista, izstavi skladiščnik centralnega skladišča na Beli »dobavni list«, na podlagi katerega izstavi fakturirni oddelek FRS.

Enako ravna skladiščnik (npr. v TOZD Jeklarna, Transport) v primerih, ko pridejo delavci pooblaščen organizacije s svojo cisterno po odpadno olje na kraj izvora (trafo olje, olje ob remontih, motorno olje in podobno).

6.3 Za olja, ki jih oddajo pooblaščen organizaciji in prodajo iz centralne zbiralnice na Beli, mora skladiščnik centralnega skladišča na Beli izstaviti »dobavni list« v štirih izvodi. Eden ostane njemu, eden gre kupcu, dva pa fakturnemu oddelku FRS.

V »dobavnem listu« skladiščnik centralnega skladišča na Beli specificira teže odpadnega olja po TOZD, fakturirni oddelek pa izstavi račun kupcu za celotno količino odpadnega olja. Fakturirni oddelek pošlje kopijo računa s priloženo specifikacijo oziroma kopijo dobavnega lista stroškovnemu knjigovodstvu FRS.

7. STIMULACIJA ZA ZBIranJE IN PRODAJO

7.1 Skladno z določili veljavnega samoupravnega sporazuma o skupnih merilih in osnovah za delitev osebnih dohodkov v železarni Jesenice je v 55. členu določena stimulacija za zbiranje in oddajo (prodajo) odpadnih surovin.

V skladu s tem določilom je tudi za zbiranje in oddajo odpadnih olj upravičena ustrezna stimulacija. Zato samoupravni organi v TOZD o tem sklepajo in ta določila vnesejo v svoje pravilnike o merilih za pridobivanje in razporejanje dohodka ter delitev sredstev za osebne dohodke v TOZD.

7.2 Stimulacija se določa glede na količino vložnega dela n enoto teže zbranega odpadnega olja.

(Nadaljevanje na 8. strani)

REFA ALI KAJ NAS OVIRA PRI DELU

V železarni Ravne smo po nekajletnem predahu lani in letos organizirali tečaj iz organizacije dela, ki nosi ime REFA. Gre za metodo oblikovanja dela in študija časa, ki ima že dolgo tradicijo v svetu in vrsto inštitutov; tudi v železarni Ravne smo jo že uporabljali, ponekod pa tudi izrabljali. S to metodo lahko povečamo storilnost in zmanjšamo stroške ob ustreznem oblikovanju dela in odpravljanju »jalovih« časov. Recepti za to so dani, izpeljava v praksi pa zahteva temeljito delo strokovnjakov, od vseh nas pa, da spoznamo njen namen in koristnost.

Tečaj vodi strokovnjak REFE Danilo Venc in je v prvi vrsti namenjen tehnologom, normircem, planerjem, vodjem in organizatorjem proizvodnje.

Da bi pomen REFE in težave pri njenem uvajanju približali čim širšemu krogu delavcev, je nastal naslednji zapis iz razgovora s tremi udeleženci tega tečaja: Andrejem Kladnikom (21) iz TOZD Pnevmatični stroji, Dragom Polancem (42) iz TOZD Valjarna (oba sta tehnologa za oblikovanje dela in študij časa) in Jožetom Vošnerjem (41) iz TOZD Kovarstva, samostojnim tehnologom. Pogovor je tekkel o vtisih s tečaja, njegovi upravičenosti in koristnosti za naše razmere ter o perspektivi REFE v železarni Ravne.

Drago POLANC: V Valjarni že imata dva delavca opravljeno REFO in delata kot normirca (žal še vedno uporabljamo izraz »normirec«). Še vedno pa obstaja miselnost, da je pri tem delu in v samem tečaju REFA poudarek na normi. Norma sicer je del tega, bistvo pa je v oblikovanju dela in študiju časa. Gre za krajšanje dodatnih časov, manj nepotrebnega letanja, transporta; nepotrebne skladiščenja — torej dela je ogromno. Kako bomo vse to speljali v praksi, je odvisno predvsem od vodij oddelkov (zavist tu ne sme imeti prostora), in od teamskega dela. Tehnologu za študij dela bi morali omogočiti, da bi se v to poglavlje. Ne moremo tudi mimo tega, da je pri delavcu pač tehnolog ali pa normirec kriv, če ni željenega presežanja norme.

Jože VOŠNER: Ta tečaj nam je veliko dal. Tudi v kovačnici imamo preveč teh dodatnih (jalovih) časov. Material predolgo potuje, sedanji način transporta in skladiščenja je predolg. Omenil bi problem transporta

materiala iz kovačnice v adjustažo. Ker nimamo take organizacije, da bi potoval določen kos naravnost v peči za žarenje in od tam v adjustažo, gre najprej v adjustažo in se mora potem vračati.

V podobne tečaje bi morali vključiti tudi vodje obratov in vodje oddelkov. Vprašanje je, če bomo tehnologi in normirci kljub znanju in dobri volji uspeli brez podpore vodstvenih delavcev.

Andrej Kladnik: Tečaja sem se udeležil med drugim tudi s tem namenom, da bi ugotovil, kako se najbolje dokopljesh do faktorja učinka delavca, kar je najtežje ugotoviti. Prav gotovo pa tudi zaradi normiranja.

Zdaj bom skušal drugače speljati delo, da bi se časi skrajšali, ne da bi delavec moral garati. Na tečaju smo dali poudarek zmanjšanju dodatnih oz. jalovih časov.

KAKO DO USPEHA?

Drago POLANC: Pri nas nameravamo izvesti reorganizacijo, o tem smo se pogovarjali tudi z našim ravnateljem. Načrtujemo poseben štab ljudi in prostorske premike. Pogoji za delo bodo, o rezultatih je pa še prehitro govoriti.

Andrej Kladnik: Pri pnevmatskih strojih vidim veliko problemov. Imamo organizirano serijsko proizvodnjo in bi določene spremembe lahko povzročile zastoje. Tudi pri nas bi morali organizirati team za to delo. Dva sva sedaj nekako usposobljena, vendar pa ob rednem delu ne bova zmogla uvajati nove organizacije.

Menim, da v našem TOZD nismo pripravljeni veliko žrtvovati, da bi ustrežne organizirali delo.

Jože VOŠNER: Prvi, ki naj bi obvladal to metodo, je vodja oddelka. On lahko daje navodila ostalim in to

je pot k izboljšanju. Nadalje pa se delovodje, tehnologi in normirci.

Andrej Kladnik: S to metodo moramo seznaniti slehernega, od neposrednega proizvajalca naprej. Delavci morajo videti pomen tega. Jaz sem normirec in vsi me bodo še naprej tako jemali: »sicer je rekel, da ne bo za normo, a me bo sigurno priškrnil od zadaj«. Če bi bili vsi zainteresirani, mi bo že vseeno, ali so oni zgoraj za ali so proti, ker ne bi več potreboval podpore.

Nasprotujejo mi sicer še ne, vendar dajejo prednost novim izdelkom, kjer norme še niso postavljene, češ: »tam me še ne more zaščititi«.

NORME IN OSEBNI DOHODEK

Andrej Kladnik: Mislim, da se REFA pri nas ni utrdila, ker je lažje »zategniti« norme in s tem dvigniti storilnost, ob tem pa ni pomembno, kaj je s transportom in, ali je čas izdelave 5 minut ali manj. Narobe je, da norma pri OD toliko pomeni, bolj bi morali biti vezani na dohodek. S tem bi se morali vsi boriti za skupne cilje. Morda bi kazalo poskusiti tako, da bi bilo 60 % OD odvisnega od dohodka TOZD in le 40 % od norme. Seveda bi morala biti organizacija dela na potrebni višini.

Delavci delajo, če je vse organizirano, ko pa je to prepuščeno njim samim, je pa druga pesem.

Drago POLANC: Delavec s presežkom norme lahko zviša svoj OD za nekaj tisočakov. On to lahko dela 5 ali 10 let, potem pa imamo invalida. Vpliv norme na OD je prevelik.

DODATEN ČAS

Drago POLANC: Delavcem moramo dati spoznanje, da je bistvo te metode s čim manj dela in energije, ki je najdražja, več narediti. Vsako delovno mesto bi moralo biti časovno posneto in imeti določen dodatni čas. Pri dodatnem času je pomembno planiranje odmorov med delom, ker s tem preprečimo prevelike fizične napore in povečamo storilnost. Ob napačno določenih dodatnih časih se lahko zgodi, da bomo dobili invalida ali pa lenuhe, ki dobro zasluži.

Andrej Kladnik: Po enih podatkih delamo v Jugoslaviji povprečno 4,5 ure efektivno, predavatelj pa pravi, da delamo brez dodatnih časov pravzaprav 2,5 uri.

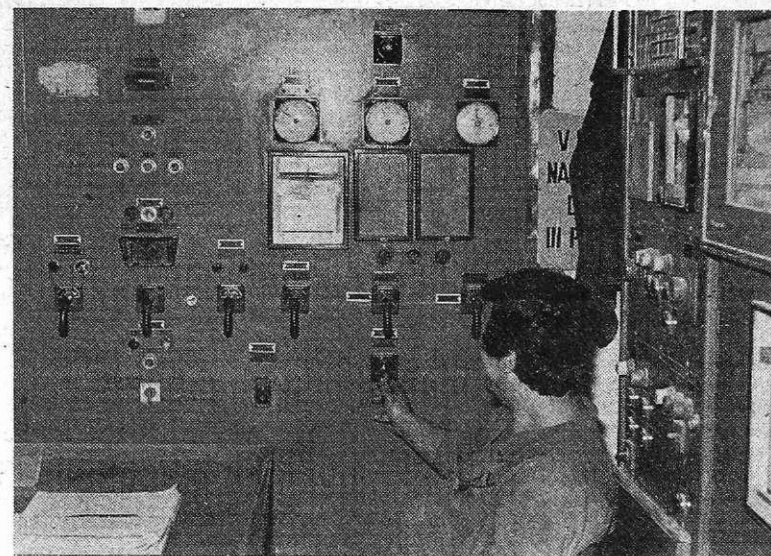
Drago POLANC: Mi več delamo kot 2,5—3 ure, vendar nesmotne poti niso delo. To je potrebno izboljšati.

PERSPEKTIVE

Jože VOŠNER: Dosledno se moramo ravnati po tej metodi. Potebovali bi center na nivoju delovne organizacije, ki bi to delo usmerjal, nadziral in svetloval. Morali se bomo še dodatno izobraževati. Ponovno bomo imeli to možnost v maju naslednje leto.

Andrej Kladnik: Predavatelj je predlagal, da v to delo vključimo tudi študente, ki prihajajo na prakso. Prav tako bi naj to predstavljalo del pripravniške naloge. K sodelovanju moramo pritegniti tudi dr. Sušnika na področju medicine dela.

Samo ŠAVC

Komandna kabina Lectromelt električne peči (foto I. Kučina)

Železarski globus

INDIJA

V železarni Orissa je v letošnjem marcu pričela obratovati naprava za proizvodnjo železove gobe z letno proizvodno zmogljivostjo 150.000 ton. Naprava, ki ima kot osnovni proizvodni agregat rotacijsko peč, obratuje po postopku Accar in lahko uporablja kot reductent samo premog ali pa v različnih razmerjih premog in mazut ali premog in zemeljski plin. V bližnji prihodnosti nameravajo zgraditi še dve takšni napravi z enako letno zmogljivostjo. Za Indijo je ta postopek ugoden, ker uporablja kot reductent premog, ki ga ima zadosti na zalogi, medtem ko so količine domačega zemeljskega plina bolj skromne.

NOVICE Z ZVEZNE MDB PIROT '83

Brigada Jeseniško-bohinjski odred z Jesenic, ki sodeluje na zvezni mladinski akciji Piroto '83, je te dni zaključila prvo dekadno z dekadnim in dnevnim udarništvom. Med osmimi brigadami, ki sodelujejo na tej mladinski delovni akciji, je brigada trenutno četrta pri delu na trasi s povprečjem norme na trasi 120,74 %.

Brigada Jeseniško-bohinjski odred, v kateri je poleg brigadirjev z Jesenic tudi 15 brigadirjev iz Voždovca — Beograd in dva iz Splita, šteje 48 brigadirjev. Brigada dela na pogodovanju, kopanju kanala za PTT kabel, urejanju delavskega naselja in izgradnji ceste.

ŽELEZARSKA INDUSTRIJA V LR KITAJSKI

ŽELEZARSKA INDUSTRIJA V LR KITAJSKI

Železarska industrija v LR Kitajski je v zadnjih letih povečala svojo proizvodnjo in izboljšala kakovost svojih izdelkov, vendar bo kljub temu morala nadomestiti še precejšen zaostanek. Posebno velja to za veliko porabo energije in načrtovanje investicij. Poleg tega bodo morali za optimalno doseganje rezultatov izpolnjevati posamezne načrtovane cilje postopno in ne istočasno, kot se je to v preteklosti pogosto dogajalo.

PROIZVODNJA ŽELEZARSKÉ INDUSTRIJE

Ob ustanovitvi te države leta 1949 je dosegla železarska industrija do leta 1979 visoko rast proizvodnje, in sicer v povprečju 19,6 % letno. Medtem ko je bila proizvodnja surovega jekla leta 1949 samo 158.000 ton, se je do leta 1979 povečala na 34,4 milijona ton. Potem, ko je leta 1980 proizvodnja surovega jekla ponovno narasla za 2,64 milijona ton, je leta 1981 nazadovala za 4,1 % oziroma na 35,6 milijona ton. V letu 1982 pa se je ponovno povečala za 4 %, oziroma na 37 milijonov ton. Kot vzrok za zmanjšanje proizvodnje v letu 1981 navajajo politiko uravnoteženja narodnega gospodarstva, katere cilj je bil odstraniti gospodarsko neizenačenost med težko in lahko industrijo ter poljedelstvom. Za železarsko industrijo pomeni ta politika prilagoditev proizvodnega programa potrebam lahke industrije in poljedelstva, katerih naraščajočih potreb še danes ne morejo pokriti.

Po letu 1978 so vložili veliko naporov v povečanje proizvodnje žice, varjenih cevi, pločevine in tračnega jekla. Iz spodnje razpredelnice je razvidna v milijonih ton za leto 1981 proizvodnja železarskih surovin, polizdelkov in končnih izdelkov:

grodelj	34,17	
surovo jeklo	35,59	
od tega:		
SM jeklo	11,19	31,4 %
El jeklo	6,57	18,5 %
LD jeklo	17,83	50,1 %
Valjano jeklo	26,70	
Koks	31,72	
Železna ruda	104,59	

Naslednja razpredelnica v odstotkih za leto 1981 kaže strukturo valjanih izdelkov:

izdelek	%
težki in srednji profili	12,5
lahki profili, nelegirana jekla	23,5
profili, legirana jekla	7,9
žica	17,3
debela pločevina	11,6
fini in elektro pločevina	12,3
cevi	8,3
trakovi	2,3
tračnice	3,1
ostalo	1,2
SKUPAJ:	100,0

UVOZ

Med leti 1976 in 1979 so predstavljali uvoženi valjani izdelki 25 % vsega v deželi razpoložljivega valjanega jekla. V posameznih petletkah je naraščal uvoz železarskih izdelkov:

1. in 2. petletka	0,8 milij. ton na leto
3. petletka	2 milij. ton na leto
4. petletka	4 milij. ton na leto
5. petletka (1978)	8,6 milij. ton na leto
(1979)	8,5 milij. ton na leto

Poleg tega so bile tudi nekatere tovarne vojaškega materiala vključene v proizvodnjo izdelkov za predelovalno industrijo.

Poleg tega potrebuje LR Kitajski za izgradnjo energetskega gospodarstva in transporta tudi kvalitetnejše železarske izdelke in zato bo povečano povpraševanje predvsem po visoko legiranih jeklih. Pri tem ni jasno, v kakšni meri je predvidena v prvotnem razvojnem načrtu izgradnja potrebnih proizvodnih zmogljivosti. Ker ima ta država velike zaloge rud molibdena, wolframa, vanadija, titana, niklja, nioba in redkih zemelj, obstoja možnost proizvodnje ustreznih zlitin.

Poleg nafte industrije, ki potrebuje velike količine železarskih izdelkov za gradnjo naprav za vrtnanje na morskem dnu in naftovode, bodo v prihodnje velik potrošnik tudi premovalniki.

Poleg tega so v letih od 1950 do 1980 uvozili 9,17 milijonov ton grodlja in 44,75 milijona ton železove rude.

Vzrok za tako močan uvoz železarskih proizvodov je v za tako veliko državo nizki proizvodnji. Leta 1980 je dosegla samo 36 kg surovega jekla na prebivalca, kar je izredno nizka količina (Jugoslavija 176 kg, ZDA 488 kg, Sovjetska zveza 552 kg). Poleg tega tudi kakovost proizvodov ni dosegla ravni industrijsko visoko razvitih dežel. Dolgo časa so državni načrti pospeševali predvsem količinsko proizvodnjo, medtem ko je bila kakovost nekoliko zanemarjena. Leta 1979 je ta država uvozila 230.000 ton hladno valjane elektro pločevine, medtem ko so jo sami izdelali samo 20.000 ton. Za nekatere druge proizvode je bilo razmerje med uvozom in domačo proizvodnjo.

proizvod	uvoz, ton	domača proizv., ton
bela pločevina	170.000	10.000
pocinkana pločevina	200.000	46.000
jeklene vrvi	150.000	13.000
cevi	480.000	70.000

PORABA ENERGIJE

Precejšen problem kitajske industrije, ki kljub velikim naporom še ni rešen, je velika poraba energije. Danes se giblje poraba energije v največjih železarnah na tono jekla okoli 1,19 enote črnega premoga. Vendar v tem podatku niso upoštevane številne majhne in srednje železarne, ki imajo porabo energije še precej večjo. V velikih železarnah se giblje poraba koksna na plavžih okoli 553 kg/tono grodlja, medtem ko porabijo srednje in manjše železarne 712 kg/t in tiste, ki obratujejo v okviru komun celo 837 kg/t.

Med vzroki za tako visoko porabo energije so predvsem neugodna struktura proizvodnega asortimenta, tehnična opremljenost obratov in njihova notranja organizacija.

V kitajski železarski industriji je bilo razmerje med proizvodnjo grodlja in surovega jekla do leta 1980 približno 1:1 in šele leta 1981 je proizvodnja surovega jekla prvič preseгла proizvodnjo grodlja. Ker je delež siviga grodlja v celotni proizvodnji grodlja prek 30 %, je zaradi večje vsebnosti silicija tudi poraba koksna večja. Več kot petina porabe energije kitajske železarske industrije odpade na proizvodnjo siviga grodlja. Poleg

tega tudi pomanjkanje jeklene odpadka povečuje porabo grodlja in s tem tudi energije. V največjih železarnah so porabili v letu 1979 za proizvodnjo ene tone surovega jekla v povprečju samo 292 kg jeklene odpadka. K temu je treba pristoiti še zastarelo opremljenost jeklarn. Leta 1979 so kitajske železarne v kisikovih konvertorjih izdelale 40 % celotne količine, medtem ko je bil delež jekla, odlitga na napravah za kontinuirno vlivanje, samo 4 %. Leta 1981 je delež jekla v kisikovih konvertorjih narasel na 50,1 %, vendar so še vedno v zastarelih SM pečeh izdelali 31,4 % celotne količine.

PRESKRBA Z ŽELEZOVO RUDO

V LR Kitajski so praviloma gradili železarne v bližini nahajališč železove rude. Zaradi premajhnih investicij, potrebnih za odpiranje novih rudnikov železove rude, morajo kitajske železarne upoštevati precejšnje količine te železarske surovine. Posebnost kitajskih rud je tudi nizka vsebnost železa, ki se giblje med 30 in 40 %. Ker kopljejo te rude pogosto skupaj z nekaterimi drugimi kovinami, jih je zato težko pripravljati. Kljub temu menijo, da je ceneje uporabljati domačo rudo, kot pa jo v velikih količinah uvažati. V letu 1979 jim je primanjkovalo 20 milijonov ton železove rude in so bile težave z oskrbo velika ovira pri nadaljnjem razvoju kitajske železarske industrije.

INVESTICIJE

Želja, da bi čim hitreje dosegli proizvodnjo velikih količin jekla, je neugodno vplivala na investicijsko dejavnost. Brez natančnih raziskav o geoloških pogojih so pogosto pričeli z odpiranjem novih rudnikov železove rude. Večkrat so potekale raziskave, načrtovanje in gradnja vzporedno, tako da so gradili naprave brez zanesljivih geoloških podatkov. Med 92 rudniki, ki so jih gradili, niso bili leta 1979 pri 14 % popolnoma razjasnjeni geološki pogoji.

Potem, ko so že štiri leta gradili železarno Wuyang, so ugotovili, da vsebujejo za to železarno predvidene zaloge železove rude kot stranski element uran in so zato morali obratovanje ustaviti. Ker sta bila tudi preskrba s hladilno vodo in transportni pogoji slabi, bi naj preusmerili proizvodnjo v posebna jekla in so zato ustavili obratovanje izkopa ter priprave železove rude, sintranja ter proizvodnjo kokska. Tako so nastale velike težave, vendar proizvajata ta železarna samo navadno pločevino.

Zaradi takšnega nepopolnega načrtovanja so gradnjo nekaterih novih železarn močno zavlačevali.

Nadaljnji činitelj, ki je pripomagal k podaljšanju gradenj, je bil pogosto spreminjanje državnih načrtov. To se je dogajalo večkrat in pri raznih železarnah.

BODOČI RAZVOJ

V zvezi z novo razvojno politiko je v letu 1979 doživela železarska industrija več kot načrtovano zmanjšanje proizvodnje. Da bi zagotovili predelovalni industriji naraščajoče potrebe po železarskih izdelkih, so ob koncu leta 1981 sprejeli ukrepe, ki bi naj zagotovili povečanje proizvodnje v železarnah.

S prenosom težišča razvoja na potrošne dobrine in poljedelstvo, je bila tudi železarska industrija postavljena pred nove zahteve. V preteklih treh letih je bila v velikem obsegu povečana proizvodnja potrošnih dobrin. Industrija koles je na primer povečala svojo proizvodnjo v letu 1981 za 34,7 %, industrija gospodinjinskih aparatov je v istem letu povečala proizvodnjo hladilnikov za 13,5 % in pralnih strojev celo za 420 %. Zato je bila postavljena pred železarne zahteva, da povečajo proizvodnjo izdelkov, ki jih potrebuje predelovalna industrija.

KRIK V DRAGI

Iz rokopisa za novo knjigo

„Zakaj naj bi se mi sedaj mučili in obdelovali zemljo, če naslednje leto ne bomo mogli več žeti,“ ali: „Zakaj naj bi za druge ljudi garali, ki se bodo na našo posest vgnezdili.“

Obstoji nevarnost, da bo zelo zamenarjena zimska setev.

Posebno močna je nasprotna propaganda v bližnjem mejnem področju...“

Poročilo političnega komisarja občine Domžale z dne 14. novembra 1941. leta:

„Razpoloženje med prebivalstvom je zelo slabo. Strah pred izselitvijo se je okrepil. Delavci opravljajo svoje delo, toda brez veselja do dela. Od kmetov se slišijo izjave, na primer: Imamo sicer posejano zimsko pšenico, toda kdo jo bo žet? V gostilnah se govori le o izselitvi...“

O podobnem razpoloženju med prebivalstvom govori tudi tedensko poročilo propagandnega urada Bled vodji državnega propagandnega urada Koroške v Celovcu Drumbli z dne 7. novembra 1941. leta:

„Položaj na zasedenem ozemlju je dosegel v teku zadnjih dveh tednov v jugovzhodnem delu zaostritev zaradi izselitev v sosednjem ozemlju, v Spodnji Štajerski. Novica je posebno v obsejnim kraju Litija povzročila skoraj ohromujoč preplah in pripeljala k temu, da je del delavcev zapustil delo, kmetje so v svojem obupu klali svinje in teleta, ker so bili trdno prepričani, da je sedaj odbila tudi njihova ura. Kljub ustni propagandi in pojasnilom s strani Volksbunda in s strani županov je bilo ljudi težko umiriti. Na vsak način se jasno vidi, da je izgubilo prebivalstvo zaradi vedno nasprotujočih si odredb zaupanja v vodstvo in je izredno skeptično. Jasno je bilo to spoznati v zadnjih dneh, ko so se razdelile karte za obleke. Župani so bili skoraj napadeni od ljudi in nihče ni mogel dovolj hitro imeti (dobiti) svojo oblačilno karto. S temi kartami so šli ljudje takoj v najbližjo manufakturno trgovino in nakupili za vse razpoložljive točke tkanine. Kljub vsem zagotovitvam s strani trgovcev in vodij uradov Volksbunda, da je ta strah neosnovan, se ljudje niso pustili zadržati od tega brezsmiselnega nakupovalnega besa...“

Čez teden dni propagandni urad na Bledu poroča Celovcu, »da se je vznemirjenje prebivalstva poleгло. V okrožju Kamnik je koroška ljudska zveza na zborovanju in pisno na okrajne skupne vodje pojasnila, da na gorenjski meji ni planirano nadaljevanje izseljevanja. Določeno pomiritev so dosegli z objavo, da se prebivalci iz Brezice ter okolice ne izseljujejo v Srbijo, temveč v Nemčijo in da ljudje lahko vzamejo po volji razne predmete s seboj, posest zemljišč in hiš pa se odkupi.«

Iz vseh doslej citiranih poročil je razvidno, da je vladala v politiki razseljevanja Gorenjcev celo med tistimi, ki so slednjo praktično izvajali, velika neenotnost. V poročilih so si drznili celo kritizirati navodila iz Berlina. Eni se obračajo Himmleru, drugi Göringu. Že avgusta 1941. leta kuhajo jezo, da so z napačno politi-

ko pogladi ljudi v gozdove in v upor. V Srbijo so izgnali preveč »dragoocene nordijske krvi in duhovne može«, ki bi jo še kako koristno lahko uporabili in izkoristili v Nemčiji.

Po vstaji na Kamniškem, ki je izbruhnila v noči od 27. na 28. julij 1941. leta, je dr. Oskar Kaltenegger rekel na sestanku pri šefu civilne uprave na Bledu, da te »vstaje ne gre pripisati komunistom.« Izraz je dvom, da se po gozdovih potikajo samo komunisti, katerih je zelo malo. »Največ je takih, ki so iz strahu pred izselitvijo zapustili svoje domove in zdaj tavajo po gozdovih.«

O vseh teh zdrakah med nacisti nam je zelo, zelo malo znano (razen tistih, ki se poklicno ukvarjajo z zgodovino ali pa so brali tovrstno literaturo, ki je ni malo). Krajši konec je končno moral potegniti nihče drug kot prvi komandant varnostne službe in varnostne policije na Bledu »SS« obersturmbannführer Friz Volkenborn, ki je bil obenem komandant preseljevalnega štaba za Gorenjsko. Zaradi napak so ga naslednje leto odpoklicali nazaj v Berlin, odkoder so na njegovo mesto na Bledu poslali SS sturmabführerja in kriminalnega svetnika Josefa Vogta.

Da kako smešnih zapletov so vodili ti nesporazumi pove naslednji primer:

Ko je decembra 1941. leta prevzel dolžnost Gauleiterja za Koroško in Gorenjsko dr. Friedrich Rainer, je slednji izdal navodilo, da se v poročilih, govorih in na sestankih ne smejo več uporabljati besede, kot so: izseljen, izgnan, preseljen, ipd. Dr. Rainer je zahteval, naj najdejo bolj ustrezen izraz.

Nekaj dni po tem navodilu je državni propagandni urad Koroške v Celovcu izdal stenski časopis z naslovom »Mir in varnost v tej deželi, tako ali tako« in ga odposlal po vseh okrožjih.

Že 2. januarja 1942. leta pa je komandant varnostne službe in varnostne policije na Bledu poslal propagandnemu uradu v Celovec svoje pripombe:

»Omenjeni stenski časopis se pravi ukvarja z spraševanjem evakuacije, ki se na koncu glasi: evakuacija ne prizadene delovne ljudi.

Bili sta dvojni evakuaciji. Prvotno je bila beseda uporabljena le za one evakuacije, ki so bile ukazane od državnega vodje »SS« in so bile delno izvedene julija lani, nato smo morali odstopiti do nadaljnjega, verjetno do konca vojne.

Glede na potrebne policijske ukrepe morajo biti še prej evakuirani člani družin ustrelenih in beženih komunistov. Ta način evakuacije je vpliva pri prebivalstvu kot rdeča ruta. Tako osnovno evakuiranje kot tudi tu in tam potrebne policijske evakuacije spravljajo ljudi v brezmejen strah. Prebivalstvu doslej še nismo uradno pojasnili, kaj je osnovna in kaj policijska evakuacija, zato bo imela ta prva objava preko stenskega časopisa za posledico nezamevanje. Iz nje ni razvidno, katera evakuacija je s tem mišljena.

Prosim, da v bodoče besedo eva-

kuacija še precizneje določite, da bi se v naprej izognili nerazumevanju.«

K temu dopisu je treba jasno povedati tole: sploh ni res, da bi Nemci v navodilih za izvajanje preseljevanja z Gorenjske in Štajerske uporabljali besedo evakuacija. Ta naj bi bila po tej obrazložitvi gestapovskega šefa na Bledu »osnovna«, druga, ki zadeva partizanske družine, pa »policijska«.

Beseda evakuacija res pomeni izpraznitev, odstranitev, toda v vojaški terminologiji, v vojni, s to besedo pojmujejočasno odstranitev prebivalstva s področja, kjer divjajo boji in v mestih, ki so izpostavljena zračnim napadom. V miru evakuacijo izvajamo zaradi elementarnih nesreč. V obeh primerih gre za varnost ljudi in ko mine nevarnost oziroma njeni vzroki, se prebivalstvo vrne v svoj kraj. Na območju današnje Slovenije so v tem stoletju dve večji evakuaciji doživel Primorci; v prvi svetovni vojni v krajih ob Soči zaradi soške fronte in pred minulo vojno (marca in v začetku aprila 1941) v krajih ob jugoslovansko-italijanski meji.

Blejskega komandanta varnostne službe in policije je zaradi citiranega dopisa moral še čez štiri dni popraviti osebno dr. Rainer, ki je pisno sporočil propagandnemu uradu željo, da se »do nadaljnjega ne uporablja več beseda evakuacija v besednem zakladu propagande.«

Po tej »želji« si nihče več ni bil na jasnem, kako naj reče ali zapiše besedo, ki bo označevala preseljevanje. Zato je šef propagandnega urada v Celovcu obiskal dr. Rainerja in ga zaprosil za dodatno pojasnilo. Dr. Rainer mu je predlagal naslednjo formulacijo: »Izseljen bo le tisti, ki nas bo k temu prisilil!«

Izgoni z domačij bodo v bodoče po tej formulaciji le še policijski ukrepi. Rainer je svetoval, naj bodo s temi izrazi zelo previdni in naj si sami poiščejo najbolj ustrezno besedo.

KDO SO BILI PRVI ARETIRANCI NA GORENJSKEM?

Na prvi pogled je odgovor na to vprašanje lahek in enostaven, a je vendarle moral preteči precej časa, predno sem uspel zbrati te podatke. Zanesljivo sem ugotovil, da so Nemci opravili prve aretacije na Gorenjskem 19. aprila 1941. leta na Jesenicah in to takoj zatem, ko so Italijani tega dne ob petih popoldne pred jeseniško gimnazijo ob skromni slovesnosti izročili oblast Nemcem. Mnogi od prvih aretirancev se nikoli več niso vrnili na Jesenice, naselili so se v drugem kraju in njihove spomine nihče ni zapisal. In tudi če bi, ne bi nihče mogel sestaviti natančnega seznama aprilskih aretirancev, ker se vsi med seboj niso poznali. Vemo tudi to, da prve aretacije na Jesenicah ni vodil zloglasni šef izpostave jeseniškega gestapa Clement Druschke, temveč kapetan (Hauptmann) Meier, ki je bil že pred prihodom italijanske in nemške vojske na Jesenice skrit v hotelu Paar, blizu jeseniške železniške postaje. Ni znano, kakšna je bila njegova funkcija; očitno gre za obveščevalnega (in ne gestapovskega) oficirja nemške vojske (Wehrmacht) ali morda policije.

Trije prvi aretiranci so bili funkcionarji Sokola. Dr. Ernest Rekar je bil po svoji ženi jeseniški veleposelnik.

Nadaljevanje

Preden so babica Micka umrla, je njihova sestra Majdalena obljubovala, da bi bilo najbolje, če se obe kmetiji združita, ko imata itak največ skupne meje v gozdu. Zamisel ni bila slaba. Majdalena ni imela potomcev. Zakaj ni prišlo do uresničitve, ne vem. Babica so umrli. Atej pa so šele osem let po tistem začeli resno misliti na spojitve obih kmetij, ki bi gotovo utrdili obstanek sorodstvene kmečke sile.«

Dijak se je začudil pradedovi podjetnosti, ki žal ni žela uspeha zaradi enostranske nezmožnosti Benetkove svakinje.

»No in za časa svetovne vojne smo imeli pri hiši ruske ujetnike, ki so pomagali pri kmetovanju, zakaj vsi trije bratje Johan, Jozef in Lojz so bili vpoklicani. Po vojni pa se je začela družina dokončno razhajati, najprvo se je omožila Micka in jo potegnili z rudarjem Pavletom v Kaplo, Jozef je šel v svoje in je drvaril po Obirju in Svinški planini in sam Bog ve kje še, Lojz je začel pri grajskih gozdarjih, Johan in jaz sva ostala sama, potem sva se še midva poročila, jaz sem se preselila v tino bajto, Johan je pripeljal mlado gosposinjno domnov. Tako sem do lani božiča bila dvajset let v bajti in dan na dan pomagala na domačem gruntu. Kdo bi štel vse dneve? Mati so vedno bolj pešali. Štiri leta po moji možitvi so zamrli. Odsihmal so se atej vse bolj name in tvojo mamo naslanjali, nikdar pa niso tarnali, četudi so prišla prekvato trda leta, da so komaj shajali. Tako je prišlo, da kajkrat še tobaka niso imeli. Niso godrnjali, zmerom pa delali in žebrali in prebirali knjige. Spominjam se še, kako sem se sama učila črkovati po pratiki. Nikdar nisem hodila v šolo. Saj je tudi ni bilo. Le nekajkrat smo morali v trg, ob nedeljah v župnišče, pa je bilo. Spočetka sem se skrivala, odnesla kake večerice s sabo in prebirala. Otrok sem bila, ko sem se vpisala za članico Mohorjeve družbe. Celto leto sem shranjevala postrani zaslužene krajcarje, da sem svoje knjige lahko plačala. Brečkinja, moja birmska

VALENTIN POLANŠEK

80

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

botra, so mi vtaknili vedno kak denar skrivaj v žep, ko sem jih obiskala. Ko sem se poročila, so mi skrivaj izročili zlatnik, ki ga imam še sedaj. Botra ga je dobila od svoje birmske botre prav tako za poročni dan. Dejali so mi: 'Podari ga tudi ti naprej kakemu svojemu človeku, da ga bo srečno shranil svoje življenje! Jaz bom zlatnik...'

Babica Helena je utihnila.

Vnuk dijak je bil radoveden, ker niti ni vedel, kak dragocen ima njegova babica: »Kaj bo z zlatnikom?«

»Tebi ga bom dala, da boš srečno živel, ko boš šole končal. Če pa prej umrjem, ga bom pa zate pri župniku zapustil!«

Tako sta babica Helena in vnuk prebedela skoraj vso noč in v prisojski hiši, držala stražo za mrlice na požganici vrh sosednjega kraja. Zarana se je spravil od doma. Ker ni maral svojcev vznemirjati, niti ni povedal, kako se bo podal v trg. Prvotno je zavil v smer proti prisojskemu dolu, niže v gozdu pa se je podal po širokiu gazi — gotovo stara policijska steza po partizanski sledi — čez osenco in Zvamanec v Sosednje. Spet je bil ob požganici. Kot včeraj z mamo in sosedom in občinskim tajnikom. Tokrat pa je zabredel sam tu sem.

Čez noč je postal drugačen človek. Težko bi bilo reči, kakšne. Vnanost je morda še nosila preočitne sledove nedolžnega otroštva, ki nikakor ne spada v kraj smrti in vojne, krvavih stopinj po snegu in z zoglenenih trupel v požganem hlevu. Dolgo je postal na Priševem hribu. Kraj mu je bil iz zgodnjih otroških let zanimiv. Od tu se je videl njegov domok. Tu dol so sosedovi pozimi gonili hlode. Kako so žaganki peli po lojti! Čisto od blizu je fante takrat opazoval spodaj pri domu gonitev lesa. Pozabljal je na prezeble noge in roke in nosek in uhle. Drsaajoči panji so izvajali ob trčenju čisto določene glasove, debeli so zabučali kot orgle v trgu, srednji so dvigali svetle glasove, ki so se razlegali po molčečih lesovih in iz globeli in z robov vračali večkratni odmev, najtanjši pa so drdrali z višinskimi glasovi.

Na Priševem hribu se je pokazala mama, kadar je hodila iz trga. Ali babica! Ali boter iz Prisoja! Ali kak drug dobitnik, na katerega je fant mrzlično čakal. Na Prišev hrib so ga klicali tudi prisojski solarji, ako so pozimi prihajali s sankami v šolo, kajti poletne steze bližnjice so bile zasnežene in sedaj je šlo po sanincu v grapo! To je bilo vselej nekaj razburilivega! Fant se je dolgo bal takega divjega sankanja po strminah. Veliki sošolci pa so ga bodrili.

Zdaj je stal pri orehu, kjer se je dedova krava ubila, tako so imevali rob med zabajno njivo in globeljo nad čermi. Tja ga je še čisto majhnega vodila mati o kresu, ko sta vsajala ob mraku čmrle in se ni mogel načuditi kresnicam, ki so kot lučice migljale po dišečem poletnem zraku, in velikanska luna je kazala jasen obraz, tako, da se mu je zdelo, da celo pomeži kava. Na zvezde pa mama ni pustila kazati s prstom. To je lahko usodno. Če bi kdo pokazal s prstom na svojo zvezdo, takoj umrje! So pripovedovali. Zakaj, za vsakega človeka sveti na nebu ena zvezda.

Niže od oreha je stala češnja v strmini, katero je hišni oči vsadil in jo več let gojil, a ni in ni hotela obroditi, četudi je lepo cvetela. Vsak travnik, vsaka njivica, vsak košček zemlje ima svoje ime. Nekatera so kaj zanimiva: Otrobica, Dolič, Maternica, Smolnica, Zvamanca, Robček, Kržišče in Okolšče. Koliko rodov je izgovarjalo ta imena, tu garalo in se potilo s krvavimi žulji ob molitvi in pridruženih kletvah, z upanji in navezanostjo na domačo zemljo.

(nadaljevanje)

MIHA KLINAR

8

HAJKA

— Pa smo se vsi najbolj zanašali nanj, da bo opravil z Nemci, — se je spominjal Sokol, pri tem pa občutil nekakšno tiho zadovoljstvo, saj je takratni, skoro brezupni položaj rešila lahka stropnica, za katero je prenašal municijo on, in odbila nemški napad. Kosila je v živo, tako da Nemci zaradi žrtev, ki so jih utrpeli, s te strani niso več upali napasti četnih položajev. Poizkušali so obiti položaj in jih napasti z druge strani. Premaknili so se in se pomikali z Malenskega vrha v grapo pod Blegošem.

— Opazovali smo jih kakor na dlani — se je spominjal Sokol in zmrazilo ga je kakor takrat pred letom, ko se mu je zdelo, da je Nemcev toliko, da bi lahko njihovo četo kar mimogrede pomalicali, komandir Biček pa se dolge kolone ni zbal. Opazoval jo je premišljeno, nato pa se odločil. Iz borcev svoje čete je izbral predhodnico in se ji pridružil tudi sam, po stari navadi gorenjskih partizanskih komandantov, ki so v najbolj kritičnih položajih in razmerah dajali svojim borcem osebni zgled.

Kako spretno jih je komandir Biček izpeljal takrat iz nemških obročev, je Sokol z občudovanjem razmišljal o sedanjem komandantu odreda. Lanska hajka je bila ta hip tako živa v njem, da je videl celo takratno izhono travo, pravo gaz, ki se je pod nemškimi koraki že skoro spremenila v stezo in ki so jo zagledali, ko so prišli visoko na rob Blegoša, na pobočje, ki se je oziralo proti Hotavljam. Ta sled jih je opozorila na številčno moč sovražnika. Ni trajalo dolgo, ko so komaj sto metrov višje zaslišali tudi nemško govorico. Lahko bi krenili v nasprotni smeri po zgaženi stezi navzdol, a so se prav tedaj oglasili Nemci tudi v strmini pod njimi.

— Bili smo v pravi kaši, — je razmišljal Sokol. Rešila jih je samo komandirjeva prisebnost — nagel premik čez zgaženo sled in spust v jarek pod stenami Blegoša.

— Da, samo tu je bila vrzel v nemškem obroču, skozi katero so se lahko izmuznili brez spopada, — se je Sokol spominjal.

In spominjal se je, kako so potem vse do mraka čakali v grapi pod Blegošem, Nemci pa so ves popoldan brezsilno streljali in jih na ta način skušali izzvati, da bi se izdali, kam so izginili. Niso se pustili izzvati. Šele pred mrakom je komandir izbral nekaj borcev, med njimi tudi njega, in jih poslal v izvidnico. Komandir in Fazan sta jim naročila, naj razhajkancem, če bi naleteli nanje, naroče, naj ne hodijo na Blegoš, ki je bil v primeru razbitja določen za zborna mesto, marveč naj krenejo proti Črnemu vrhu v bližino italijanske meje, da se bodo potem skupaj prebili na Primorsko. Res so med potjo naleteli na kurirja in mu sporočili Fazanov ukaz, toda zvečer ni bilo ne kurirja ne čete. Ker so čakali zaman, so se sami prebili čez mejo na ono stran prav s tega Črnega vrha, kamor so namenjeni tudi sedaj.

— Morda bi bilo tudi danes najbolje, da bi se prebili tja čez, če ne bo šlo drugače...

Ta misel je spremljala Sokola vse do vrha. Daleč pod njimi je bilo še slišati streljanje. Odmevi bitk pa so prihajali tudi z vhodnih predelov hribovja. Ne samo z enega mesta, marveč z mnogih mest, kar prav gotovo ni bilo dobro znamenje. V Sokolu se je prebujala bojazen, da so Nemci oni del brigade, ki se je umaknil proti vzhodu, razbili na več manjših delov in da se morajo sedaj posamezne skupine prebijati skozi nevarne manjše sovražnikove obroče. Morda je bil sedaj samo še Črni vrh košček partizanskega ozemlja, kamor ogenj sovražnikovoga orožja ni segel.

— Morda so ta predel Nemci že prehajkali? — je pomislil Sokol.

Razveselil bi se, ko bi mu to željo potrdili nemški sledovi. Nemških sledov pa ni bilo nikjer in Sokol je moral misliti, kako bi z dvema desetinama in s težko strojnico čim bolj zavaroval ozemlje, dokler se ne bo sam premaknil ves bataljon, če

se mu bo seveda posrečilo. Skrbele so ga eksplozije min, ki jih je slišal že med potjo in ki so jih nosili s položajev, ki jih je bral bataljon že več kakor dve uri.

»Tovariš komisar,« ga je zmotil glas. Bil je borec Vinko (čuden fant s problematično preteklostjo in družino, oče je bil bačev povezan z ljubljanskimi izdajalci in so ga menda pozimi likvidirali partizani, fant sam pa je pred mesecem dezertiral iz nemške vojske; zdaj so ga dodelili v njegovo četo s pripombo, da je treba nanj paziti).

»Kaj bi rad?« je zato hladno pogledal fanta, o katerem ni doslej vedel, ali je miš ali ptič, in se mu je zdel sumljiv. Ko so mu sporočili glavne podatke o njegovih preteklostih, si je mislil, da se hoče zopet vriniti mednje kak Krainer, ki se je vrnil mednje lani in si pridobil celo precejšnje zaupanje, čeprav je bil sin predvojnega jugoslovanskega in sedanega nemškega žandarja. Toda fantu se je vseeno posrečilo dobiti zaupanje celo pri nekaterih komandantih, dokler se ni izkazalo, da je bil v resnici spreten nemški agent, ki jim je nazadnje celo pognil in usel kazni, pisani izdajalcem. Morda je tudi tale kaj podobnega? Treba ga bo pošteno pretestiti, a doslej, žal, še ni našel časa za tak temeljit pretest.

»Kolona,« je pokazal fant.

Zares, med redkim drevjem pod njimi se je vzpenjala kolona.

»In če je, je neprijazno zavrnil borca. Mogoče bi rad, da bi s švarclozerjem streljal nanje.«

»Bog varuj, saj so vendar naši,« je rekel Vinko.

— Naši? Bogve, če so zares tudi tvoji? — je posmehtljivo pomislil. Preteklo bo še precej Save, da mu bo zaupal, če mu bo sploh kdaj. Tisti njegov »bogvaruj« ne zveni prav nič po partizansko, marveč precej sumljivo. Sokol je pozabil, da je take besede včasih rabil tudi sam, čeprav je vselej pazil, da jih ni uporabljal pri političnih urah. Kaj neki bi si vendar mislili o njem, če bi pri političnih urah uporabljal take reakcionarne besede.

Vinko je občutil hlad, s katerim ga je obdal komisar, zato ni več silil vanj. Legel je poleg svoje puške na položaj in kakor drugi opazoval ozemlje pred seboj.

Nadaljevanje

NOVICE

IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Predsedstvo OK SZDL Radovljica je na zadnji seji med drugim sprejelo spremembe programa sodelovanja z delavci na začasnem delu v tujini. Spremembe se nanašajo na odložitve obiska in letovanje učencev slovenskih šol v Porurju in izmenjave naših učencev v Essnu. Prav tako ne bo usposabljanja folklorne skupine v Essnu, pač pa bo učiteljica iz Essna prišla na usposabljanje k DPD SVOBODA Rudi Jedretič Ribno. Vse druge akcije v letu 1983, ki so bile načrtovane v prvotnem planu, bodo izvedene.

V sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici je občinski svet ZSS Radovljica sklical 7. julija posvet predsednikov osnovnih organizacij in konferenc osnovnih organizacij sindikata. Spregovorili so o aktualnih gospodarskih in političnih razmerah v Sloveniji in Jugoslaviji ter o nalogah sindikata pri izvajanju najnovejših ukrepov za stabilizacijo in uspešno gospodarjenje v OZD.

Koordinacijski odbor za vprašanje borcev NOV občinske skupnosti socialnega varstva Radovljica, ki odloča o zahtevkih za priznanje pravice varstvenega dodatka kmetov-borcev, je lani priznal to pravico 42 upravičencem kmetom-borcem. Denar za varstveni dodatek jim zagotavlja Skupnost pokojninsko invalidskega zavarovanja. V te namene je bilo v letu 1982 porabljeno 94.500 din.

Junija so v občinski skupščini Radovljica svečano izročili namenu Center za opazovanje in obveščanje. Pri otvoritvi so bili razen predstavnikov občinske skupščine, upravnih organov in DPO tudi republiški sekretar za LO Martin Košir, članica predsedstva CK ZKS Marija Vičar, sekretar MS ZKS Stefan Nemec in drugi.

Ob zaključku šolskega leta 1982/83 je predsednik občinske skupščine Radovljica Boris Šetina sprejel 40 učencev osnovnih šol iz radovljiške občine, ki so bili odličniki vseh osem šolskih let. V imenu občinske skupščine jim je podelil knjižne nagrade.

V nedeljo, 3. julija zjutraj, je OK ZSMS Radovljica pred stavbo občinskih DPO pripravila svečanost ob odhodu mladinske delovne brigade Stane Žagar na zvezno mladinsko akcijo Suha krajina '83 in brigade pobrateneh občin Svilažnec in Radovljica na lokalno akcijo MDA Gorjuše '83. Ob tej priložnosti je dobila MDA Stane Žagar plaketo občine Radovljica, Radomir Ugrinič iz pobratene občine Svilažnec pa medaljo občine Radovljica za mentorsko delo z mladimi.

Konec prejšnjega meseca je bila na povabilo občine Vrba (Velden) na Koroškem na celodnevni obisk delegacija občine Radovljica, v kateri so bili predstavniki izvršnega sveta, komunalnega gospodarstva, turizma in urbanizma. Težične razgovorov, ki so jih začeli že pred dvema leti na Bledu, je bilo posvečeno izmenjavi izkušenj v turističnem gospodarstvu, komunalni in urbanistični dejavnosti. Vrba ob Vrbskem jezeru sodi med največja turistična središča v Avstriji, zato so tamkajšnje izkušnje zelo dragocene.

Na 7. seji zbora delegatov skupnosti pokojninsko invalidskega zavarovanja Radovljica so obravnavali predlog zakona o pokojninsko invalidskem zavarovanju, informacijo o gmoletnem položaju upokojencev v letu 1983 s predlogom za usklajevanje pokojnin. Delegati so bili seznanjeni z informacijo o vključevanju skupnosti v enotno skupno evidenco prejemnikov socialne varnostne pomoči in informacijo o številu zavarovalne dobe s povečanjem na dan 31. 12. 1982. Obravnavali so še poročilo o gradnji v domu dr. Janka Benedika in analizo udeležbe delegatov na dosedanjih sejah.

Predsedstvo skupščine Kulturne skupnosti Radovljica je na skupni seji s člani koordinacijskega odbora za tekoče splošne zadeve ter razvoj kulture pri Kulturni skupnosti Radovljica na zadnji seji pred dopustnim obdobjem osrednjo pozornost posvetilo pripravi za oblikovanje osnutka programov Kulturne skupnosti Slovenije v letu 1984 za izvajalce v občini, ki sodijo v programe skupnih in vzajemnih nalog. Izvajalci bodo morali izpolniti enotne vprašalnike in pripraviti osnutke programov do 1. septembra 1983. Spregovorili so tudi o tekočih nalogah strokovne službe v realizaciji sklepov junijskega zasedanja skupščine Kulturne skupnosti.

Od 3. do 17. julija je bilo na lokalni mladinski delovni akciji Gorjuše '83 v mladinski delovni brigadi pobrateneh občin 26 brigadirjev iz pobratene občine Svilažnec in 17 iz radovljiške občine. Opravili so zemeljska dela na 2,3 km dolgem vodovodu na Gorjuše. Predračunska cena takšnih del v izvedbi komunalne delovne organizacije je 2,5 milijona din, sicer pa bodo stroški znašali le okoli 385.000 din. Komandant brigade je bil Rado Obid iz Podnarta. Na akciji je delala kot brigadirka tudi predsednica OK ZSMS Radovljica.

Na zvezni delovni akciji Suha krajina '83 od 3. do 30. julija dela tudi MDA Stane Žagar, v kateri je 32 brigadirjev, ki jih vodi komandant brigade Janko Bočina iz Gorij. Med brigadirji je 10 mladink, 1 študent, 9 delavcev, drugi pa so srednješolci.

Konec junija je bilo v centru za obrambno usposabljanje pripadnikov teritorialne obrambe na Bohinjski Beli sklenjeno petdnevno urjenje dvesto mladincev prostovoljcev teritorialne obrambe iz gorenjskih občin. Na sklepni slovesnosti je bilo poudarjeno tesno sodelovanje med ZSMS in štabi teritorialnih enot Gorenjske. Mladinci so ob zaključku dali svečano obljubo.

V šolskem letu 1982/83 so OZD v radovljiški občini razpisale 319 kadrovske štipendije, od katerih so jih pozneje pet preklicali. Zadnji razpis glede ravni strokovne izobrazbe študentov kaže očitno zaostajanje pri višjih in visokih šolah, katerim je bilo namenjeno le 8,2 % štipendij. Gorenjsko prečje štipendij za visoko in višje šolanje znaša 13,9 %.

V radovljiški občini je v šolskem letu 1982/83 prejemale štipendije iz združenih sredstev 370 učencev in študentov, 61 pa razliko h kadrovske štipendije. Od sedmih predlogov za štipendije Titovega sklada SRS so bile podeljene tri štipendije za študente.

V radovljiški občini so ustanovili stanovanjsko zadrugo sicer že leta 1979, vendar pa je dejansko začela poslovati pod imenom »Dom« leto kasneje. V zadrugo »Dom« je doslej vključenih 280 članov, polovica teh že gradi lastna stanovanja, druga polovica članov pa še vedno čaka na gradbene parcele. Lani je znašal denarni promet zadruge »Dom« nad 30 milijonov din.

Po podatkih Skupnosti za zaposlovanje Gorenjske v Kranju so bile veljavne prispevne stopnje iz bruto osebnih dohodkov za zaposlovanje v juniju za občino Radovljica 0,39, za občino Škofja Loka 0,28, za občino Kranj 0,27, za občino Jesenice 0,21, in za občino Trzin 0,20. Doslej je znašala prispevna stopnja za občino Radovljica 0,21 od bruto osebnih dohodkov, kar je manj kot v drugih občinah, razen Trziske.

29. junija je minilo 80 let, odkar so na pobudo domačina Jožefa Ambrožiča v Ljubnem ustanovili svoje gasilsko društvo. V svoji bogati preteklosti so ljubenski gasilci opravili veliko koristnih in humanih akcij in se močno uveljavili tako po strokovni kot organizacijski plati. Vse delo so opravljali prostovoljno brez slehernega nadomestila. Ob 70-letnici je za velike zasluge Gasilsko društvo Ljubno prejelo najvišje gasilsko odlikovanje Gasilske zveze Slovenije in občinsko gasilsko priznanje.

Turistično društvo Bled bo tudi letos od 4. do 7. avgusta priredilo tradicionalno kmečko ohceto, narodopisni prikaz starih svatovskih običajev, ki že nekaj let zbuja zanimanje turistov in domačinov. Organizator je tudi letos razpisal prijave pravih gorenjskih parov do 35 let starosti, ki se bodo zares poročili.

V galerijskih prostorih Almire v graščini Grimšče na Rečici pri Bledu od 7. do 24. julija razstavlja usnjene tapiserije, pregrinjale in oblačila Ana Sfiligoy-Švabič. Razstava sodi v program galerijske dejavnosti Almire, s katero želi pritegniti vse ljubitelje umetnosti in tudi potencialne kupce.

Izobraževalno kulturno umetniško društvo Gorjuše-Koprivnik je ob svoji 50-letnici 25. junija v novi dvorani, ki jo so skupnimi moči v novem gasilskem društvu in ob pomoči Kulturne skupnosti Radovljica zgradili letos, uprizorili komedijo srbskega avtorja Branislava Nušića »Navaden človek«. Svečanost ob otvoritvi dvorane s kulturnim programom je bila v nedeljo, 26. junija, popoldne. Sodelovala sta tudi moški zbor KUD Zasp in folklorna skupina KUD Bled.

Moški pevski zbor DPD Svoboda Gorje, ki so ga ustanovili novembra 1981., ko mu je pristopilo 22 članov, se je že močno uveljavil na raznih domačih prireditvah in svečanostih, pa tudi na gostovanjih po drugih krajih občine ter na občinskih revijah. Ob sklepu prireditvene sezone je zbor pripravil konec junija v dvorani TVD Partizan v Gorjah pod vodstvom dirigenta Marjana Eržena celovečerni koncert.

Na nedavnem I. športnem prvenstvu obmejnih enot JLA v streljanju Ljubljanskega vojnega območja 1983 sta prevzela pokroviteljstvo Elan Begunje in Knjigovoznica in tiskarna Radovljica. Udeleženci prvenstva so med premorom v tekmovalni obiski obe delovni organizaciji in si ogledali proizvodni proces ter se seznanili s samoupravno dejavnostjo.

Na tridnevni zboru pripadnikov TVD Partizan iz vseh krajev Jugoslavije, ki je bil v počastitev dneva borca pod Durmitorjem v Črni gori, so se preizkusili v številnih športnih veščinah. TVD Partizan Jugoslavije pa je podelil najuspešnejšim društvom v Jugoslaviji posebno priznanje Titovo zastavo. Med osmimi nagrajenci je tudi TVD Partizan Gorje.

SPOMINJAMO SE LETA 1953

V letu 1953 je naš železar izhajal kot mesečna revija, ki je v malem formatu in povprečno na 25 straneh obveščal železarje o dogajanju doma in v svetu. Poleg pomembnejših novic o dogajanju v železarni in o samoupravljanju v njej, je v rubrikah »Vprašaj — dobiš odgovor«, za smeh, »Film — kino«, »Objave«, »Mali ogledi«, »Poročilo o važnih zakonskih predpisih«, »Sindikalno gibanje v svetu«, »Fizikultura in šport«, »Kultura in prosveta«, »Po svetu«, »Zdravstveni koticček«, »Ali že veste, za bistré glave, za naše bralke, če še ne veš, lahko izveš in v rubriki »Če verjameš ali ne, toda res je železar prinašal tudi smeh in razvedrilo in drobne nasvete. Poleg tega pa je jeseniškega železarja tudi izobraževal in idejno usmerjal.

Pred tridesetimi leti smo se ukvarjali s podobnimi problemi, katere srečujemo tudi danes, in prav zanimivo je videti, kako so jih takrat reševali. Danes si oglejmo prvo izmed števil, ki so izšli v letu 1953.

LETNA KONFERENCA OO ZKS ŽELEZARNE

V članku Iz letne konference OO ZKS železarne Jesenice je avtor poročal o šesti redni letni konferenci osnovnih organizacij ZKS, ki je bila v sredini januarja 1953. Glavni referat je imel takratni sekretar TO Zvone Labura, ki je uvodoma nakazal glavne linije našega razvoja, s posebnim ozirom na delo šestega kongresa KJ, v nadaljevanju pa je prešel k vlogi, ki jo ima Jugoslavija kot edina socialistična država na svetu in k nalogam komunistov v njej. V svojem referatu je Zvone Labura med drugim dejal, da »so organi samoupravljanja v našem podjetju s svojim delom dosegli velike uspehe in si pridobili pri delavcih zaupanje,

kakor tudi avtoriteto pri organih oblasti. Seveda pa so očitne tudi gotove napake, od katerih je največja slabost relativna zaostalost članov delavskega sveta in delavcev sploh ter birokratizem, ki dopušča v okviru kolektiva med obrati partikularizem. Premalo se upošteva kolektivne potrebe, naloge in koristi in pojem upravljanja se zamenjuje s pojmom lastništva, pozabljajoč pri tem, da je podjetje le obsej ljudska last in da jo skupnost le zaupa v upravljanje našemu kolektivu. Za upravljanje pa je potrebno široko obzorje in vsaj osnovno znanje ekonomskih, finančnih in knjigovodskih poslov, poznavanje gospodarstva, njegovih značilnosti, potreb in ciljev v naši državi, poleg nenehnega političnega izgrajevanja. Tudi nevarnosti birokratizma so v našem podjetju še precejšnje, kajti nikakor se ne moremo otresti starih navad in še vse premalo zaupamo delavcem, njihovi sposobnosti in zrelosti, z druge strani pa se mnogokrat brez potrebe kritizira tudi nameščence in strokovnjake.« V nadaljevanju svojega govora je opozoril na slabo delo delegatov delavskega sveta, ki njegovih sklepov ne prenašajo med volilce, veliko pozornosti pa je namenil problemu produktivnosti dela. Poudaril je, da »je v večini obratov mnogo delovnih in materialnih rezerv in pomankljivosti v organizaciji dela. Prav večja produktivnost dela je ena osnovnih nalog našega kolektiva in njegovih organov samoupravljanja v letošnjem letu, saj je to tudi v našem interesu, kajti vsi viški nad predvideno stopnjo akumulacije in skladov po družbenem planu ostanejo kolektivu in ljudskemu odboru. Zaostriti pa je treba tudi komercialno stran našega gospodarjenja. Delavci morajo biti tisti, ki se stalno zani-

majo, kakšen je naš saldo v banki, zakaj plačujemo zamudne obresti itd.«

Ko je govoril o slabostih dela sindikata, je tovariš Labura dejal, da je bilo njegovo delo »vse preveč le sprejemanje poročil, kakor pa praktično vsakodnevno politično operativno delo. Naši delavci vse premalo zvedo o splošni in lokalni političnogospodarski situaciji, zato je tudi razumljiva premajhna zainteresiranost kolektiva za razne prireditve, zbornice, sestanke in manifestacije. Zato je nujno treba razčistiti nekatere zmotne in zastarele predstave o vlogi sindikata in čim bolj sprostiti, poenostaviti in decentralizirati celotno delovanje organizacij in odborov ter jih okrepiti z idejnopolitičnimi močnimi kadri. Z živim vsakodnevnim vzporejanjem mnenj, stališč in protistališč je treba širiti obzorje delavcev, dvigati njihovo zavest in poglabljati znanje.«

Leta 1953 je bilo v železarni 1138 članov zveze komunistov, od tega 982 delavcev. Od žena je bilo komaj 89 članic zveze komunistov, in sicer 42 delavk in 47 uslužbenk.

V razpravi je sodelovalo več udeležencev, vendar je bila najbolj zanimiva razprava tedanjega glavnega direktorja Viktorja Ropreta, ki je nanašal številne uspehe novih gradenj in modernizacij, ki so znatno povečale produktivnost železarne. Poudaril je, da nas čakajo še nove naloge, saj je nujna modernizacija valjarn, »saj posedujemo v njih še naprave, ki so stare prek 80 let. Z modernizacijo bi dosegli isto ali celo 10 % večjo proizvodnjo v valjarnah s 300 delavci namesto sedanjimi 1500, kar bi znatno znižalo stroške in pocenilo proizvodnjo. Naš kolektiv pa ne sme stremeti samo po kvantiteti proizvodov, kajti oddaljeni smo okrog 320 kilometrov od naših surovinskih baz in prevoz teh surovin znatno podražuje naše izdelke. Naša država ima še ogromne potrebe po kvalitetnih jeklih in jih večinoma za drage devize uvaža. Mi pa imamo vse pogoje, zadostne izkušnje, sposoben kader,

pa tudi tradicijo za izdelavo kvalitetnih jekel. Toda približati se moramo evropskim cenam in proizvodnosti, če jim hočemo konkurirati.«

»Kako dvigniti proizvodnost dela?« se je vprašal tovariš Ropret in odgovoril, da je potrebno »povečanje discipline, štednja materiala, polna izraba 8 urnega delavnika in nenehna dvig kvalitete naših proizvodov. Toda vse premalo se dela na uresničevanju teh nalog in prav zato je dolžnost prav komunistov, da so vzgled ostalim delavcem.«

Ob zaključku svojega govora je glavni direktor želez, da se »sleherne otrese še preostalih oportunističnih manir, da prenehamo z osebnjaštvom in si na vsak način dobimo čas za študij marksistične literature in dnevnega časopisa, ker le tako bomo lahko tolnačili množicam vsa vprašanja in znali slehernega posameznika zainteresirati za delavsko upravljanje in graditev socializma pri nas.«

Zanimiv je podatek, da je bilo na letni konferenci osnovnih organizacij ZKS železarne Jesenice od 312 izvoljenih delegatov prisotnih 256 ali 82 %, upravičeno odsotnih je bilo 21 delegatov, neupravičeno odsotnih pa 35 (!).

ZAKAJ MORA TRPETI ŽELEZARNA JESENICE ZARADI ZAMUD VLAKOV TOLIKO ŠKODO

Članek, objavljen pod gornjim naslovom, je vreden pozornosti. V njem avtor opisuje, koliko škode ima železarna zaradi zamud vlakov, s katerimi se njeni delavci vozijo na delo.

Avtor je izračunal približno število izgubljenih ur, svoje ugotovitve pa je prikazal v tabeli:

smer Bohinj—Jesenice:	
zamujenih 293 vlakov, 102 uri —	787 delavcev
smer Planica—Jesenice:	
zamujenih 30 vlakov, 23 ur —	543 delavcev
smer Ljubljana—Jesenice:	
zamujenih 88 vlakov, 70 ur —	753 delavcev

Skupaj je bilo zamujenih 411 vlakov, 195 ur, 2074 delavcev. Avtor je v nadaljevanju predpostavljaj, da bi bila škoda zaradi zamujenih ur zelo velika, zato je izglejane ure, ki skupaj znašajo 145.835 ur, spremenil v proizvodnjo v martinarni in dobil naslednjo sliko:

Proizvodnja enega delavca na uru je 146,5 kg surovega jekla;

145.835 × 146,5 = 21.364 ton jekla. Lastna cena SM jekla je 32.744 din na tono.

21.364 × 32.744 = 699.542.816 din.

Izgubljena produkcija — 699.542.816 din

Izgubljene dneine — 46.986.284 din

skupaj — 746.529.100 din

Ta skupna vsota, izgubljena zaradi zamud vlakov, je torej okoli 750 milijonov izgube narodnega dohodka. Avtor se zato sprašuje, ali si pri železnici zamišljajo, kaj bi se s temi denarci dalo napraviti.

Lilijana Kos

(povzeto po: Železar, mesečnik delovnega kolektiva železarne Jesenice, številka 1—2/ januar—februar 1953, leto II)

V tem izredno toplem in sušnem vremenu moramo biti v naravi skrajno pazljivi. Že majhen ogorek lahko povzroči veliko družbeno škodo.

DAJMO KMETIJSTVU PRAVO MESTO V OBČINI

Kmetijstvo v jeseniški občini v primerjavi z železarstvom po narodnem dohodku predstavlja nepomembno panogo. Toda, če ga pogledamo s stališča stabilizacijskih prizadevanj, da pridelamo čim več hrane, je kmetijstvo še kako pomembno, ker v težkih proizvodnih pogojih skuša iz skope zemlje iztisniti čim več hrane. Pa poglejmo na kratko, v kakšnih pogojih se v jeseniški občini prideluje hrana:

Na podlagi podatkov Živnoredske veterinarskega zavoda Gorenjske Kranj, ki je na osnovi meril, sprejetih na republiškem posvetu, opredelil celotno območje Gorenjske v ravninsko, hribovsko in višinsko kmetijstvo, je v občini Jesenice samo 28,3 % kmetijskih zemljišč v ravninskem področju in kar 71,7 % v hribovskih in višinskih pridelovalnih razmerah. Slabšo razporeditev na Gorenjskem ima le občina Škofja Loka, ki pa ima ugodnejšo posestno strukturo (večje kmetije) in milejše podnebje. Razumljivo je torej, da je pridelava hrane v jeseniški občini dražja in zaradi težkih pogojev manj privlačna. Časi, v katerih je hrana postala strateško blago in bo imel perspektivo le tisti, ki ima dovolj hrane, pa so nas naučili (ali bi nas vsaj morali naučiti), da je kmetijstvo treba ohraniti tudi v težjih prirodnih razmerah in mu v takih razmerah nuditi večjo pomoč.

V ta namen so v letu 1982 občine v Sloveniji ustanovile posebne sklade za pospeševanje kmetijstva. Tudi jeseniški delavec združuje 0,8 % iz osebnega dohodka za tako imenovani sklad za intervencije v kmetijstvu in porabi hrane. Na ta način se v ta sklad zbere v občini Jesenice nekaj več kot dve milijardi dinarjev (natančna številka mi ni znana). Mnogim se zdi ta številka oziroma znesek ogromen in večina meni, da bi se morali takoj pokazati silno ugodni učinki tolikih vlaganj.

Prav je torej, da pogledamo, komu je denar iz sklada za intervencije namenjen, kajti vsega le ne dobi jeseniško kmetijstvo.

Od skupno 25.565.100 din (dve stari milijardi in pol), kolikor predvideva program sklada za intervencije, katerega je sprejela skupščina sklada, je za kmetijstvo v jeseniški občini namenjeno po tem programu v letu 1983 le 6.965.700 din ali 27,5 %, večina sredstev pa gre za kompenzacije, ki jih Klavnica nameni nabavi mesa z drugih področij. 400.000 din je namenjen pospeševanju kmetijske proizvodnje v hribovitih območjih drugih občin, ki jeseniški občini dobavljajo živino.

Iz teh podatkov je razvidno, da pomoč kmetom v jeseniški občini ne znaša dve stari milijardi, kot se včasih sliši, ampak znatno manj in da z intervencijskim denarjem podpira tudi kmetijstvo izven občine, čeprav za pridelke plačamo dogovorjeno ceno.

Kljub temu pa je prav, da občane zanima, v kakšne namene porabimo sredstva (okroglo sedemsto starih milijonov), ki jih sklad namenja jeseniškemu kmetijstvu.

Glede na težke pridelovalne pogoje bi morali iz tega sklada pokrivati višje pridelovalne stroške, saj je znano, da je pridelovanje hrane v hribovitih področjih za 25–30 % dražje (manjša storilnost, nižji pridelki, dražja in manj učinkovita mehanizacija itd.). Poleg tega kmetje v jeseniški občini pridelujejo v glavnem mleko in meso, ki sta znana kot ekonomsko nedonosna pridelka, zato je še težje ustvarjati na kmetiji dohodek in zagotavljati socialno varnost. Naloga pospeševalnega sklada mora torej biti že v tem, da kljub stalnemu zmanjševanju obdelovalnih površin (zaradi gradenj in infrastrukturnih objektov) zadrži proizvodnjo na določeni ravni oziroma količini. V ta namen se iz sklada regresira nabavo semen, zavarovanje živine, osemenjevanje, zdravstveno varstvo živine, dalje pomoč pašnim skupnostim idr.

Določen del sredstev je namenjen za to, da se olajša težaško kmečko delo s tem, da se na določene obdelovalne površine omogoči dostop z mehanizacijo. V ta namen pospeševalni sklad vsako leto določi nekaj sredstev (v letu 1983 300.000 din) za odpiranje obdelovalnih površin. V letu 1983 smo že naredili pota za dostop na travnike v Srednjem vrhu nad Martuljkom. Določena sredstva iz tega sklada pa naj bi — čeprav v neznan meri — pomagala pri modernizaciji in razvoju kmetijstva. V ta namen sklad daje določena sredstva za beneficirano obrestno mero kreditov, s pomočjo katerih kmetje obnavljajo hleve ali nabavljajo stroje.

Kmetje z višinskih kmetij, kateri pridelujejo hrano v najtežjih pogojih, dobijo iz tega sklada delno doplačilo za prodano mleko in živino. To doplačilo le delno pokrije višje pridelovalne stroške zlasti zato, ker večina višinskih kmetov nima možnosti prodaje tržnih viškov mleka, s

tem pa odpadejo vse premije, ki jih kmetje v dolini lahko dobijo za nabavo gnojil, povečanje staleža krav ali za nabavo goriva brez prometnega davka. Tako lahko ugotovimo, da bodo sredstva pospeševalnega sklada na tem področju dosegla svoj namen že s tem, če bomo s pomočjo (za katero menim, da je še vedno preskromna) uspeli te kmetije v težkih proizvodnih pogojih ohraniti in s tem obdržati naseljen in kultiviran obrobni prostor v občini.

Ne glede na navedena dejstva pa občani hočejo takojšnje učinke od vloženih sredstev iz pospeševalnega sklada. Prav v tem pa moramo kmetijstvo razlikovati od drugih gospodarskih panog. Ne morem sicer reči, v kakšnem času iz surovega železa oziroma jekla dobimo železje, žico ali druge končne izdelke, prav gotovo pa je postopek mnogo krajši kot v kmetijstvu, še posebej v živinoreji, ki je skoraj izključna veja kmetijstva v jeseniški občini. Če bi pogledali poreklo občanov, bi za veliko večino ugotovili, da izhajajo iz kmetije, ali pa je bil kmet vsaj njihov stari oče, pa vendar smo že pozabili, da je za vzrejo krave potrebno vsaj tri leta, za vzrejo ovce leto in pol, za prasiča najmanj eno leto, ne da bi upoštevali predhodno vlaganje v rastlinsko proizvodnjo za krmo.

Slabo razvito in neakumulativno kmetijstvo v jeseniški občini ali ljudje, ki delajo v takem kmetijstvu, torej ne morejo biti krivi za razočaranja tistih, ki v kmetijstvu pričakujejo fantastične proizvodne uspehe že prve mesece po vlaganjih. In vendar se zgodi, da na ta neizpodbitna dejstva prepogosto pozabljajo ljudje, ki dobronamerno razpravljajo o kmetijstvu. V tem smislu je izvenel tudi članek D. Sedej, objavljen na prvi strani Glasa št. 34 z dne 6. maja 1983.

Zaradi skopih obdelovalnih površin in stalnega drobljenja kmetij, kar sta nekoliko zavrla šele zakon o kmetijskih zemljiščih in zakon o zaščiti kmetijskih zemljišč pred spremembo namembnosti, je prireja na naših kmetijah izredno majhna. To nam pokaže analiza o oddani količini mleka:

V letu 1982 je 220 kmetov v jeseniški občini oddalo 1.021.519 litrov mleka. Od teh 220 je kar 72 kmetov ali 32,7 % oddalo manj kot 1000 litrov. Največ majhnih pridelovalcev mleka je na Dovjem, sledijo Rateče in Podkoren. Pod 5000 litrov mleka pa je v občini oddalo kar 170 kmetov ali 77,2 % kmetov. Kdor se količinj razume na kmetijstvo — in o kmetijstvu naj

bi razpravljali le taki, ki se razumejo nanj — bo vedel, kako težko je pospeševati kmetijstvo pri tako razdrobljeni prireji, hkrati pa tudi, kako draga je ta tako drobnjakarska proizvodnja. Koliko uspešnejša bi bila kmetijska pridelava, če bi imeli večje zaokrožene kmetije, nam pove podatek, da za 24 večjih kmetov ali 10,9 % vseh, ki letno oddajo več kot 10.000 litrov mleka, znaša tržna prireja mleka prek polovice vse odkupljene količine. Z drugimi besedami: Če bi imeli v občini 50 kmetov, ki bi oddali nad 10.000 litrov mleka letno, bi bila odkupljena enaka količina kot od sedanjih 220.

Pri tako razdrobljenih posestvih in drobnjakarski tržni proizvodnji je torej možno v enem letu doseči komaj zaznaven napredek. Šele v daljšem razdobju se pokažejo malenkostni premiki. Kakšen je učinek pospeševalne službe, ki pa je v veliki meri odvisen od družbenoekonomskih ukrepov, nam pokaže podatek za štiriletno obdobje, kolikor delam na tem področju: V letu 1979 je 20 proizvajalcev mleka ali 10,37 % prodalo zadrugi več kot 10.000 litrov mleka in je oddalo 44,16 % skupno odkupljene količine. V letu 1982 je bilo — kot je že navedeno — takih pridelovalcev 24 ali 10,9 %, oddali pa so skupno 53,8 % vsega mleka.

V letu 1979 ni bilo niti enega rejca, ki bi oddal prek 50.000 litrov mleka, v letu 1982 imamo tri take rejce, ki skupno oddajo 15,3 % vseh količin mleka. V letu 1979 je znašala skupno odkupljena količina 938.063 litrov, v letu 1982 1.021.519 litrov. Beležimo torej malenkostno povečanje, ki vendar kaže pozitivne razvojne tendence, ki so vendarle rezultat tudi strokovnega dela in prizadevanj pospeševalne službe. Ta si je vsa leta prizadevala v smeri pridobivanja čim bolj kakovostne krme in čim pravilnejšega krmljenja. Zaradi največjega težjiša živinorejske proizvodnje v občini Jesenice je to njen dolgoročen oziroma trajen program. S kakšno stopnjo povečanja prireje mleka in mesa se bo ta program odražal v vsakoletni realizaciji, je pa odvisno tudi od oskrbljenosti z promaterialom in rezervnimi deli; pa tudi od priznanja kmetijstva kot panoge v občini. Dajmo torej kmetijstvu v občini tisto družbeno mesto, ki ga zasluži, saj kljub težkim proizvodnim pogojem že danes prispeva k boljši preskrbljenosti občanov. S tem prispevom sem hotel bralcem osvetliti vlogo in položaj kmetijstva v jeseniški občini, ki se bo obdržalo in postopno napredovalo le ob vsestranskih naporih celotne družbe, ki povsod vse bolj spoznava, da je kmetijstvo treba podpirati.

Pavel Razinger

PROGRAM PRIREDITEV V POČASTITEV PRAZNIKA OBČINE JESENICE

NEDELJA, 24. julija

— ob 8. uri pričetek mednarodnega balinarskega turnirja na bališću v Logu Ivana Krivca;
— ob 10. uri tradicionalno mednarodno srečanje gasilcev treh dežel v počastitev 90-letnice GD Mojstrana in 90-letnice GD Jesenice — mesto v Mojstrani;

PONEDELJEK, 25. julija

— ob 18. uri slovesna otvoritev novega trgovskega paviljona TDO Golica Jesenice — TOZD Rožca na Blejski Dobravi;

PETEK, 29. julija

— ob 17. uri slovesna otvoritev prve faze dograditve osnovne šole Karavanški kurirjev NOV na Koroški Beli;
— ob 19. uri otvoritev kolektivne razstave likovnih del članov RELIK Trbovlje in DOLIK Jesenice v Razstavnem salonu DOLIK Jesenice;

SOBOTA, 30. julija

— ob 19. uri otvoritev prenovljenih prostorov v Kosovi graščini na Jesenicah z otvoritvijo:
— zgodovinsko-dokumentarne razstave »Jesenice v NOB 1941–1945« in
— razstave likovnih del akademskega slikarja Janeza Ravnika;

NEDELJA, 31. julija

— ob 7.30 pričetek teniškega turnirja v počastitev občinskega praznika v športnem parku v Podmežakli;
— ob 9. uri tekmovanje v plavanju v letnem kopališču Ukova Jesenice za pokal mesta Jesenice;
— ob 9.30 prijateljska nogometna tekma NK Jesenice in NK Rudar iz Trbovelj;
— ob 10. uri otvoritev prenovljenega spominskega obeležja na Obranci;
— ob 18. uri otvoritev razstave likovnih del IV. planinske slikarske kolonije Vrata '83 v osnovni šoli 16. december v Mojstrani;

PONEDELJEK, 1. avgusta

— ob 18. uri promenadni koncert pihalnega orkestra Jeseniških železarjev na prostoru pred Skupščino občine Jesenice.
— ob 19. uri slavnostna seja Skupščine občine Jesenice v sejni dvorani občinske skupščine.

Živinorejci iz Podkorena pasejo konje in govedi tudi na pašnikih, ki jih imajo lepo urejene ob glavni cesti na Korenskem sedlu. (Foto in tekst: B. Blenkuš)

OSREDNJA PARTIZANSKA PROSLAVA V BELI KRAJINI

Osrednja slovenska proslava ob dnevu borca je bila v Metliki, kjer se je že v soboto, 2. julija, popoldne zbralo v dvorani tamkajšnje osnovne šole na zboru skupnosti 15. SNOUB Belokranjske 280 preživelih borcev in bork iz vse Slovenije. Po obširnem poročilu o dejavnosti odbora skupnosti te slavne brigade, v kateri se je borilo tudi precejšnje število Gorenjcev, so podelili spominske medalje »40-letnica ustanovitve brigade«.

V avli šole, ki nosi ime te brigade, so nato odprli razstavo dokumentarnih slik in gradiva »Po poti 14. divizije« in stalno razstavo 15. brigade, v razstavišču Alojz Gangl pa razstavo likovnih del »Po poti Gubčeve brigade« gubčevca, akademskega slikarja in arhitekta Borisa Kebeta.

V nedeljo, 3. julija, dopoldne so se zbrali borci 14., 15. in 18. divizije in drugih enot VII. korpusa NOV in POS ter oficirske šole pri glavnem štabu NOV Slovenije na Trgu svobode v Metliki, kjer je bila slovesnost ob odkritju doprinskih kipov tovariša Tita in belokranjskih narodnih herojev I. Badovinca, J. Brodariča in M. Južine. Sočasno so odkrili tudi obeležje »bratstvo in enotnost« ter mogočno spomeniško obeležje v obliki odprte knjige, posvečeno partizanskemu vojaškemu solstvu.

Na svečanosti je govoril general podpolkovnik Branko Jerkič. Iz mesta je krenila povorka borcev in drugih udeležencev proslave, med njimi tudi mladinske pohodne 15. SNOUB

na železniško postajo v Metliki, kjer so z godbo in nageljni pričakali posebni vlak iz Ljubljane, s katerim je prispelo nad 700 nekdanjih borcev vseh divizij in drugih enot VII. korpusa in oficirske šole.

Že na vlaku so vsem podelili pisno informacijo o Metliki in okolici in o spominskih obeležjih NOB na tem območju, katero je izdal občinski odbor ZZZB NOV Metlika. Povorka z godbo in prapori se je nato napotila na prireditveni prostor ob Kolpi, kjer je bilo skupno srečanje borcev ter številnih drugih udeležencev te proslave. Zbrani množici je govoril nekdanji komisar 15. divizije, predsednik RO ZZZB NOV Slovenije Janez Vipotnik. Za bogat kulturni program so poskrbeli člani kulturnih skupin iz belokranjskih krajev.

Med udeleženci proslave je bilo nekaj preživelih borcev brigad in divizij VII. korpusa ter tečajnikov oficirske šole jeseniške in radovljanske občine.

J. R.

V NEDELJO VELIKO MEDNARODNO TEKMOVANJE GASILCEV V MOJSTRANI

Gasilci jeseniške občine bodo na svojevrsten način proslavili in počastili občinski praznik 1. avgust, dan, ko so pred 42 leti na Obranci padle prve žrtve v boju z okupatorjem.

V četrtek, 21. julija, bodo ob 19. uri pripravili sektorsko gasilsko vajo pri hotelu Pošta na Jesenicah, v petek, 22. julija, pa ob isti uri sektorsko vajo v Mojstrani. V soboto, 23. julija, bodo ob 18. uri imeli v Mojstrani in na Jesenicah slavnostno sejo gasilskih društev.

Osrednja, največja prireditev, pa bo v nedeljo, 24. julija, v Mojstrani, ko se bo ob 10. uri pričelo tekmovanje gasilcev treh dežel in jubilejna slovesnost tamkajšnjega gasilskega društva. Ob 9. uri do 9.45 bodo sprejeli gasilske enote sosednje Italije in Avstrije, od 10. do 12. ure pa bo pri osnovni šoli 16. december tekmovanje gasilcev treh dežel.

Na tekmovanju se bodo pomerili člani treh najboljših ekip iz Kanalske doline in Furlanije, iz Ziljske doline, Sentjakoba in Beljaka, od naših pa bodo nastopili člani iz GD Smokuč, GD Jesenice-mesto in GD Moj-

strana. Poleg članov bodo nastopili tudi starejši pionirji. Iz jeseniške občine bo ta enota iz Smokuča.

Po tekmovanju bo od 13. do 14. ure sprejem gasilskih enot, ob 14.15 bo skozi Mojstrano šla povorka gasilcev, ob 14.30 pa bo slavnostni del z razvitjem pionirskega prapora, podelitev odlikovanj in priznanj ter razglasitev rezultatov mednarodnega tekmovanja.

Po slavnosti, s katero bodo počastili 90-letnico Gasilskega društva Mojstrana in 90-letnico Gasilskega društva Jesenice-mesto, bo zabava s srečelovom.

Če bo vreme lepo, bo ta prireditev za Mojstrano in okolico veliko in lepo doživetje. Predvsem bo tekmovanje in srečanje še bolj utrdilo dobre sosedske odnose in prijateljske vezi gasilcev treh dežel.

B. B.

POMEMBNA PRIDOBITEV ZA UPOKOJENCE V KS DOVJE-MOJSTRANA

V petek, 15. julija, so v novem stanovanjskem bloku v Mojstrani odprli prostore za delovanje Društva upokojencev Dovje-Mojstrana. To je velika in pomembna pridobitev, saj se bodo sedaj upokojenci lahko večkrat zbirali skupaj. Tu bodo imeli sestanke, različna srečanja, v prostorih pa načrtujejo tudi bogato dejavnost upokojenk in upokojencev na različnih področjih družbenega delovanja.

S tem se je dolgoletna želja upokojencev v tej krajevni skupnosti uresničila prav letos, ko praznujejo tudi 30-letnico delovanja društva.

Na slavnostni otvoritvi je zbranim najprej spregovoril predsednik društva Janez Eržen, o obsežnem delu in tudi velikem prispevku upokojencev samih pri urejanju prostorov pa je spregovoril predsednik odbora za pridobitev prostorov Srečko Zima. Gradbenemu podjetju Gradbenec Jesenice so za sodelovanje in ureditev prostorov podelili priznanje. Nove prostore je odprl predsednik republiške skupnosti pokojninskega in in-

validskega zavarovanja Slovenije Rudi Bregar.

V kulturnem programu so nastopili pevski zbor Društva upokojencev Jesenice, folklorna skupina Društva upokojencev Javornik-Koroška Bela in recitatorji osnovne šole 16. december Mojstrana.

Zbrani člani društva upokojencev krajanin in gostje pa so si zatem ogledali nove prostore, kjer bodo sedaj upokojenci resnično lahko koristno in prijetno preživljali jesen svojega življenja.

J. R.

TEKMOVANJE IZ KEMIJE

Dodatni pouk kemije poteka v celodnevni osnovni šoli Tone Čufar že drugo leto in upamo si trditi, da kar uspešno. Tudi letos smo se odzvali na razpis Fakultete za naravoslovje in tehnologijo za tekmovanja iz kemije v okviru gibanja »znanost mladini«.

Šolsko (izbirno) tekmovanje iz kemije smo organizirali v četrtek, 5. maja, med prvo učno uro, ki je bila vse leto namenjena dodatnemu pouku. V poznavanju osnov kemije se je pomerilo 25 učencev iz 7. razreda in 27 učencev iz 8. razreda. Po dogovoru so se udeležili tega tekmovanja vsi učenci, ki so obiskovali dodatni pouk kemije in učenci, ki so dobili ob polletju odlično oceno iz kemije.

Občinsko tekmovanje iz kemije je potekalo v torek, 10. maja, na osnovni šoli Prežihov Voranc. Učenci so reševali pisne testne naloge od 15. do 16. ure. Na občinsko tekmovanje se je glede na dosežene rezultate uvrstilo 15 učencev iz 7. razreda in 15 učencev iz 8. razreda. Dosegli so kar lepe uspehe.

V konkurenci sedmih razredov je bila Jasna Alibašič prva in Alma Ključanin druga.

V konkurenci osemih razredov pa je zasedla Simona Breljih drugo mesto. Prvo mesto si je priborila tudi letos Alenka Mertelj iz osnovne šole Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora.

Regionalno tekmovanje je potekalo v Kranju v osnovni šoli »Bratstvo in enotnost« Planina, v soboto, 21. maja. COŠ Tone Čufar je zastopalo pet učencev iz sedmega razreda, in sicer: Jasna Alibašič, Alma Ključanin, Karla Bertalančič, Suzana Podgoršek, Karin Klinar in štirje učenci iz osmega razreda: Simona Breljih, Izidor Ručigaj, Uroš Podlogar in Alenka Skube.

Regionalna tekmovanja potekajo

v desetih slovenskih regijah, celjski, dolenski, goriški, goriški, ljubljanski, mariborski, notranjski, obalno-kraški, pomurski in zasavski regiji. Letos je sodelovalo na tem tekmovanju 497 učencev iz sedmih razredov in 520 učencev iz osemih razredov.

Na republiško tekmovanje iz znanja kemije sta se iz jeseniške občine uvrstili Karla Bertalančič iz COŠ Tone Čufar in Alenka Mertelj iz osnovne šole Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora.

Republiško tekmovanje iz znanja kemije je bilo v petek, 27. maja, v prostorih VTOZD Kemijsko izobraževanje in informatika v Ljubljani.

Republiško srečanje za najboljšo kemiko iz vsake regije je obsegalo dva tipa tekmovanj:

A. Tekmovanje v poznavanju osnov kemije, kar učenci dokazujejo z reševanjem pisnih testnih nalog (kot na predhodnih tekmovanjih). Našo šolo je zastopala Karla Bertalančič iz sedmega razreda.

B. Tekmovanje z eksperimentalno nalogo, ki vključuje osnove (A) ter poleg tega še prikaz dela na nalogi, v kateri učenci skušajo reševati določen problem z eksperimentalnim delom v kemiji.

Raziskovalno nalogo s temo: »Pobakritev železnih žebličkov z raztopino modre galice in galvanotehniške« sta izvedli učenci 7. b, Jasna Alibašič in Karin Klinar, in dosegli tretje mesto.

Učenci sta tekmovali najprej z ostalimi v reševanju testov, zatem pa še posebej zagovarjali eksperimentalno delo. Komisiji in poslušalcem sta s pomočjo posterja in eksperimentov predstavili svoje delo.

Pri tem delu tekmovanja se upoštevajo točke, ki jih mladi raziskovalci dosežejo pri testih, dodatno pa se oceni pomembnost problema (raziskovalne naloge) in njegova originalnost, pisni izdelek, eksperimentalni prikaz ter zagovor dela.

Republiškega tekmovanja se je udeležilo 40 učencev iz sedmih razredov in 62 učencev iz osemih razredov. Učenci so letos pokazali izredno znanje v poznavanju osnov kemije, saj je več kot 50 % učencev reševalo teste 85 %. Raziskovalni nalog je bilo v okviru cele Slovenije samo šest, vendar je imela komisija težko delo, ker so bile zelo kvalitetne. Konkurenca je bila letos zelo huda.

Ob zaključku iskreno čestitam vsem našim učencem, ki so dosegli uspehe na kemijskih tekmovanjih, predvsem Karli Bertalančič za uvrstitev na republiško tekmovanje in še posebno Jasni Alibašič in Karin Klinar za doseženo tretje mesto na republiškem tekmovanju z raziskovalno nalogo; prav tako čestitam Alenki Mertelj iz osnovne šole Jeseniško-bohinjski odred Kranjska gora za doseženo tretje mesto v konkurenci testov.

Vsem učencem, ki so prizadevno tekmovali, se zahvaljujem za sodelovanje. Še vedno velja, da je važno sodelovati!

Marta Čelešnik
COŠ Tone Čufar Jesenice

RAZISKOVALNA NALOGA IZ KEMIJE

Raziskovalna naloga, ki sva jo opravili, je imela dva dela: v prvem delu sva delali pobakritev železnih žebličkov z raztopino modre galice pod različnimi pogoji, v drugem delu pa sva se ukvarjali z galvanotehniko.

1. Pri pobakritvi železnih žebličkov z raztopino modre galice sva spreminjali koncentracijo raztopine, čas postopka in maso žeblička.

Najprej sva v deset epruvet nalili raztopino modre galice različnih koncentracij: od 5 % do 50 %. V vsako epruveto sva dali žebliček z enako maso. Žebličke sva pustili v raztopini določen čas, nakar sva jih stehali. Iz razlike v masi sva izračunali količino izločenega bakra. Najbolj se je pobakril žebliček v 45 % raztopini, zato sva poskuse nadaljevali s to koncentracijo raztopine.

Tokrat sva spreminjali čas od 12 do 120 ur. Metoda dela je enaka. Vsakih 12 ur sva vzeli žebliček iz raztopine in ga stehali. Tokrat se je največ bakra nabralo na žebličku, ki je bil v raztopini modre galice 108 ur, to je 4,5 dni.

Nato sva nadaljevali eksperimen-

te s 45 % raztopino modre galice in pustili žebličke v raztopini 108 ur. Uporabili sva žebličke različne mase. Postopek je bil enak.

2. V drugem delu raziskovalne naloge sva dokazali, da železo zaščiti pred korozijo z galvanskimi prevlekami, ki jih elektrolitično nanesemo na predmet. Železni žebelj sva vezali kot katodo, anoda je bila iz grafitu. Uporabili sva različne raztopine in dobili različne kovinske prevleke.

Bakrenje sva izvedli z raztopino modre galice in bakrovega klorida, pocinkanje z raztopino bele galice, kositrjenje z raztopino kositrvega klorida in kadmiranje z raztopino kadmijevega nitrata.

Ugotovili sva, da je količina izločene kovine iz raztopine večja ob večji koncentraciji raztopine, večji površini predmeta in če poteka poskus daljši čas. Kovina se lepše in bolj trdno oprime podlage, če jo nanašamo elektrolitično.

Rezultate sva podali v obliki tabel, grafikonov in enačb ter opisno.

Jasna Alibašič
in Karin Klinar

VELIKA IN KVALITETNA KULTURNA PRIREDITEV

V petek, 15. julija, so v razstavnem salonu DOLIK na Jesenicah s krajšim koncertom pianistke Maje Komel in ob presenetljivo dobri udeležbi odprli razstavo slik akademskega slikarja FERDA MAYERJA iz Kamnika. Odvrti so poleg avtorja in domačih predstavnikov prisostvovali tudi znani slovenski družbenopolitični delavec dr. Avguštin Lah, ki je tudi sam likovni ustvarjalec in velik prijatelj ljubiteljske likovne ustvarjalnosti.

Razstavljena platna, oziroma olja, monotipije, akvareli in pasteli dokazujejo, da tudi tokrat razstavlja umetnik z veliko izpovedno močjo, s katero impresivno deluje na gledalca. Njegova likovna govorica oziroma likovna sporočila niso sama sebi namen, kot to srečujemo pri mnogih slikarjih, temveč z njo hoče zavestno delovati na gledalca, na družbo.

Čeprav se je slikar na akademiji za likovno umetnost usposabljal pri velikih mojstrih, kot so prof. F. Mihelič, prof. Božidar Jakac, prof. A. G. Kos in se izpopolnjeval v tujni, hodi po lastno načrtani poti, osamosvojen tujih vplivov, z lastno likovno govorico kot razmišljajoč in angažiran umetnik s popolnim obvladovanjem slikarskih sredstev.

Prav gotovo o razstavi slik akademskega slikarja Ferda Mayerja lahko govorimo kot o veliki kulturni prireditvi na železarskih Jesenicah, ki zasluži vso pozornost in spoštovanje. Žal pa tako ne gleda večina osrednjih sredstev javnega obveščanja, ki skoraj teden dni pred otvoritvijo razstav na Jesenicah dobijo ustrezna obvestila, pa se na to ne odzivajo, razen redkih izjem, čeprav gre v mnogih primerih za velika likovna imena, oziroma prireditve.

Nekdo je opravičeno dejal, da je za ljubljansko televizijo, pa tudi nekatera druga osrednja glasila, »domet« v gorenjski smeri le do Šentvid, naprej pa njihove kamere in peresa ne segajo. To ne velja samo za kulturo, temveč tudi za ostala področja družbenega življenja in dela. Pa vendar ostanimo pri kulturi. Na Jesenicah smo v začetku junija odprli izredno lepo urejen razstvalni salon DOLIK, ki ni pomemben le za Jesenice, temveč tudi za širši prostor in nenazadnje tudi glede na obsejno lego Jesenic, pa vendarle o tem ni bilo v osrednjih slovenskih medijih ničesar. Niti, da bi enkrat samkrat ob uglednih likovnih prireditvah na Jesenicah v nedeljski TV oddaji »ne prezrite« omenili likovna dogajanja na Jesenicah. Pa to ne velja samo za likovne prireditve, temveč tudi za druge pomembnejše in kvalitetnejše kulturne dogodke na našem, ne samo jeseniškem, temveč širšem gorenjskem območju.

Prav bi bilo, da bi o tem enkrat spregovoril tudi svet za informiranje pri občinski konferenci SZDL in ugotovitev o tem poslal skupščini RTV Ljubljana in drugim pristojnim za obveščanje v slovenskem prostoru.

JEZIK NAŠ VSAKDANJI

34

4. junij. Dan, ki ga je človeštvo namenilo varstvu okolja. Mar naj bi svoje okolje varovali samo en dan v letu? Vse druge dneve pa smemo mirno zazidavati rodovitne njive, zelene travnike, podirati gozdove, da bi se tam naselili z zoprim betonom? Je to mar skrb za okolje, če ti že ob petih zjutraj zagrmijo helikopter tik na hišo? Kakšna prekleta budnica, čeprav je prvi maj že davno mimo!

Ob enajstih ponoči dirjajo po asfaltiranih vaških poteh ponoreli najstniški motociklisti. Komaj se jim umikam. Stiskam se k stenam hiš in trepetam v strahu, kdaj me bo kak nori mulec podrl ter poslal na oni svet. Zadnjič je manjkalo samo pet centimetrov, pa bi se znašel v Matildinem objemu. Smrkavec je brez luči pridivjal na motorju mimo Štularja okrog stare Skumavčeve hiše. Ko bi me takrat videli, kako naglo sem na smrt prestrašen stisnil svojo rit ob steno...

Je to mar skrb za okolje, če nekaj vplivnih delegatov sklene, da še nekaj časa ne bomo imeli mrliške vežice na dovškem pokopališču? Zaradi tega bodo morali mene ali kogarkoli, ki bi pri nas umrl, spraviti iz hiše skozi okno...

Mar je to skrb za okolje, če na novem dovškem pokopališču mrličem namenjamo lep kanček rodne njive?

Varstvo okolja?

Saj to ni samo skrb za preorano in zasejano zemljo, za hleve, v katerih tožeče muka na smrt obsojena govda, za jarce, ki jih v rožniku zaženemo v planine. Ljubezen do kaktusov, geranij in potonk, ki jih skozi vse leto razkazujemo po vrtovih in na balkonih naših stanovanj?

Varstvo okolja?

Sem spada tudi naš vsakdanji jezik. V njem se sporazumevamo, z njim živimo, rastemo in pademo, umremo.

Se vam ne zdi, da bi morali tako kot naravo, v kateri nam je usojeno živeti, varovati tudi svoj vsakdanji jezik? Ga braniti, ohraniti lepega, dobrega, polnega, sočnega? Takšnega, kakor so nam ga zapustili Prešeren, Levstik, Gregorčič, Cankar, Murn, Kette, Bevk, Menart, Zlobec, Pavček?

Pa vendar gorenjci še vedno nosimo
po štenjah kolm v kolmkište,
nakladamo kolm v šporhete,
otrokoma zavezujemo okrog vratu športihle,
štrikamo štumfe,
klofamo tepihe,
obešamo firenke na okna,
dim se nam kadi skozi rore v rajfenke,
peglamo gvanite,
biksamo leder,
šlajdramo strd,
šivamo lajbkise,
otroci se jungajo na jungaricah,
tišlarji oblaajo dile,
v kastrolah kuhamo župo,
stari počivajo v cimrih.

Res je: mlajši slovenski rod govori že malo drugače. Madi Sloven-

ci in Slovenke že znajo
prinašati po stopnicah premog v zaboje,
nakladati premog v štedilnike,
zavezovati otrokom okrog vratu slinčke,
likati obleke,
drgniti usnje,
mizariti z deskami,
obešati zavese na okna,
počivati v sobah...
plesti nogavice,
stupati preproge in puščajo,
da se jim dim kadi iz štedilnikov skozi cevi v dimnike...

Najbrž pa bo moralo zrasti še nekaj zdravih gorenjskih rodov, sicer bi nas čez nekaj desetletij kako novi nóri Göbels Gorenjce spet lahko predstavil svetu kot potujočene Germane. Naša generacija še kar naprej kuje kleštre, meče cukerv čaj, kupuje pri mesarjih kremenatelce, se ob šnapusu uničuje, ravna v skladovnice remelce in dile ter hodi po štenjah v cimre.

In naši vnučki ter vnučkinje se še kar naprej iz dneva v dan jungajo na jungaricah...

Čudno se zazdi človeku, da je ostalo slovensko vse, kar je zelene: ajda, bezeg, čebula, česen, deblo, pšenica, rž, otava, trava, pša, korenje, solata pa vse tja do hrške, jabolane in češplje.

(Ko sem rajnkemu Čopovemu Jožu ob rojstvu njegove Mojce zjutraj navsezgodaj po tovarniškem telefonu voščil vse najboljše, mi je zarenčal v slušalko:

»Madona, zdaj imam pa teh voščil dovolj! Najprej Stane, za njim Korenini, potlej Gandi, Maks, navrh pa še ti? Zamerjaj: Posadil sem korén, zrasla je pa češplja! Pa brez zamere in bogoljan, ker smo prijatelji!«)

Če bomo začeli malo bolj skrbeti za čistost jezika, potem bodo gvaniti, kolm, rajfenki, rori, štenge in štumfi prej ali slej izginili iz naše ga besedišča.

Zato pa se moramo bati jezika, v kakršnem pišejo naši časnikarji. V zadnji številki Teleksa (2. junija 1983, stran 25) sem prebral tale odstavke:

Čeprav sem v svojih esejih in literarnih kritikah pogosto odločno in polemično kritiziral meščansko koncepcijo umetniškega avtonomizma in si zato nakopal na desetine sovražnikov med našimi literati, razumljivo je tudi, da bom na tej kritični poziciji v svojih filozofskih esejih vztrajal še naprej, sem ob referatu Dimitrija Rupla, utemeljenem na že stokrat slišani in prežvečeni varianti razumevanja ontološkega položaja (Pirjevčevi) umetniške kvazirealnosti nekam miren. Tudi Rupel je proti depresiji nad pesniki in v kontekstu tega srečanja in dogajanja je pomembno le to.

Sde razumeli, kaj je ta filozofski kvazirealni esejist hotel povedati?

Če ste, potem ponižno priznavam svojo poniglavost. Trikrat sem prebral odstavek, dokler se nisem zavedel, da sem ob tem Strehovcu navaden butec.

Naj bo že človek zaradi mene kritik. (Vse, kar se začne s kri... diši po kriminalu. Tako nekako je napisal Stritar.) Toda tudi kritiki naj se nauče tako po slovensko pisati, da bi njihove vzvišene misli povprečni šolan Slovenec mogel razumeti. Jih dojeti brez uporabe Verbinčevega Slovarja tujk.

Se najraje berem Marka Hudnika. Njegove sporočila o besednih umetninah so tako jasno in lepo napisana, da grem počem, ko jih preberem, knjigo kupit... Po svoje mu to zamerim: spravlja me še ob tisti drobiž, kar mi ga ostane od revne pokojnine...

Varstvo okolja?

Se zgodi, da slišim sempatja govoranca ljudi, ki sem jim leta in leta vtepal v glavo, kako je treba lepo, zdravo, dobro slovensko govoriti. Zdaj so se povzpeli med individualne poslovodne organe, sekretarje, predsednike konferenc.

Ko jih poslušam, me je vedno rahlo sram, da sem jih kdaj učil. Ko so sedeli v šolskih klopih pred menoj, je vse kazalo, da bodo iz njih zrasli bistri fantje, dobri Slovenci, pametni ljudje, pridni in poštenj. Fantje, ki bodo znali sočno, zvono, po domače slovensko govoriti. Tako lepo, kot so mi v šoli deklamirali Prešerna ali brali Cankarja.

Ko jih poslušam, zmeraj manj verjamem v svoje delo. Materinega jezika, ki sem ga jih učil, ne znajo ljubiti in ga varovati.

Zakaj sem potem garal vse dneve in noči?

Varstvo okolja?

Ali bi ne bilo prelepo, ko bi po domovih in stanovanjih očistili naš vsakdanji jezik?

Kako srečen bi bil, ko bi se moji nekdanji učenci, ki so se usedli na stolčke, naučili spet tako lepo slovensko govoriti, kakor so znali pred tridesetimi, dvajsetimi leti!

Janez Svobljak

V SPOMIN LIDIJI HUMAR-TURNŠEK

Ljubitelji zabavne glasbe je pretresla vest, da je v prometni nesreči preminila Lidija Humar-Turnšek, doma iz Lesc, sicer pa rojena Jeseničanka. Zaposlena je bila pri Inex Adria Avtopromet na Brniku, predvsem pa znana kot dolgoletna pevka pri najstarejšem jeseniškem ansamblu Caravelle.

Letos februarja je minilo že deset let, odkar so člani ansambla povabili Lidijo k sodelovanju. Bila je priljubljena pevka, na številnih koncertih, plesnih in drugih prireditvah je odmeval njen glas. Njen nastop je bil dovršen, peva je z veliko vnemo in prizadevnostjo, vsak nastop je vzela resno in odgovorno. Za seboj je imela dolgoletno uspešno pevsko kariero.

Eden njenih prvih uspehov je bila zmaga na prireditvi »prvi glas Gorenjske« na Jesenicah. Veselje do petja je bilo del njenega vsakdanjega življenja in mu je namenila vsak prosti trenutek. Več let je bila tudi članica Združenja slovenskih glasbenikov.

Za Lidijo ostaja praznina v krogu njenih domačih, med člani ansambla Caravelle in med številnimi prijatelji in znanci, med katerimi je bila priljubljena in cenjena. Utihi je njen glas, spomin nanjo pa bo živel s pesmimi, ki jih je prepevala.

VEČ DELOVNE IN TEHNIČNE VZGOJE V OSNOVNE ŠOLE

Letni delovni načrt osnovne šole je zasnovan na obveznem predmetniku in na smernicah za delo osnovnih šol, v katerih je posebej poudarjeno, da se v program dela vključuje tudi neposredno družbeno okolje. Šole razvijajo družbeno potrebno delo in usmerjajo učence v proizvodno-tehnične dejavnosti tako pri poklicnih odločitvah kot pri načrtovanju prostora dejavnosti.

Poklicne odločitve učencev, ki vključujejo obvezno šolanje, se počasi približuje razmerju 30:70 % v korist proizvodnih poklicev, pri razvoju prostora dejavnosti pa bo na vseh šolah potrebno še veliko storiti, da bomo resnično lahko razvijali vse sposobnosti in nagnjenja učencev v skladu z družbenimi potrebami in še več učencev pritegnili k dejavnostim, za katere so izražene potrebe gospodarstva.

Ob II. srečanju pionirjev zadrugiškov Slovenije, ki je bilo 2. in 3. junija letos v osnovni šoli Gorenjskega odreda v Žirovnici, smo lahko ugotovili, da precej dejavnosti s področja družbeno koristnega dela organizirajo tudi osnovne šole v naši občini, vendar je organizacija premalo načrtna, predvsem pa zajema premalo učencev. V tem prispevku nameravam prikazati sedanje stanje in ob tem nakazati poti in možnosti za razvoj proizvodno-tehničnih interesnih dejavnosti in družbeno koristnega dela. Opažamo namreč, da se te dejavnosti razvijajo počasi predvsem zato, ker še nismo uspeli izkoristiti vseh možnosti okolja. Te možnosti bomo lahko bolje izkoristili takrat, ko bomo uspeli prepričati in pritegniti vse tiste ljudi v to, kar kot starši dobro vedo, namreč da se že zelo zgodaj oblikujejo nagnjenja in delovne navade, ki so pogoj za uspešno poklicno delo in za aktivno preživljanje prostega časa, da pa učitelji in šola sama s svojimi kadri in sredstvi tega ne more razvijati.

Poleg pouka je že sedaj na šolah veliko delovno naravnanih dejavnosti. Prek šolskega leta je organiziranih nekaj delovnih akcij, na primer: — Vsi učenci urejajo neposredno okolico šole, dvakrat letno pa ob očistevalnih akcijah tudi svojo krajevno skupnost. — Pri zbiranju odpadnega papirja sta osnovni šoli Tone Čufar in Prežihov Voranc na vrhu slovenske lestvice, pa tudi ostale šole zberejo pomembne količine papirja. Prislužen denar namenjajo za razne dejavnosti in solidarnostne akcije, deloma pa ga dobijo učenci sami. — Jeseni zbirajo učenci kostanj in želod, ki ga odkupujejo lovci. — Zbiranje steklovine še ni stalna akcija, kadar pa je organizirana, učenci prizadevno sodelujejo. — V okviru Rdečega križa učenci zbirajo rabljena oblačila in industrijske krpe. — Pri oskrbovanju in okrasitvi spomenikov in obeležij NOB je prisotna tako delovna kot domovinska vzgoja. Nad temi akcijami bedi Zveza združenj borcev NOV.

Občasno so organizirane razne uslužnostne dejavnosti, raznašanje obvestil in pobiranje članarin, izdelovanje vizitk in spominkov, vzdrževanje učbenikov, knjig, šolskega inventarja. Ob srečanju pionirjev zadrugiškov Slovenije ob dnevu šole si v osnovni šoli Gorenjski odred Žirovnica imel občutek, da delajo prav vsi učenci, enako ob delovni akciji ob zaključku šolskega leta v osnovni šoli Prežihov Voranc, kateri so se odzvali tudi starši. Izredno uspešno je bilo v letošnjem šolskem letu tudi urejanje okolice šole in vrtca v Mojstrani, kjer so delali šolarji s svojimi pedagogi in krajani.

Razstave ob koncu šolskega leta kažejo tudi na veliko množico raznovrstnih ročnih del. Drobni prstki znajo plesti, kvačkati, šivati, pretikati in vzlati prave umetnine in predmete za praktično uporabo in za okras. Najdalj je pri tej vrsti vzgoje prišla osnovna šola Gorenjskega odreda Žirovnica, kjer ne gre samo za izdelke posameznikov, ampak tudi za pomembno obliko vzgoje in izdelovanja skupinskih tapiserij. V sedem tapiserij, velikosti 85 cm x 140 cm in 120 cm x 140 cm, je vtkanih okrog 2500 ur dela učencev in so deležne največje pozornosti in občudovanja.

Te dejavnosti vodijo predvsem pedagoški delavci, na dveh šolah pa se zelo uspešno vključujejo društva iz okolja, in sicer v osnovni šoli Tone Čufar sekcija za družbeno aktivnost žensk, v osnovni šoli Karavanških kurirjev NOV pa upokojenke. Kot široko zastavljeno dejavnost je treba posebej poudariti v zadnjem šolskem letu razvijajoče se kmetijstvo v osnovni šoli Gorenjskega odreda Žirovnica. Zemljo je šola odstopila kmetijska zadruga, ki so ji šolarji pomagali pri pobiranju kame-

nja, k strojni obdelavi so pritegnili krajane — kmete, šola sama pa navaja učence tudi na rokovanje z malo kmetijsko mehanizacijo. V prihodnjem šolskem letu bo organiziran fakultativni pouk kmetijstva, ki ga bo vodil agronom. Pričeli so tudi s čebelarjenjem.

Proizvodno pa so naravnane predvsem tiste dejavnosti, nad katerimi so prevzeli skrb delovne organizacije iz neposrednega okolja, ki skrbijo za mentorje, material in orodje za delo. V pravkar minulem šolskem letu je bil opazen razvoj naslednjih dejavnosti:

Kovinarski krožki pod pokroviteljstvom Železarne so letos delovali na treh šolah: v osnovni šoli Karavanških kurirjev NOV je kovinarsko-konstrukcijski krožek izdelal risalno desko s kovinskim podstavkom, s katerim se spreminja naklon. Izdelek je bil predstavljen na razstavi DIATI ob tekmovalju kovinarjev. Izdelovali pa so tudi smetišnice, ob katerih so se učili kovičiti, piliti, kiriti ipd., kakor je predvideval program.

V osnovni šoli Tone Čufar so učenci v povezavi s Kovinom Jesenice sestavljali verige. Kovinarski krožek je deloval tudi v osnovni šoli 16. decembra Mojstrana.

V prihodnjem šolskem letu si bomo posebej prizadevali, da bi kovinarski krožki zaživeli na vseh šolah.

V osnovni šoli 16. decembra Mojstrana je uspešno delal lesarski krožek, ki se je na II. srečanju pionirjev zadrugiškov Slovenije predstavil s izdelavo lične pručice in gospodinjске deščice. Pokrovitelj krožka, LIP Bled — TOZD Mojstrana, skrbi za material in za mentorja.

Modelarstvo je bilo pred leti zelo razvito, vendar v zadnjem času bolj životari, ker je material zelo drag, ali pa ga sploh ni. Z nekaj modeli avtomobilov se lahko postavi osnovna šola Prežihov Voranc, sicer pa jih na šolskih razstavah skoraj ni videti.

Pač pa na vseh šolah v okviru tehničnih dejavnosti delujejo foto krožki. Širšemu okolju se je največkrat predstavil foto krožek osnovne šole Karavanških kurirjev NOV, ki si z objavami slik in z nagradami v veliki meri sam zagotavlja sredstva za delo.

Zelo uspešen na tej šoli je tekstilno tehnološki krožek pod pokroviteljstvom Gorenjskih oblačil. Izdelki so bili predstavljeni šolarjem in med delavkami delovne organizacije in so poželi splošno občudovanje, ker so lični in uporabni (krilca, brezrokavniki, prtički, rokavice).

V elektrotehničnem krožku pa so naredili ojačevalce in merilne naprave. Bodoče elektricarje vodi mentor iz obrata Iskre na Blejski Dobravi, ki je pokrovitelj krožka.

Osnovni namen tehničnih interesnih dejavnosti je, da učenci podrobneje kot pri pouku spoznajo različne materiale in se naučijo, kako jih je možno oblikovati in iz njih izdelovati uporabne predmete, ali kot drugače temu pravimo — politehnična vzgoja. V kolikor pa se najde možnost za povezavo z delovnimi organizacijami in za izdelavo takih predmetov, ki so zanimivi tudi za trg, se lahko dejavnost razširi v pravo proizvodnjo, ki prinaša zaslužek šoli in posameznikom.

Tak način dela teče že nekaj let v osnovni šoli Gorenjskega odreda Žirovnica, kjer je razvito proizvodno delo v povezavi z obrtnikom (sestavljjanje Rubikovih kock, kač, izdelovanje značk) in v povezavi z obratom Iskre iz Otoče.

Posebno vprašanje je nagrajevanje učencev. Za posameznika morajo biti vidni ekonomski rezultati dela, vendar to v osnovni šoli ne sme biti velik cilj. Po drugi strani pa šola ne sme postati poceni servis za razne storitve, zato je težko najti pravo mero med tem, koliko naj dobi posameznik koliko pa naj s svojim delom prispeva k skupnosti, ki mu nudi možnosti za razvoj njegovih sposobnosti in za zadovoljevanje njegovih potreb. Serijsko delo zahteva predvsem določeno mero vztrajnosti, ne pa posebno ustvarjalnost. Mislim, da moramo glede na naše družbeno-moralne norme vzgajati mladi rodotalce, da ne bo dela občutil kot nujnega zla in bremena, ampak bo v delu našel predvsem zadovoljstvo, ker bo lahko potrjeval svoje ustvarjalne sposobnosti.

SAMOUPRAVNA ORGANIZIRANOST DRUŽBENO KORISTNEGA DELA

Po podobnem sistemu kot delavci v organizacijah združenega dela so organizirani tudi učenci v osnovnih šolah. Šolska skupnost učencev združuje družbenopolitične organizacije (zveza pionirjev, zveza socialistične mladine, klub OZN), zbor razrednih skupnosti in zbor interesnih dejavnosti.

V okviru interesnih dejavnosti delujejo kulturno-umetniške dejavnosti (pevske zbor, novinarski, dramski, recitatorski, pravljčni, plesni, folklorni, likovni in podobni krožki), proizvodno tehnične in druge dejavnosti na osnovi pravil in pravilnikov, ki jih velikokrat dopolnjujejo. Kulturno-umetniške dejavnosti se navzven predstavljajo v okviru šolskih kulturnih društev, v občini pa se združujejo v Zvezo kulturnih organizacij.

Proizvodno-tehnične dejavnosti pa bomo v prihodnjem šolskem letu organizirali kot klube mladih tehnikov, v okviru katerih bodo delovale tudi pionirske zadruge, kjer so razvite proizvodne dejavnosti.

Taka ureditev se na prvi pogled zdi formalistična, pomembna in potrebna pa postane predvsem takrat, kadar se posamezne dejavnosti povezujejo s širšim družbenim okoljem in na osnovi samoupravnega sprejetih pravil ugotavljamo uspešnost in učinkovitost ter možnosti za poglobljanje delovanja.

Tako se, na primer, program kluba mladih tehnikov vključuje v občinsko Zvezo organizacij za tehnično kulturo. ZOTK Jesenice ima namreč v svojem programu tudi delo z mladimi — skrb za program, za mentorje in material, torej je to tisto okolje ki tehničnim dejavnostim osnovnih šol lahko nudi strokovno pomoč.

Neposredna povezava ZOTK Jesenice in osnovnih šol je bila potrjena na sestanku v juniju, ko smo se okvirno dogovorili tudi za skupni program dela za prihodnje šolsko leto.

Dogovor o sodelovanju osnovnih šol z delovnimi organizacijami je bil oblikovan že pred enim letom. Na osnovi usmeritev tega dogovora je

letos uspešno delovalo še nekaj dejavnosti v povezavi z že omenjenimi delovnimi organizacijami (železarna Jesenice, Iskra Blejska Dobrava in Otoče, LIP Bled — TOZD Mojstrana, KO-OP Mojstrana, KOVIN Jesenice, Gorenjska oblačila — TOZD Konfekcija Jesenice).

Možnosti za širjenje tehničnih dejavnosti in razvijanje politehnične vzgoje vidimo pedagoški delavci predvsem v pridobivanju mentorjev, ki najdejo zadovoljstvo v delu z mladimi. Tako vloženo delo se namreč obrestuje dolgoročno, pomeni aktivno poklicno usmerjanje in vzgojo za aktivno in koristno preživljanje prostega časa.

Marija Malenšek

Novi del Koroške Bele (foto I. Kučina)

TUDI TO JE POT DO SOČLOVEKA

V članski knjigi Društva za pomoč duševno prizadetim Jesenice je zadnji član vpisan pod številko 1.776. Je mar res zadnji? Nikakor ne. Je to le ena izmed števil, ki si slede v zaporedju od ena dalje? Ne, za njo se skriva človek, ki HOČE s petdesetimi dinarji članarine pomagati duševno prizadetemu občanu in še več, našel je del poti k humanizaciji odnosov med ljudmi.

Tako izbrana pot mu vsiljuje vprašanje: kako pomagati občanu, ki ga je narava v neki fazi razvoja izrinila iz vsaj življenjske poprečnosti? To pa je pot reševanja problemov v prid duševno prizadetih občancev, kajti sami ne morejo rešiti nakopičenih problemov.

Število novih članov je po občnem zboru hitro naraščalo. Zanimalo me je, iz katerih panog gospodarstva so ti ljudje, ki so se odločili pristopiti v naše društvo:

- kovinsko predelovalna industrija in metalurgija 46,64 %
- delavci v družbenopolitičnih skupnostih, občinski skupščini in v bankah 15,25 %
- prosvetni delavci 13,25 %
- tekstilna in obutvena industrija 9,92 %
- trgovina in gostinstvo 6,40 %
- gospodinjice in upokojenici 4,07 %
- zdravstvo 4,02 %
- ostali 0,45 %

V začetni fazi ustanavljanja Društva za pomoč duševno prizadetim po letu 1968 je bilo mišljeno, da se v društvo vključijo in ga tudi vodijo predvsem starši prizadetih otrok in osebe, ki se poklicno ukvarjajo s problematiko duševne prizadetosti od defektologov dalje. V današnji fazi razvoja društva pa smo veseli, da se vključujejo v društvo ljudje iz različnih organizacij združenega dela. Društvo je tako postalo notranje trdno, pot do vse večjih uspehov mu je odprta. Vse več ljudi sprejema in rešuje naše probleme. Tako smo v združenem delu dosegli popolno podporo v akciji reševanja statusa duševno prizadetih občancev v okviru razprav o zakonu o invalidsko-pokojninskem zavarovanju. Tudi v družbenopolitičnih organizacijah in občinski skupščini so se zavzeli za problematiko duševno prizadetih oseb. Za ilustracijo naj navedem, da je staršev in tistih, ki se poklicno ukvarjajo z duševno zaostlostjo, le slabe 4 % članov društva — ti pa bi sami težje prodrli s problemi na dan.

Glede na število zaposlenih delavcev po delovnih organizacijah pa imamo največ članov iz PLANIKE z Breznice (158), za kar gre zasluga poverjenici tovarišici Potočarjevi. Na drugem mestu so delavci občinske skupščine Jesenice (89), na tretjem pa delavci Železarskega izobraževalnega centra z Jesenic (68). Iz železarne Jesenice se je v društvo vključilo 886 delavcev. Poklicna gasilska in reševalna četa Železarne je vključena do zadnjega gasilca! Še bi lahko naštevala podobne primere, pa naj bodo zaenkrat gasilci za zgled. Ne nekaj je temeljnih organizacij v Železarni, katere nimajo

vključenega še nobenega delavca v naše društvo. Naš član društva je že vsak sedmi železar! Večje število delavcev je vključenih v naše društvo še iz Vzgojno-izobraževalnega zavoda Jesenice (143), Universalna Jesenice (43), zdravstvenega doma in bolnice Jesenice (74). Tudi po manjših delovnih kolektivih se občani vključujejo v društvo. Med njimi so tudi tako kolektivi, kjer so skoraj vsi delavci vključeni v članstvo, npr.: Žito — slaščičarna Jesenice, iz prodajalne živil v Žirovnici, iz kolektiva Ljubljanske banke Jesenice ...

Čimveč občancev bo pripravljeno pomagati duševno prizadetemu občanu, tembolj se bo tej kategoriji občancev kazal boljši danes in ne jutri! Navedem naj samo še nekaj področij, kjer smo člani društva lahko zelo aktivni:

— zgodnje odkrivanje duševno prizadetih oseb in evidence na terenu v obliki svetovanja staršem ipd.;

— v organizaciji predšolske vzgoje — razvojnih oddelkov, varstva in na področju vzgoje in izobraževanja; — vse bolj pereče postaja področje zaposlovanja in skrb za odrasle prizadete osebe, ki niso nikamor vključene in ostajajo iz različnih vzrokov doma;

— pomoč družinam z duševno prizadetim otrokom kot tudi osveščanje in obveščanje o tej problematiki, širšega kroga javnosti, pomoč pri organizaciji prostega časa ipd.;

— pomoč pri finansiranju društva, da bo lahko izvedlo čimbolj bogat program v smislu pomoči prizadetim kot tudi raznih akcij in povezovalnih med društvi ...

Navedla sem le nekaj področij, a prepričana sem, da bodo člani društva znali zase najti tisto področje, kjer bodo lahko pozitivno prispevali svoj delež k reševanju problematike duševne prizadetosti.

Ostala društva invalidov se lahko borijo zase in za svoj prostor pod soncem, duševno prizadetemu občanu pa moramo mi, člani društva, izboriti ta prostor, hkrati pa zahtevati od družbe razumevanje, akcije in nobenega usmiljenja.

M. Perat

MLADINSKI DELOVNI TABOR TREBČE '83

Kam?

Na mladinski delovni tabor TREBČE '83, ki bo imel sedež v brigadirskem domu v BISTRICI OB SOTLI, kjer bo namestitev v objektu s skupnimi ležišči (20-30 ležišč).

Kdaj?

Od 17. julija do 6. avgusta. V mladinskem delovnem taboru te pričakujemo v nedeljo, 17., 24., ali 31. 7. dopoldne, sodelujes pa lahko sedem ali več dni.

Zakaj?

- ker bomo urejali Spominski park Trebče, opravljali dela v zvezi z napeljavo kanalizacije in s tem pomagali v okviru programa manj razvitih;
- ker organizator brezplačno nudi bivalne prostore, hrano, zdravstveno zaščito, strokovno pripravljene delovne programe in programe za prosti čas, športno opremo in spominske nagrade;
- ker boš o delu in življenju v taboru odločal ti, skupaj z ostalimi udeleženci;
- ker ti bo poletje '83 še dolgo ostalo v prijetnem spominu ...

Kdo?

Vsak, ki je zdrav za vsakodnevno šesturno fizično delo. Lahko se prijaviš sam, z družino, s prijatelji, v okviru društva ali mladinske organizacije.

Kako?

Tako, da izpolniš prijavnico, si prebereš obsežnejšo informacijo in se obvežeš, da boš aktivni ustvarjalec dela in življenja na mladinskem delovnem taboru.

PRIJAVE ZA MLADINSKI DELOVNI TABOR TREBČE '83 SPREJEMAJO:

- vse občinske in univerzitetne konferencije ZSMS v Sloveniji,
- vse zveze družbenih organizacij in društev,
- vse turistične poslovalnice TTG.

Zahvale

Ob boleči izgubi nadvse dobrega moža, očeta, starega očeta in strica

FILIPA ŽANA

se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste ga tako številno pospremili na njegovi zadnji poti, podarili cvetje in sočustvovali z nami.

Iskrena hvala za nudenje bolniške pomoči, gasilcem za izkazano priznanje, pevcem za zapete žalostinke in nosilcem praporov.

Posebno se zahvaljujemo obratu Hidravlike Javornik in delovni skupnosti in konstrukciji orodja Veriga Lesce za izrečena sožalja in denarno pomoč.

Se enkrat iskrena hvala vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali.

Zalujoci: žena Marija, hčerka Marica, sin Viko z družinoma ter ostalo sorodstvo.

Ob boleči izgubi žene, mame, stare mame in sestre

MARICE ŠPORN

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so nam v težkih trenutkih stali ob strani, nam izrekli sožalje, darovali cvetje in vence ter jo spremili na njeni zadnji poti.

Posebno se zahvaljujemo osebju internega oddelka Bolnice Jesenice za vso skrb in nego v času bolezni.

Lepa hvala tov. Klinarju za poslovilne besede in pevcem Društva upokojencev Jesenice za zapete žalostinke.

Vsi njeni

Ob boleči izgubi drage žene, matere in stare mame

JUSTINE KODER

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom, znancem in prijateljem za podarjeno cvetje in denarno pomoč, izraze sožalja in številno spremstvo na njeni zadnji poti.

Posebno smo hvaležni družinoma Malavašič in Drakulič ter Francki Dragovan in Tomažu Mencingerju za vsestransko pomoč v najtežjih trenutkih.

Iskrena hvala pevcem za zapete žalostinke.

Vsi njeni

Ob boleči izgubi nadvse dobre mame, tašče, sestre in tete

MARIJE ALBREHT

se zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem, ki ste jo tako številno pospremili na njeni zadnji poti, podarili cvetje in sočustvovali z nami.

Iskrena hvala za dolgotrajno zdravljenje dr. Rojčevi, pevcem za zapete žalostinke, nosilcem prapora, sodelavcem Gradis Jesenice za izrečeno sožalje in cvetje, posebno sosedom za vsestransko pomoč in podarjeno cvetje in vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali.

Zalujoci: hčerka Ivica z možem Ivanom, sestra Ana s sinom Pavlom in ostalo sorodstvo.

Sektorju za ekonomiko in organizacijo se zahvaljujemo za vsa lepa darila, cvetje in tople besede ob odhodu v pokoj. Hvala tudi izvršnemu odboru sindikata za denar. Želiva vsem mnogo zdravja in uspehov pri delu in da bi srečno dočakali najin trenutek.

Liza Beguš in Angelca Pirš

Zahvaljujem se konferenci osnovnih organizacij sindikata Železarne in osnovni organizaciji sindikata TOZD Jeklovlek za denarno pomoč v času moje bolezni.

Anica Kržišnik

Sodelavkam in sodelavcem TOZD Elektrode se iskreno zahvaljujem za zbrano denarno pomoč ob smrti moje mame.

Joži Koder

Sodelavcem mojega pokojnega moža Feliksa Stefanciosa iz žerjavnega oddelka TOZD Remontne delavnice se najlepše zahvaljujem za pozornost in denarno pomoč.

Hvaležna žena Tončka Stefanciosa

Konferenci osnovnih organizacij sindikata Železarne se zahvaljujem za denarno pomoč.

Sabina Kolarič

Društvu upokojencev Javornik-Koroška Bela se najlepše zahvaljujem za prejeto čestitko ob mojem rojstnem dnevu. Obenem jim želim obilo uspehov.

Ana Mesec

Ob prenehanju opravljanja del in nalog tajnika Kluba samoupravljalcev Jesenice se iskreno zahvaljujem izvršnemu odboru kluba, prijateljem in strokovnim sodelavcem sosednjih SIS za cvetje in darila ter pozornost, ki so mi jo ob tem namenili.

Hkrati se zahvaljujem vsem, s katerimi sem v zadnjih šestih letih vzajemno deloval na področju razvoja samoupravnih odnosov in pri aktivnostih Kluba samoupravljalcev. Tudi v prihodnje želim vsem dobre misli in uspešno delovanje za naše skupno dobro.

Viktor Brun

Občinskemu odboru ZZB NOV Jesenice in Društvu upokojencev Javornik-Koroška Bela se prisočno zahvaljujem za čestitko ob mojem rojstnem dnevu.

Jernej Črv

Ob smrti drage mame se sodelavkam in sodelavcem skladišča Bela, elektro skladišča Javornik in skladiščno materialni službi najlepše zahvaljujem za prejeti denar.

Anica Bregant

Ob odhodu v pokoj se zahvaljujem sodelavcem PIV energije za dobre medsebojne odnose in zanimivo darilo.

Rajko Repe

Društvu upokojencev Javornik-Koroška Bela se iskreno zahvaljujem za pozornost, izkazano ob mojem rojstnem dnevu.

Marjeta Svetelj

Izvršnemu odboru osnovne organizacije sindikata TOZD Transport, se zahvaljujem za brezplačno letovanje na morju.

Jože Mežnar

Osnovni organizaciji sindikata TOZD Transport se najlepše zahvaljujem za brezplačno letovanje v Biogradu na morju.

Edo Zupan z otrokoma

Ob odhodu v pokoj se najiskrenejše zahvaljujem vsem sodelavkam in sodelavcem TOZD Transport — promet — vleka za prelepa darila, ki me bodo vedno spominjala na prijateljstvo in prijetno sodelovanje v času moje zaposlitve.

Obenem se zahvaljujem tudi za prijeten poslovilni večer.

Vsem želim še mnogo sreče in uspehov v nadaljnjem življenju.

Hvaležna Regina Koren

DEŽURNI TRGOVINI

V soboto, 23. julija, bosta na Jesenicah od 8. do 19. ure odprti trgovini: ROŽCA — sam. trgovina na Plavžu, Titova 79 in DELIKATESA — KAŠTA 3 na Koroški Beli, V. Svetina 8/a.

DEŽURSTVO V AVTOMEHANIČNIH DELAVNICAH NA JESENICAH

V soboto, 23. julija: ANTON PONGRAČIČ, Kidričeva 6, Jesenice.

DEŽURNA LEKARNA

V mesecu juliju bo za občini Jesenice in Radovljica dežurna lekarna v Radovljici.

ČLANOM DU JESENICE

Društvo upokojencev Jesenice obvešča svoje člane, da bo v soboto, 30. julija, ob 18. uri v domu društva Pod Gozdom 13 proslava v počastitev občinskega praznika — 1. avgusta. Po proslavi bo zabava. Člani društva ste na proslavo vljudno vabljeni.

MEDNARODNI BALNARSKI TURNIR

Balnarski klub Jesenice obvešča vse ljubitelje balinanja, da v počastitev občinskega praznika prireja 21. tradicionalni mednarodni balnarski turnir v nedeljo, 24. julija, s pričetkom ob 8. uri. Na turnirju bo sodelovalo 12 ekip, in sicer devet iz Slovenije in tri iz zamejstva — sosednje Italije.

V tem izredno toplem in sušnem vremenu moramo biti v naravi skrajno pazljivi. Že majhen ogorek lahko povzroči veliko družbeno škodo.

Vsem sodelavcem TOZD Strojne delavnice se iskreno zahvaljujem za lepo darilo ob odhodu v pokoj. Darilo mi bo res v trajen spomin.

Vsem nekdanjim sodelavcem želim še veliko sreče in delovnih uspehov.

Janez Ferjan

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

22. julija, amer. barv. srhljivka ANGEL MAŠČEVANJA, ob 18. in 20. uri, ob 22. uri POGODBA, premiera hongkon. barv. komedije.

23. julija, amer. barv. srhljivka ANGEL MAŠČEVANJA, ob 18. in 20. uri.

24. julija, amer. barv. film JUDI V UNIFORMI, ob 18. in 20. uri.

25. julija, amer. barv. film JUDI V UNIFORMI, ob 18. in 20. uri.

26. julija, barv. amer. fant. western film PLANET PREKLETIH, ob 18. in 20. uri.

27. julija, amer. barv. fant. srhljivka ZVER V CLOVEKU, ob 18. in 20. uri.

28. julija, ZAPRTO!

KINO PLAVŽ

22. julija, ital. barv. erot. zgod. film UJETNICA SAMOSTANSKIH ZIDOV, ob 18. in 20. uri — FILM NI PRIMEREN ZA OTROKE!

26. julija, barv. amer. komedija JUDI V UNIFORMI, ob 18. in 20. uri.

24. julija, amer. barv. pust. film ZAKLAD MORSKEGA PSA, ob 18. in 20. uri.

25. julija, amer. barv. fant. film ZVER V CLOVEKU, ob 18. in 20. uri.

26. julija, amer. barv. fant. film ZVER V CLOVEKU, ob 18. in 20. uri.

27. julija, ZAPRTO!

28. julija, japon. barv. thriller film ŠIFRA 82, ob 18. in 20. uri.

KINO DOVJE

24. julija, amer. barv. srhljivka ANGEL MAŠČEVANJA, ob 20. uri.

28. julija, barv. fant. western film PLANET PREKLETIH, ob 20. uri.

RAZSTAVNI SALON DOLIK JESENICE

V dneh od 16. do 27. julija je odprta razstava slik akademskega slikarja FERDA MAYERJA

Razstava je odprta vsak dan, razen nedelj in praznikov od 10. do 12. in od 17. ure do 19.30.

OTVORITEV OBNOVLJENEGA SPOMINSKEGA OBELEŽJA NA OBRANCI

Občinski odbor ZZB NOV Jesenice vabi svoje člane in ostale občane na svečanost ob otvoritvi obnovljenega spominskega obeležja na Obranci, ki bo v okviru praznovanja občinskega praznika, 31. julija, s pričetkom ob 10. uri.

INTEGRAL — TOZD MEDKRAJEVNI POTNIŠKI PROMET, DELAVNICE, TURIZEM IN ŽIČNICE JESENICE

objavlja naslednja prosta dela in naloge:

1. avtoličar

Pogoji: KV ali PK avtoličar, eno leto delovnih izkušenj, odslužen vojaški rok.

2. vratar — čuvaj

Pogoji: dokončana osemletka, znanje slovenskega jezika.

Izbrani kandidati bodo sklenili delovno razmerje za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Prijave z dokazilom o izpolnjevanju pogojev in kratkim opisom dosežanj zaposlitev pošljite v roku osmih dni po objavi na naslov: INTEGRAL, TOZD Medkrajevni potniški promet, delavnice, turizem in žičnice, Jesenice, Titova 67.

Kandidate bomo o izbiri obvestili v 15 dneh po poteku roka za zbiranje prijav.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 25. ŠTEVILKE

ZELEZARJA: minimalke, elektrarna, motilo, traktor, sabljanje, sloka, FL, Raa, Oulu, aloid, topolmer ost, sev, SO, Antonin, trta, trakt, mar, gola, trg, les, skat, EJ, Velešovo, Kant, tara, tuba, LN, gaj, oder, oris, Nocke, por, Emile, ris, stil, organist, vol, nekrologij, Irene, Rask, Osankarica, Bakar, črta.

UGANKARSKI SLOVARČEK

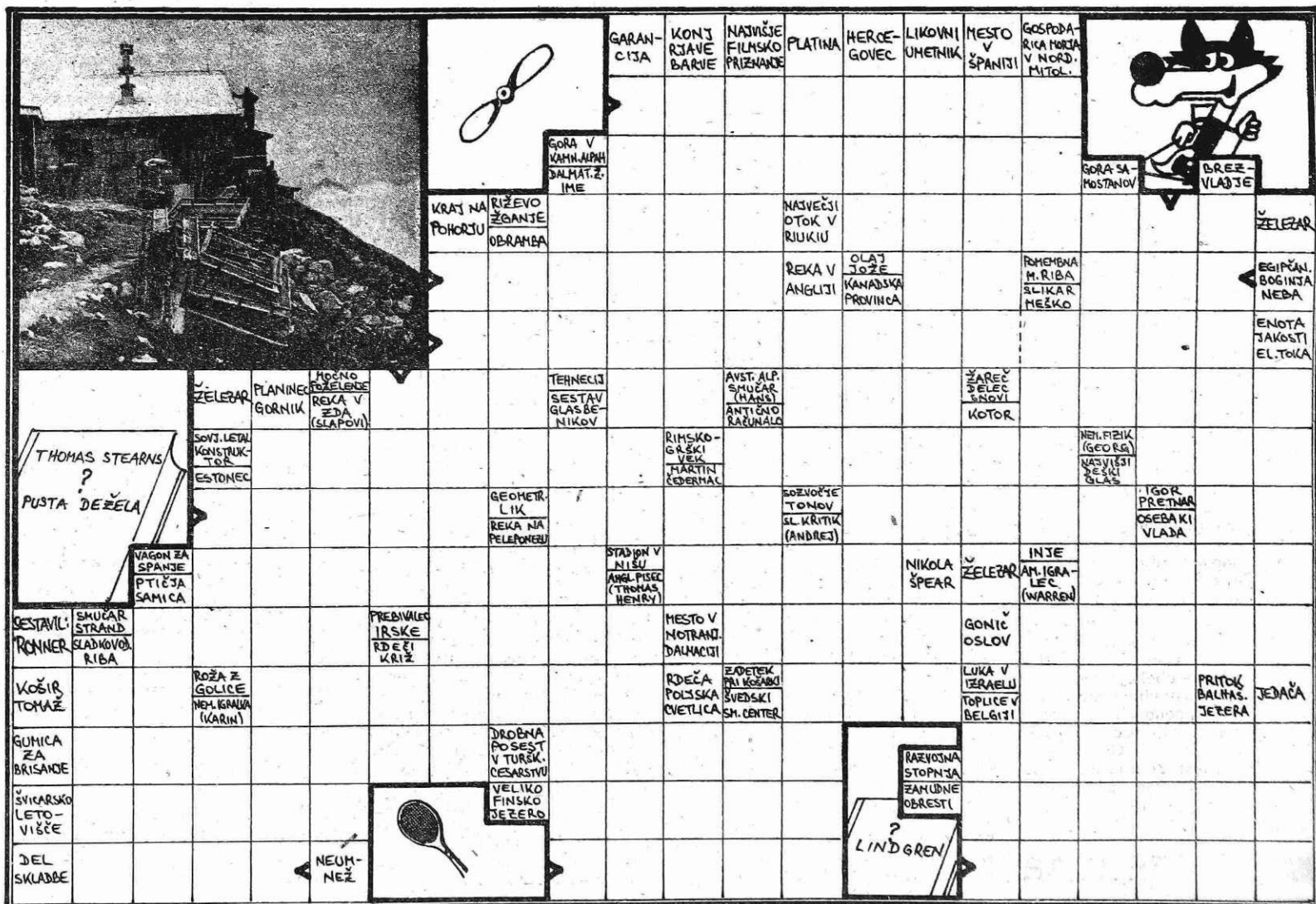
ANTONOV — sovjetski letalski konstruktor (Oleg)

DISKANT — najvišji deški ali ženski glas

ECIJA — mesto v jugozahodni Španiji

PENALE — globa za kršitev neizpolnjenih obveznosti, zamudne obresti

TIMAR — drobna fevdalna posest v turškem cesarstvu

Zadrga šotora se odpre in skozi odprto pokuka Davorinova glava: »Barbara in Beni gresta v Brahmovi!« To deluje name učinkoviteje kot kakršnakoli budilka. Kar odnese me iz spalne vreče in med kobcanjem na plano mi komajda uspe pograbit brisačo in zobno krtačko. Z visro hitrostjo se zapodim proti potoku, a komaj ga dosežem, sem že nazaj.

Damijana in Mateja z začudenjem opazujeta, od kod kar naenkrat taka nadzvočna hitrost. Vse tri se usedemo v travo pred šotor in se bašemo z vsemi mogočimi dobrotami, kajti zjutraj se moraš napokati skoraj do onemoglosti, ker nikdar ne veš, kdaj boš lahko naslednjič jedel.

Spravim se v šotor, med Matejinimi vprašanji, kdaj se bom umila, da bom skuhala juho, pa si čelada, plezalni pas in kladivo že iščejo najbližjo pot iz šotora. Sledim jim še jaz (a po tleh).

Beni je že pripravljen.

Medtem, ko si natikam pas, mu Kocina ponuja »profilka«, ki po vnetem prepričevanju in dokazovanju le romata k ostalim sorodnikom za pas. Za vsak primer...

No, končno sem tudi jaz pripravljen. Za popotnico dobiva še čokolado in... »Zdravo!«

V zadnjem trenutku se spomniva, da sva pozabila lestvico. Ko je končno tudi ona na mestu, poskočiva čez potok in se podava po poti navzdol. No, malce čudna naveza sva — dva šestnajstletnika, pa kaj potem. Bova že kako prilezla čez.

Se en preskok čez potok, nato pa pot zavije navzgor pod steno Anič Kuka. Nekam tesno mi postaja. Že ves čas, odkar smo v Paklenici, iz šotora opazujem to steno, v kateri bom tokrat plezala prvič.

Pod vstopom pregledava še opremo, si natakneva čeladi in se naveževa. Nato varujem poleg drevesa. Teh je pa v Paklenici povsod dovolj.

»Se pet metrov!«

Čez nekaj časa se vrv umiri, nato pa se začne v sunkih pomikati navzgor.

»Pridi!«

»Grem!«

Ob prvem stiku s skalo me strah v trenutku mine. Skala je groba, a trdna.

Nedaleč od Brahmove je Forma-va. No, in v njej imava zasede.

Vrstijo se raztežaji lepega in prijetnega plezanja.

Vedno bolj vroče je. Pogled na tabor pa je enkrat.

Tik pod varovalščem primem za majav kamen. Hitro ga izpustim in se primem druge. Pozneje po nerodnosti stopim ravno nanj. Niti grdo ga ne bi smela pogledati, če bi hotela, da bo ostal tam, kjer je bil. Tako pa se mi zavalil izpod noge.

Posledice so take, da čez delček sekunde že visim na eni roki, Beni pa debelo pogleda in stiska v roki vrv.

Hitro se spravim na varno. Še enkrat pogledava, kam je odletel kamen in upam, da spodaj ni bilo nikogar, ker prav gotovo ne bi prestal kamene kanonade.

Varujem. Veselim se, če mi vrv hitro drsi skozi prste, če pa teče počasi, ugotavljam, kako se bom zbasala čez.

Nekaj metrov pod kamnom, najtežjim delom smeri, se moram odvezati, ker se je vrv začela krotovičiti. Najprej se priprnem z vrvice h klinu, nato se odvezem.

Sosedje nama pošiljajo pozdrave v obliki kamenja, ki žvižga nekaj metrov od najinih glav.

Ogledujem si tabor, medtem pa Beni vztrajno poizkuša pripraviti vrv k poslušnosti.

Vztrajnost se obrestuje in čez nekaj minut se že lahko ponovno navežem.

Vročina postaja vedno hujša, usta vedno bolj suha. Spodaj pa kakor v posmeh teče potok. Vidim ga, slišim ga, a do njega ne morem.

Beni je že pod kamninom. V njem mi vpne lestvico, sam pa se je niti ne dotakne. Malo višje v klin vpne še vrvice. Tudi to bom potrebovala bolj kot on.

Takoj nad kamninom si uredim varovalščice, da bo imel boljši pregled nad mojo telovadbo.

Prečka do kamina je že še, kamin pa je obupno gladek. Stope bi bilo najbolje iskati z mikroskopom. Končno mi le uspe, da se oprimeh lestvice in se potegnem navzgor in tudi stopim vanjo. Stegujem se navzgor, a vrvice ne dosežem. Niti, če stopim v zadnji prečki lestvice, sem prekratka, zato moram stopiti višje. Končno mi le uspe. Vrvica, lestvica in vponka pa so še vedno v klinu pod menoj. Treba bo iti ponje.

Pobrskam med gorotijo, ki mi visi okoli vratu in izvlečem vrvice. Vrčem jo okoli skalnega roglja, se vpnem nanjo in že bingljam v pasu kakor salama v dimniku. Poberem skorajda pozabljeno opremo, nato grem zopet naprej. Z rokama že slonim na nekakšni polčki sredi kamina in ugotavljam, da bom morala shujšati, če bom ponovno hotela iti v to smer. Poizkušam na vse mogoče načine, a gor ne morem zlesti. Noge tlačim na polčki. Kmalu jih imam skoraj v višini glave. Končno ugotovim, da tako ne bo šlo in zato zlezem nazaj. Stop je na desni, na levi je zrak, oprimek pa je na levi. Obeh nenkrat zato ne morem uporabiti. Po dolgotrajnih poizkusih se končno le znajdem kleče na polčki. Končno!

Z Benijem se domeniva, da bova čokolado pojedla raje na vrhu, saj je že sedaj v tekoči obliki in zato svojega agregatnega stanja do takrat se ne bo

spremenila. Nekaj metrov naprej pa zakliče: »Čokolado sem izgubil!« In res jo zagledam, kako pčasi polzi čez travno polčko. Adijo, čokolada. Ampak prav zares te je škoda!

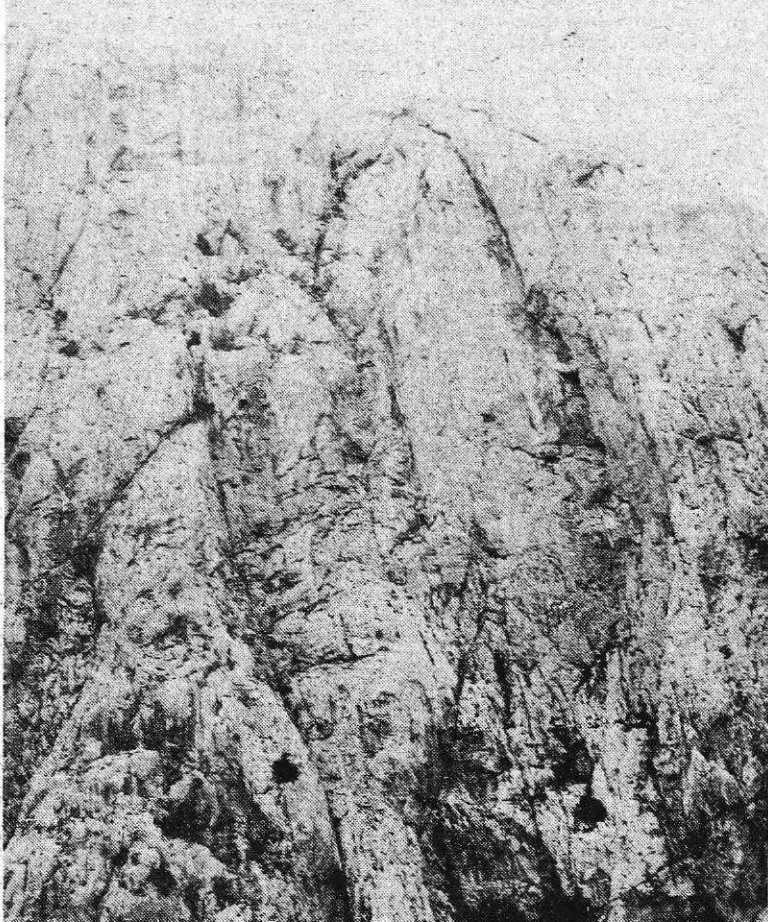
Prejšnji dan sem ugotavljala, zakaj imajo drevesa veje, saj imam roke že prav lepo opraskane. Sedaj pa se vedno bolj sprašujem, zakaj imajo veje le nekatera drevesa. No, tokrat pride drevo kar prav. Beni začne plezati z eno nogo po steni, z drugo pa po drevesu in me tolaži, da sploh ni tako težko, da plošča sploh ni tako gladka kot izgleda, poleg tega pa mi zatrjuje, da se drži za krasen oprimek. Moram mu verjeti, ker mi kaj drugega niti ne preostane. Ko pridem na vrsto, moram tudi sama zaigrati Tarzana, le da to storim še bolj temeljito, saj nekaj časa plezam le pod drevesom. Ko prestopim na steno,

najdem tudi tisti slavni oprimek. No, nimam se kaj pritoževati čezenj. Čez nekaj raztežajev se končno razveževa in khalu sva na poti. Snameva si čeladi, da se nama ne bi skisali možgani. Lasje so vlažni od potu.

Za nekaj trenutkov nama pogled zanesse proti morju. Ko vsaj ne bi bilo tako vroče.

Zatem začneva sestopati. Žejna sva, a vode tukaj ni. Molče sestopava naprej. Skale, varovalne vrvi, trdi oprimeki in stopi. Poleg tega pa vročina, strahna vročina. In žeja... Spodaj pa žubori potok. A vendar ne moreva do njega. Veva, da se še nekaj ur ne bova mogla napiti vode, kajti zopet stopava po poti navzgor, proti vstopu v Akademsko...

K. Barbara

Spominska smer — Brahmovi, plezala 28. aprila 1983 Benjamin Ravnik in Barbara Krajnik, ocena IV — 300 m (Foto Gorazd Maršič)

VSA ODLIČJA LEŠKIM PADALCEM

V nedeljo, 26. junija, so s kratkim letalskim mitingom na letališču v Lescah zaključili 21. padalsko prvenstvo Slovenije za člane, osmo za mladince in tretje prvenstvo Slovenije v skupinskih likovnih skokih. Organizator, Alpski letalski center Lesce, je izpeljal štiridnevno tekmovalno vzorno in v zadovoljstvo vseh, svoj delež pa je prispevalo tudi lepo vreme.

V članski tekmi je sodelovalo 27 tekmovalcev iz AK Ptuj, LC Maribor, AK Murska Sobota in domačina ALC Lesce. Med tekmovalci je bilo kar 14 mladincev, kar je prav gotovo spodbudno, še bolj pa kvaliteten napredek mladih, saj so premagali celo izkušene starejše državne reprezentante.

V vseh disciplinah je bila tekma v znamenju medsebojnih ostrih bojov leških padalcev, predvsem med člansko in mladinsko ekipo. V ekipnem tekmovalstvu so bili starejši boljši, vendar so jim mladinci »zagrenili« veselje s posamičnimi zmagami, saj so od devetih osvojili kar pet medalj, od tega dve zlati.

Presenečenje prvenstva je bil mladi, devetnajstletni Bogdan Jug, ki je ugnal vse starejše reprezentante in postal republiški prvak med člani in mladinci. Bil je tudi izredno borben in najbolj zbran. Niti zaključni izpiti na ZIC ga niso spravili s tira. Zjutraj je opravil izpit, čez uro pa je tekmoval v Lescah in zmagal. Po prizadevnosti na treningih vse leto je mladi Jug med najboljšimi, zato je njegova zmaga priborjena z veliko dela na treningih in tudi v proizvodni delavnici na letališču.

Omeniti je treba Darka Svetina, ki je bil ob končni razporeditvi šele peti, a je preživljal najtežje trenutke med tekmovaljem. Kar dva dni zapored je moral odvreči glavno padalo in se reševati z rezervnim. Pri drugem pa se mu tudi rezervno padalo ni hotelo takoj odpreti. Šele pri kakih 300 m nad zemljo se je kupola napolnila z zrakom. Tretji dan pa se mu je odrgala še komandna vrvice in je le s težavo prijadral v cilj, samo en centimeter od strogega centra. Vse te nezdgo so ga pripeljale v izredno težak psihični položaj, ki pa ga je z izredno voljo in borbenostjo premagal in osvojil celo štiri medalje, zato je ob zmagovalcu Jugu prav gotovo junak prvenstva.

V ospredje se je prebil Branko Mirt, ki je vedno korak zaostajal za prvo le-

ško peterko, ki se je uvrščala v državno reprezentanco. To pot pa je bil Mirt izredno miren in si v skokih na cilj priboril srebrno medaljo za Romanom Božičem, ki se je po vrnitvi iz vojske hitro znašel in ujel svoj občutek za skok na cilj. V osmih skokih je doskočil skupno samo 11 centimetrov od cilja, ki predstavlja krog premera petih centimetrov, kar trikrat pa je doskočil v čisto ničlo. Pri najslabšem skoku mu je elektronska naprava izmerila pet centimetrov. Trikrat sta skočila v ničlo tudi Mirt in Jug. Intihar, lanski državni prvak in specialist za skoke na cilj (v tej disciplini je bil že neuradni evropski prvak), je zmago na prvenstvu »zapravil« z osmim skokom, ko je doskočil 14 centimetrov od cilja in je bil s 25 centimetri iz osmih skokov šele četrty. Bil pa je odličan v figurativnih skokih z višine 2000 m, kjer je zmagal pred Jugom in Hrastom, ki je bil tudi že državni prvak in sedem let član državne reprezentance ter ima že prek tri tisoč opravljenih skokov.

V skupinskih skokih na cilj z višine 1000 m je bila leška ekipa v sestavi Hrast, Intihar, Safari, Svetina in Mirt izredno dobra in je v štirih serijah (16 skokov) zbrala pri doskokih samo 47 centimetrov, mladinska ekipa v sestavi Pfajfar, Frank, Jug, Božič in Pogacar pa 65 centimetrov, tretja je bila ekipa Ptuj z 215 centimetri.

Med Leščane so se uvrstili le trije Ptujčani, mladinec Bojan Zmavc, ki je bil dober s sedmim mestom v figurativnih skokih, ter Vidovič in Čuš z osmim in devetim mestom v skokih na cilj ter sedmim v skupni razporeditvi.

Atraktivno je bilo tekmovalje v skupinskih likovnih skokih z višine 2750 m. Ta disciplina je pri nas še v povojih, ker nimamo primernih letal za skoke z višine 3000 m. Kljub temu so Leščani že naredili lep napredek v tej zvrsti, ki jo v svetu poznamo kot »RELATIV«. Tekmuje se tako, da se štirje padalci po odskoku iz letala v prostem padu ujamejo in nato v prijetem položaju, ki je natančno predpisan, spreminjajo svoje položaje teles s prepričanjem za roke in noge ter tako sestavljajo predpisane like. Točke prinaša število različnih likov četvorke v 45 sekundah prostega pada po odskoku iz letala.

V tej tekmi v Lescah je prvi leški ekipi uspelo sestaviti štiri like, drugi ekipi tri, ptujski pa samo en lik.

Leon Mesarič

SREČANJE GORENJSKIH INTERNIRANCEV MED DRUGO SVETOVNO VOJNO V TABORIŠČIH NA BAVARSKEM

V soboto, 2. julija, je bilo drugo organizirano srečanje gorenjskih internirancev. Tokrat smo se dobili v Senčurju pri Kranju. Kraj ni bil izbran po naključju, kajti že pred drugo svetovno vojno so se tu sestajali napredno misleči ljudje.

Ko je okupator zasedel naše kraje, je bilo tudi nekaj takih, ki so zavestno sodelovali z njim proti svojemu lastnemu narodu. Veliko pa je bilo tudi takih, ki so nasledili močni propagandi o nepremagljivem nemškem rajhu, da so iz strahu za svojo kožo izkazovali nacističnemu okupatorju svojo lojalnost.

Senčur pa je eden izmed naših krajev, kjer se je večji del prebivalstva takoj na začetku vojne brez premišljanja opredelil za narodnoosvobodilno gibanje. In prav v Senčurju je bila ustanovljena Kokrška četa.

Ko je okupator pričel z izseljevanjem domoljubov gorenjske pokrajine, katero je hotel narediti nemško in jo naseliti s svojim ljudstvom, je razumljivo, da je kruta usoda izgnanstva najprej doletela svojce tistih, ki so se hrabro in neustrašno vključili v narodnoosvobodilni boj. Zato je tudi iz Senčurja moralo v izgnanstvo več družin.

Kdor pa je okusil tujino, ta ljubi svojo domovino in to nas internirance še danes po tolikih letih povezuje.

Veliko priznanje za organizacijo srečanja izrekamo Ivanu Martelaku z Jesenic, od koder je bilo tudi največ udeležencev srečanja nekdanjih izgnancev.

Senčurjanom pa kot gostiteljem zahvala za tople sprejem in prijetno počutje med njimi, saj so se resnično potrudili, da nam je bilo lepo ves čas, ki smo ga preživeli med njimi.

Med drugim smo si ogledali najlepše urejeno pokopališče v Sloveniji, predsednik krajevne skupnosti pa nam je orisal povojni razvoj Senčurja. Iz pripovedovanja se je dalo ugotoviti, da so krajani enotno sodelovali pri obnovi svojega kraja in ta enotnost jih drži tudi danes, to pa je tudi jamstvo, da lahko z optimizmom gledajo v prihodnost.

Srečanje so popestrili s kulturnim programom v domu Kokrške čete, katerega so združili s proslavo 85-letnice gasilskega društva in pri tem zaslužnim in dolgoletnim gasilcem podelili priznanja.

Večerne ure pa so potekale na zabavi pred gasilskim domom ob prijetni glasbi in obujanju spominov iz tistih dni pred 41 leti. In prav je tako, da se kdaj pa kdaj spomnimo časov, ko nam ni bilo tako lepo, kot nam je danes.

Čisto na kratko bom poskusil obuditi nekaj spominov iz tistih dni, ki so mi ta večer oživel, kot da ni preteklo toliko let od takrat.

Eno uro peš hoje iz Poljan, v smeri Blegoš, precej visoko v hribih, je majhna vasica Zakobiljek. Hiše so raztresene po obronkih, saj ravnege sveta skoraj da ni. Danes tudi tu stojijo nove, lepe in velike hiše. Ko včasih obiščem ta kraj, me ne spominja na kaj lepega, razen na svoja najmlajša otroška leta, ki se jih vsakdo rad spominja, čeprav z grenkobo. Le težko si pred očmi naslikam vasico, ki je imela povsem drugačen izgled ob začetku vojne, kamor segajo moji spomini. Čisto za krajem, ob robu gmajne, na skritem kraju, je stala na pol podrta bajta, v kateri smo gostovali. Oče je bil oglar, mama pa dninarka. Jugoslavijo je že dva meseca teptal okupator, ko sta se jima rodila zadnja dva otroka — dvojčici in z njima se je družina povečala na šest otrok. Oče, ki je že od majhnih nog služil za hlapca in pozneje delal kot gozdni delavec, je predobro skušil poniževanje in zatiranje majhnega človeka, zato ni čudno, če je bil eden med prvimi partizani v našem kraju. Mama pa, ki je še kot otrok morala za pestunjo na Koroško, pozneje pa za služkinjo, je prav tako veliko pretrpela. Še posebno v grenkem spominu ji je ostalo zapostavljanje slovenskih ljudi na Koroškem, zato je bila tudi mama z dušo in telesom na strani partizanov.

Zato partizani pri nas niso bili tako redki gostje. Niso prihajali zaradi hrane, saj jo je še nam primanjkovalo, včasih so jo celo prinesli, pri nas so se počutili dokaj varni, mama pa je velikokrat odhitela z raznimi sporočili, kamor je bilo zanje nevarno, še posebno v dolino. Ker pa so bili v vaši tudi ljudje, ki so bili nasprotniki partizanov, stvar ni ostala dolgo skrita, še posebno našim najbližjim sosedom, ki so bili tudi edini, ki so

imeli pregled nad našim borbim bivališčem. Potrudili so se, da so za vse zvedeli tudi Nemci. Dvakrat so Nemci iznenada obkolihi hišo, nato pa pretaknili v njej vse do zadnjega kotička, za tem pa mamo odpeljali na zaslisanje v Poljane, toda obkraj so jo po nekaj urah izpustili.

Zgodnega pomladanskega jutra pa so prišli tretjič. Mama je z burklami šarila po peči in pripravljala zajtrk, otroci pa smo še spali, ko je zaropotalo po vratih, vmes pa so se slišali surovi nemški glasovi »auf machen«. V nekaj trenutkih smo otroci poskakali s peči, kjer smo ležali in in že smo bili v veži, ki je mama odmaknila zapah in vrata so se sunkovito odprla. V nas pa so zazijale puškine cevi. Presenečeni Nemci so izgleda v mrlični veži videli celo skupino in so zakričali v en glas »Hende hoch«. Šele čez nekaj časa, ko so se jim oči privadile mrlični veži in so ugotovili, da imajo pred sabo le mater z otroki, so nas surovo naglani pred hišo. Eden je z naperjeno puško ostal pri nas, trije pa so po bajti premetavali in kmalu prišli do vrat, ki so vodila v kamro. Prostor je bil vlažen in že vso preteklo zimo ni nihče hodil vanj, le pri zadnji preiskavi ga je mama odprla na zahtevo policistov, zadovoljili so se, da so samo s praga pogledali noter. Tokrat pa so vrata kar vlomili. Takoj za tem pa je zahreščalo še enkrat, obenem pa se je zaslislal prestrašen krik in nato še strel. Nekaj trenutkov za tem pa je zaropotalo še okrog hiše, ki je bila obkoljena.

Ko je streljanje prenehalo, se je iz hiše zaslislalo divje preklinjanje v nemščini. Čeprav se je mama dobro zavedala položaja, v katerem smo bili, saj ji je poveljujoči policist v Poljanah pri zadnjem zaslisanju zagrozil, da jo bo izročil gestapu, če bo še karkoli zvedel o njeni povezavi z banditi, in zvedel je (za to je poskrbela najbližja sosedja), vseeno ni mogla popolnoma prikriti rahlega nasmeška na obrazu, ker je uganila, kaj se je zgodilo v hiši. Ko so vlomili vrata in je prvi policist stopil v kamro, se mu je udrl pod nogami, zato tudi tako prestrašen krik in strel iz puške, ki se mu je pri tem sprožila, ko se je pogreznil dva metra v globino. Ostali Nemci, ki so bili v zasedi okoli hiše, pa so mislili, da so se oni notri spoprijeli s partizani in pričeli so streljati.

Ves ta čas pa je bilo slišati iz hiše prestrašen jok še ne deset mesecev starih dvojčic. Ker sta se mami že tako zasmilili, se je poglala, da gre ponju, vendar jo je stražar tako surovo pahnol od vrat, da je padla in z glavo udarila v kamnite stopnice. Vstala je vsa okrvavljena.

Nato sta se hiši približala še dva možka, prvi v civilu, drugi pa je bil podčastnik, izgledalo je, da je poveljujoči te ekspedicije. Razkorail se je pred nami in zaničljivo spregovoril o banditskem gnezdu in s pomočjo civilista — tolmača, ki se ga je mama spomnila iz zaslisanja v Poljanah, čeprav je tudi sama nekoliko obvladala nemščino, vendar ni pokazala, da kaj razume, ukazal, da ima mama samo pol ure časa, da pripravi svojo »banditsko zalego« za na pot, ker moramo od tod.

Čez slabe pol ure smo bili že na vzprezmem lojtnem vozu z nekaj curami, za vozom pa se je zvrstilo 11 policistov in tolmač. Sestra, ki ji je bilo 13 let, in mama sta imeli na rokah vsaka po eno dvojčico, jaz pa sem imel na skrbi dve leti starega brata. Med nami ni bilo le najstarejšega brata, ki je že več kot eno leto služil za hlapca daleč od doma. Pri zadnjem srečanju se je zelo težko poslovil od doma, v očeh so se mu lesketale solze, kot da je slutil, da je to zadnje slovo od domačih. Ko je zvedel, da so nas izselili, se je takoj pridružil partizanom, čeprav mu je bilo šele 15 let. Že na pragu svobode pa je moralo ugasniti tudi njegovo mladostno življenje.

V internaciji pa je ugasnilo življenje tudi dvojčice Julke.

V Poljanah, na veličastnem spomeniku žrtvam druge svetovne vojne, sta med drugimi zapisani tudi njuni imeni, ki nas spominjata na opominjata na krvavi čas naše zgodovine.

Jakob Galičič

sti.
8.25
mili

Za
vih i

F
2
g
s
li
S

v
s
o
s
n
r
r

n
k
n
v
ir
n
n
r
s

n
o
p
n
n
v
z
p
s
e
u
o
l

n
p
ti
ž
e
n
n
s

z
ž
d
g
iz

p
n
n
k
n
r
z
b
n
zi
s
v
n

te
b
n
ir
p
d
k
n

Žica
20. a
razu
skup
sami
ven i
je 14